

การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชนกรณีศึกษา
การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

โดย
นายธีรรัช พิบูลศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาทฤษฎีศิลป์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน
กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาทฤษฎีศิลป์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

CONTEMPORARY ART AND CULTURE MANAGEMENT, COLLABORATION
BETWEEN THE STATE AND PUBLIC SECTOR : A CASE STUDY OF THE
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE.

By
MR. Theerarak PHIBULSIRI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for Master of Fine Arts (Art Theory)

Department of Art Theory

Silpakorn University

Academic Year 2022

Copyright of Silpakorn University

60005203 : ทฤษฎีศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

นาย ธีรรัช พิบูลศิริ: การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่าง
รัฐและภาคประชาชนกรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร อาจารย์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ สุธี คุณาวิชยานนท์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการ วัตถุประสงค์
ในการจัดตั้ง โครงสร้างองค์กร งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้ ข้อดีและลักษณะเด่น
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัย
เชิงคุณภาพจากข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ในลักษณะพรรณนาความ เก็บข้อมูลจาก
กลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารสถาบัน
จำนวน 2 คน คณะกรรมการจำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวน 2 คน ผลการศึกษาพบว่า
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีรูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการแบบสถาบันที่อยู่
ภายใต้มูลนิธิ ที่สามารถบริหารงานหอศิลป์ได้คล่องตัวกว่ารูปแบบอื่น เนื่องจากมีอิสระในการบริหาร
ทรัพยากรของตนเอง ทั้งทรัพยากรทางบุคคล ทางกายภาพ และทางการเงิน ทำให้สามารถหารายได้
มาทดแทนการขออุดหนุนจากรัฐ คัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพได้ตรงสายงาน มีขั้นตอนการทำงานที่
รวดเร็วขึ้น สามารถปรับตัวให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ในอนาคตได้ดี

60005203 : Major (Art Theory)

Keyword : Management, Contemporary art, Bangkok Art and Culture Center

MR. Theerarak PHIBULSIRI : Contemporary Art and Culture Management, Collaboration Between the State and Public Sector : A Case Study of the Bangkok Art and Culture Centre. Thesis advisor : Professor Sutee Kunavichayanont

This research aimed to investigate the arrangement and administrative systems, purposes of establishment, organization structure, budget, source of investment funds, revenue procurement, benefits and remarkableness, problems of performance occurred in Bangkok Art and Culture Centre (bacc). This study was the qualitative research which was investigation of document information with content analysis as the descriptive explanation. The data was collected from the sample by interview the purposive sampling using in-depth interview answered by 2 executives of Bangkok Art and Culture Centre. The results revealed that the arrangement and administrative systems of Bangkok Art and Culture Centre were managed as the institute underneath the foundation which could be more fluently administrated than other systems because the independence on resource management included human resource, physical resource and financial resource. The according resources affected to earning income ability instead of subsidy requirement from the government, qualifiedly and directly selecting the personnel in a line of work, readily operating, timely adjusting and preparing readiness to handle the future events effectively.

กิตติกรรมประกาศ

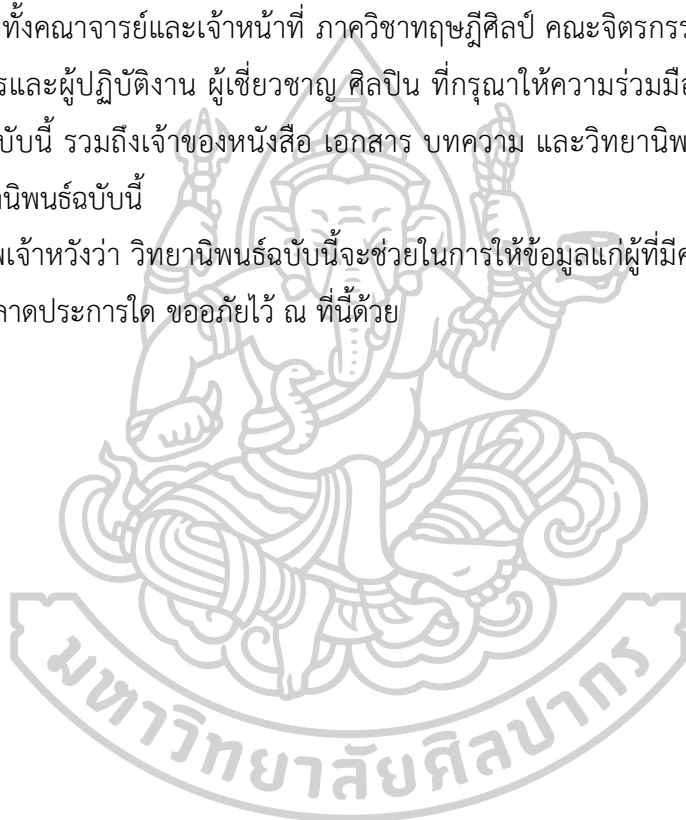
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยด้วยความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ สุธี คุณาวิชยานนท์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ยิ่ง รวมทั้งชี้แนะข้อบกพร่อง และติดตามการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม โรหิตะสุข ที่ได้สละเวลาอันมีค่าช่วย ตรวจสอบและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รวมทั้งคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรม และภาพพิมพ์ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน ที่กรุณาให้ความร่วมมือให้ข้อมูลประกอบการทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงเจ้าของหนังสือ เอกสาร บทความ และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่มีส่วนช่วยให้ ข้อมูลแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ข้าพเจ้าหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มีความประสงค์ในการศึกษา หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นาย ธีรรัช พิบูลศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขั้นตอนของการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์.....	8
พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์.....	8
ความหมายของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์	8
ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์.....	11
ประเภทของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์	18
บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์.....	22
บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอศิลป์	27
กิจกรรมและบริการของหอศิลป์.....	28
นิทรรศการ	29
การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์	31
รัฐกับหอศิลป์.....	36

ภาคประชาชนกับหอศิลป์.....	42
บทที่ 3 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	43
ประวัติความเป็นมา.....	43
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง.....	44
ลำดับเหตุการณ์สำคัญ.....	44
แนวความคิดในการออกแบบ.....	49
การออกแบบตกแต่งภายใน.....	50
ประเภทของพื้นที่และกิจกรรม.....	52
ส่วนนิทรรศการหลัก.....	53
ส่วนนิทรรศการย่อย.....	57
People's Gallery.....	63
ลักษณะการบริหารจัดการ.....	68
การดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์.....	68
การดำเนินงานด้านทรัพยากร.....	68
การหาทุน.....	69
การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ.....	69
แนวนโยบายในการดำเนินงานและพันธกิจ.....	78
ตราสัญลักษณ์.....	79
โครงสร้างองค์กร.....	80
แผนผังโครงสร้างองค์กร.....	81
งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้.....	82
การบริการและกิจกรรม.....	84
วิฤตติของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	84
บทที่ 4 วิเคราะห์การบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	87

รูปแบบการบริหารงานของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	87
บุคลากรของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	88
บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ	89
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา.....	95
รูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการ	95
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	95
โครงสร้างองค์กรของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.....	96
งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้.....	97
การบริการและกิจกรรม.....	98
ข้อดีและลักษณะเด่น	99
ปัญหาและอุปสรรค	99
สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษา.....	99
รายการอ้างอิง	102
ภาคผนวก.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	139

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนผังโครงสร้างองค์กรพื้นฐานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 34	34
ภาพที่ 2 พื้นที่ศูนย์กลาง ของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 51	51
ภาพที่ 3 พื้นที่พื่นลาด ของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 51	51
ภาพที่ 4 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 52	52
ภาพที่ 5 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 9 53	53
ภาพที่ 6 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 9 54	54
ภาพที่ 7 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 8 54	54
ภาพที่ 8 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 8 55	55
ภาพที่ 9 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 7 55	55
ภาพที่ 10 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 7 56	56
ภาพที่ 11 ทางเชื่อมห้องนิทรรศการหลักชั้น 9-7 56	56
ภาพที่ 12 ห้อง Friends of bacc ชั้น 6 ใช้สำหรับจัดเวิร์คช็อป งานประชุม หรือสัมมนาขนาดเล็ก และซ้อมการแสดง 57	57
ภาพที่ 13 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 5 58	58
ภาพที่ 14 bacc shop ร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณโถงต้อนรับชั้น 5 59	59
ภาพที่ 15 ห้องออডিโตรียม ชั้น 5 ขนาด 220 ที่นั่ง ใช้สำหรับกิจกรรมการประชุม บรรยาย สัมมนา แสดงละคร ดนตรี ตลอดจนฉายภาพยนตร์ 60	60
ภาพที่ 16 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 4 60	60
ภาพที่ 17 ห้องสตูดิโอ ชั้น 4 พื้นที่อิสระสำหรับกิจกรรมหลากหลาย เช่น งานละคร ดนตรี หรือ กิจกรรมแนวทดลองทางศิลปะ ศิลปะการแสดงสด ตลอดจนกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ รองรับจำนวน คนได้ประมาณ 200-150 คน 61	61

ภาพที่ 18 ห้องประชุมชั้น 4และชั้น 5 ใช้สำหรับการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา ขนาดย่อย รองรับจำนวนคนได้ตั้งแต่ 40-10 คน	61
ภาพที่ 19 ผนังโค้ง เป็นบริเวณพื้นที่ผนังตลอดแนวโค้งของอาคารตั้งแต่ชั้น 5-3 ใช้สำหรับจัดแสดง งานจิตรกรรม ภาพถ่าย หรืองานติดตั้งที่ใช้พื้นที่ไม่มาก	62
ภาพที่ 20 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 2	62
ภาพที่ 21 People's Gallery พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ จัดการแสดง และกิจกรรมด้านศิลปะอื่น ๆ บริเวณชั้น 2จำนวน 3 ห้อง	63
ภาพที่ 22 artHUB@bacc ร้านค้าต่าง ๆ รวมกว่า 30ร้านค้า ครอบคลุมพื้นที่ 40เปอร์เซ็นต์ของหอ ศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	64
ภาพที่ 23 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 1	64
ภาพที่ 24 โถงชั้น 1เป็นพื้นที่โล่ง ใช้จัดนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ	65
ภาพที่ 25 ห้องอเนกประสงค์ ชั้น 1รองรับกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ งานจัดเลี้ยง งานแถลงข่าว บรรยายและการประชุม รองรับจำนวนคนได้ประมาณ 300-250คน	65
ภาพที่ 26 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น L	66
ภาพที่ 27 โถงหน้าห้องสมุด ชั้น L เป็นพื้นที่โล่ง ใช้จัดนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ	66
ภาพที่ 28 ห้องสมุด ชั้น L	67
ภาพที่ 29 ลานด้านหน้าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นลานอเนกประสงค์ขนาดใหญ่ ใช้ สำหรับจัดกิจกรรมกลางแจ้งและคอนเสิร์ต	67
ภาพที่ 30 โครงการ จรัส แสงสร้างสรรค์ จัดโดยหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมมือกับ กองทุนพัฒนาไฟฟ้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.)	70
ภาพที่ 31 จรัสLight Fest เทศกาลศิลปะแสงกลางแจ้ง	71
ภาพที่ 32 ห้องนิทรรศการจรัสLab นำเสนอข้อมูลในรูปแบบนิทรรศการหมุนเวียน	71
ภาพที่ 33 นิทรรศการครอสโอเวอร์ ๒ :ผสาน จัดโดยหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ด้วย ความร่วมมือระหว่างสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย	74
ภาพที่ 34 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการ	76
ภาพที่ 35 โครงการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการทำงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร .	77

ภาพที่ 36 ตราสัญลักษณ์แรกของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ออกแบบโดยภาคภูมิ ลมูลพันธ์
 79

ภาพที่ 37 ตราสัญลักษณ์ปัจจุบันของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ที่ได้รับการพัฒนาโดย สันติ
 ลอรัชวี และใช้อยู่ในปัจจุบัน 80

ภาพที่ 38 โครงสร้างองค์กรหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีบุคลากรประมาณ 29คน.... 81

ภาพที่ 39 แผนผังโครงสร้างองค์กรหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร..... 96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หอศิลป์ คือ สถานที่รวบรวมผลงานศิลปกรรมของศิลปินในแต่ละยุคสมัย โดยหน้าที่ของหอศิลป์ คือ การดูแลรักษาผลงานศิลปกรรมและศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งจัดนิทรรศการแสดงผลงานเหล่านั้นแก่ประชาชน¹ โดยอาจใช้เป็นทีเก็บสะสม จำหน่ายหรือประมุขผลงานเหล่านั้นด้วย² หอศิลป์บางแห่งอาจทำหน้าที่เป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางด้านศิลปะ รองรับศิลปิน นักออกแบบ ในการสร้างผลงานความคิดสร้างสรรค์มานำเสนอต่อประชาชน รวมไปถึงเป็นจุดนัดพบของผู้สร้างและผู้เสพ ซึ่งเป็นกระบวนการและกลไกทางสังคมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและสร้างวัฒนธรรม ในฐานะผู้รับรู้ในผลงานศิลปะ ทำให้ได้มาซึ่งสติปัญญา มีความคิดทันสมัยหรือร่วมสมัยเข้าใจปัจจุบัน อันเป็นพื้นฐานในการสร้างวัฒนธรรม โดยหอศิลป์บางแห่งมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมด้วย หอศิลป์จึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชน ที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกับห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์ อันเปรียบเสมือนสาธารณูปโภคที่จะช่วยพัฒนาสังคมต่อไป³

หอศิลป์แต่ละแห่งมักมีเอกลักษณ์อันมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ในกระบวนการที่จะทำให้หอศิลป์ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการ หอศิลป์ที่อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่หอศิลป์เป็นอย่างดี เช่น มีผู้ให้ความสนใจเข้าชม เป็นที่รู้จักกว้างขวาง และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมแห่งหนึ่ง ทั้งยังสามารถบริหารจัดการได้ดีและดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม เป็นสถานที่รวบรวมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครเสมอมา อย่างเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร บริเวณสี่แยกปทุมวัน

¹ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 43.

² สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, *ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2547), 19.

³ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, *หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre*. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 119.

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เกิดจากความเห็นพ้องจากรัฐและภาคประชาชน รวมทั้งเครือข่ายของผู้คนในสาขาศิลปะและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม ที่ต้องการมีสถานที่อันเป็น ศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม อันเป็นสถานที่รวบรวมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสาขา ต่าง ๆ โดยหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ซึ่งทำหน้าที่เติมเต็มสุนทรียะให้แก่ กรุงเทพมหานคร โดยในการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จะเน้นไปที่การจัด นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะแบบหมุนเวียน จัดโครงการที่ร่วมมือกับองค์กรทางศิลปะทั้ง ภายในประเทศไทยและสากล รวมทั้งการจัดกิจกรรมด้านศิลปะอันหลากหลาย

สืบเนื่องจากความคิดเรื่องการมีหอศิลป์สำหรับประชาชนในกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นมาเป็น เวลายาวนานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เนื่องจากในอดีตนโยบายของรัฐยังไม่มี ความชัดเจนในการ สนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างจริงจังและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ สิ่งนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้น ของกลุ่มผู้มีความต้องการจัดตั้งหอศิลป์ในกรุงเทพมหานคร นำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทาง ศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการสร้างหอศิลป์ร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประเทศไทยมีหอศิลป์ที่ทัดเทียมกับสากลและเป็นเกียรติแก่ประเทศ รวมทั้งเพื่อให้สังคมมี แหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม อันเป็นทางเลือกเพื่อยกระดับจิตใจควบคู่ไปกับความ เจริญก้าวหน้าทางวัตถุพร้อมกัน โดยภาคประชาชนต่างมีความเห็นพ้องว่าหอศิลป์สำหรับประชาชน ควรเป็นการลงทุนจากรัฐโดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ เป็นการลงทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนา เช่นเดียวกับการสร้างสาธารณูปโภคที่รัฐบริการแก่ประชาชน โครงการการก่อสร้างหอศิลป์จึงเป็น ตัวเลือกที่ภาคประชาชนให้ความสนใจ และคาดหวังว่าจะสามารถดึงดูดให้ผู้คนหันมาสนใจและมี ส่วน ร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงการได้แสดงออกทางความคิดและพักผ่อน ในเวลาเดียวกันได้

ภายหลังได้เกิดจากความเห็นพ้องจากรัฐโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ร่วมกับภาคประชาชน นำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่ต้องการมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางทาง ศิลปวัฒนธรรม จึงได้จัดสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมร่วมสมัยแห่งกรุงเทพมหานครขึ้นเพื่อรวบรวมและเป็น แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในทุกสาขา โดยโครงการก่อสร้างหอศิลป์ได้เริ่มขึ้นเมื่อดร.พิจิตต รัตตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้นได้มีมติร่วมกับคณะกรรมการโครงการเฉลิมพระ เกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 เมื่อปีพ.ศ. 2538 ให้กรุงเทพมหานครจัดสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร บริเวณสี่แยกปทุมวัน โดยมีรูปแบบที่ผ่านการคิดและการตัดสินใจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม โครงการต้องมาถูกชะลอลงเมื่อสมคร สุนทรเวช เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งสมครได้ล้มเลิกโครงการหอศิลป์ตามรูปแบบเดิมที่วางไว้ โดยเปลี่ยนรูปแบบโครงการ เป็นการก่อสร้างอาคารให้มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์มากขึ้น พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่

กรุงเทพมหานครเป็นผู้ลงทุนมาเป็นให้เอกชนสร้าง นับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างอันเป็นสาระสำคัญของกรอบความคิดและปรัชญาเดิมโดยสิ้นเชิง⁴ จึงทำให้องค์กรด้านศิลปะ ศิลปิน อาจารย์ นักศึกษา และสื่อมวลชน ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อคัดค้านการระงับโครงการก่อตั้งหอศิลป์เดิมนั้นมา กระทั่งถึงสมัยของอภิรักษ์ โกษะโยธิน เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ. 2547 ภาคประชาชนซึ่งนำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมจึงได้นำโครงการหอศิลป์เข้าหารือ และได้รับการพิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการจัดสร้างหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครตามโครงการเดิม⁵

นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีการจัดทำและลงนามความตกลงในปฏิญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งเป็นผลพวงจากการรณรงค์ให้ได้มาซึ่งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้รับข้อเสนอของคณะกรรมการฝ่ายรณรงค์และเครือข่ายการมีส่วนร่วม เนื่องจากเห็นว่าร่างปฏิญญาศิลปวัฒนธรรม เป็นก้าวแรกที่จะเป็นแนวทางให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกัน คือ รัฐ หรือกรุงเทพมหานคร และภาคประชาชน นำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเครือข่ายของผู้คนในสาขาศิลปะและประชาชนที่แสวงหาความร่วมมือกันที่จะพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีการบริหารจัดการโดยมีสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารจัดการ ที่มีรูปแบบของการบริหารจัดการที่รัฐจัดสร้างสาธารณูปโภคและให้งบประมาณสนับสนุนแก่มูลนิธิ และมูลนิธิวางนโยบายและจัดการบุคลากรมีอาชีพมาบริหารจัดการตามนโยบาย ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และมีการดำเนินงานโดยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีประชาชนคนไทยและนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นจำนวนที่มากที่สุดของแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของประชาชนในประเทศไทย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและกระแสสังคมนอกจากด้านศิลปวัฒนธรรมแล้วหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกทางสังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมด้วย⁶ โดยในปีพ.ศ. 2561

⁴ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 25.

⁵ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, **ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย** (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2547), 100.

⁶ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. **รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2560**. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2560), 12.

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้เข้าสู่วาระครบรอบ 10 ปี ซึ่งควรจะมีข่าวกิจกรรมเฉลิมฉลอง แต่กลับถูกกลบด้วยข่าวความขัดแย้งทางความคิดในประเด็นด้านผลประโยชน์และประสิทธิภาพของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่มีแก่ประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าในขณะนี้ยังมีผู้ที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครอยู่ ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งหวังที่จะนำเสนอข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในส่วนนี้ได้

ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โครงสร้างองค์กร งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้ ข้อดีและลักษณะเด่น ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลภายในองค์กรที่ไม่ได้มีการนำมาเผยแพร่ โดยองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยที่มีรูปแบบการบริหารจัดการใกล้เคียงกัน และเป็นต้นแบบสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานนี้ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของวงการศิลปวัฒนธรรมและสังคมได้มากขึ้น

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาแนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมโดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการ แนวนโยบายในการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โครงสร้างองค์กร งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้ ข้อดีและลักษณะเด่น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2. ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาข้อมูล ตั้งแต่เมื่อก่อตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเมื่อปีพ.ศ. 2551 จนถึงปีพ.ศ. 2564 ดังนั้นผลของการวิจัยจึงอ้างอิงจากข้อมูลในระยะเวลาทำการศึกษานั้น

3. การสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการหอศิลป์จะอ้างอิงจากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยและหอศิลป์ นักวิชาการ นักวิจารณ์ และศิลปิน

ขั้นตอนของการศึกษา

1. รวบรวมและทบทวนหนังสือ ตำรา เอกสารเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหอศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา วิจัย และเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริการจัดการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร สัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการจัดการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
3. นำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ
4. สรุปผลการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ศิลปวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมในเชิงศิลปะ หรือวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในทางศิลปะ วัฒนธรรมที่เป็นกระแสการดำเนินชีวิตที่งดงาม ซึ่งสามารถพัฒนาได้และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เป็นภาพสะท้อนหรือประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ที่สะท้อนถ่ายมาจากกระแสการดำรงชีวิต จากบริบทในสังคมในห้วงเวลาหนึ่ง เป็นภาพสะท้อนที่คมชัดและดำรงอยู่ เมื่อพิจารณาศิลปวัฒนธรรม จะเห็นบริบทของสังคมและกระแสการดำรงชีวิต สุนทรียะ รสนิยม ในห้วงเวลานั้น ๆ ด้วย⁷

ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง ศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นในยุคสมัยเดียวกัน หรือในเวลาเดียวกัน และเกิดขึ้นในสมัยปัจจุบัน โดยมีกระบวนการหรือแนวคิดของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หมายถึง งานศิลปะที่เกิดจากการคิด พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ในยุคปัจจุบัน เพื่อรับใช้คนในสังคมยุคนี้ โดยคำนึงถึงเนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมเก่ากับใหม่ ให้เกิดผลงานใหม่ที่เหมาะสมกับคนใน

⁷ วิรุณ ตั้งเจริญ. **วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม**. (กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552), 143.

สังคม เป็นต้นทุนใหม่ในทางวัฒนธรรม ซึ่งหากสืบทอดนานไปก็จะกลายเป็นมรดกของชาติในที่สุด⁸
โดยขอบข่ายของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย จำแนกออกเป็น 9 สาขา ได้แก่

1. สาขาทัศนศิลป์
2. สาขาศิลปะการแสดง
3. สาขาคีตศิลป์
4. สาขาวรรณศิลป์
5. สาขาสถาปัตยกรรม
6. สาขามัณฑนศิลป์
7. สาขาเรขศิลป์
8. สาขาภาพยนตร์
9. สาขาออกแบบเครื่องแต่งกาย⁹

รัฐ หมายถึง แคว้น, บ้านเมือง, ประเทศ¹⁰

รัฐบาล หมายถึง องค์กรปกครองประเทศ, คณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารในการปกครองประเทศ

หน่วยงานของรัฐ หมายถึง กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่ดำเนินกิจการของรัฐตามกฎหมายและได้รับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินลงทุนจากรัฐ¹¹

รัฐ ในบริบทของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ คือกลไกทางการเมือง ซึ่งได้แก่สถาบันต่าง ๆ ของรัฐบาลและราชการที่ทำงานให้กับสถาบันเหล่านั้น และผู้ทำหน้าที่ในการปกครองโดยอำนาจตามกฎหมาย คำว่า รัฐ แตกต่างจากคำว่า รัฐบาล ตรงที่รัฐบาลเป็นเพียงเครื่องมือหรือกลไกที่ทำหน้าที่ให้กับรัฐ เป็นหน่วยที่บริหารงานตามกฎหมายโดยรัฐบาล คือการทำให้ความคิดที่เป็นนามธรรมของรัฐ

⁸ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, **ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย** (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2547), 9.

⁹ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, **ศิลป์ร่วมสมัย : Art scenes in transition** (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2560), 7.

¹⁰ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน), 986

¹¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542. (ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 120 ก), 70.

ถูกนำไปปฏิบัติ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงคณะบุคคลที่เป็นผู้นำของรัฐแต่ตัวรัฐก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไป¹²

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รัฐ หมายถึง กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทนเป็นคณะหรือบุคคลที่ใช้อำนาจในการบริหารและกำหนดนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยรัฐทำหน้าที่จัดสร้างสาธารณูปโภค และให้งบประมาณสนับสนุนหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารงาน

ภาคประชาชน หมายถึง พลเมือง, สามัญชนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่ข้าราชการ พ่อค้า หรือนักบวช¹³

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ภาคประชาชน หมายถึง องค์กรศิลปะวัฒนธรรม กลุ่มเครือข่ายทางศิลปะวัฒนธรรม หรือกลุ่มคนที่สนใจในงานศิลปะและมีการรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นกลุ่มเครือข่ายประชาชนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร นำโดยกลุ่มเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแทนของภาคประชาชนและรณรงค์ให้เกิดการจัดตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครขึ้น

¹² กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 46.

¹³ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน), 703

บทที่ 2

พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

ในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปวิเคราะห์การบริหารจัดการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยได้ทำการแบ่งประเด็นของการสืบค้นข้อมูลไว้ ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
 - 1.1 ความหมายของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
 - 1.2 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
 - 1.3 ประเภทของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
 - 1.4 บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
 - 1.5 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอศิลป์
 - 1.6 กิจกรรมทางด้านการศึกษาและบริการของหอศิลป์
 - 1.7 นิทรรศการ
2. การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์
3. รัฐกับหอศิลป์
4. ภาคประชาชนกับหอศิลป์

พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

ความหมายของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้อธิบายความหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน (Museum) ไว้ว่าหมายถึง สถาบันที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงอย่างถาวรของสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมหรือวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประโยชน์ในการอนุรักษ์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อประเทืองอารมณ์¹⁴

¹⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2530), 165.

และได้อธิบายความหมายของ **หอศิลป์** (Gallery) ไว้ว่าหมายถึง ห้อง ห้องโถง หรืออาคาร สำหรับแสดงผลงานศิลปะ เช่น ประติมากรรม จิตรกรรม ภาพถ่ายหรือผลงานศิลปะประเภทอื่น ๆ อาจใช้เป็นที่เก็บสะสม จำหน่ายหรือประมูลงานศิลปะด้วย¹⁵

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้อธิบายความหมายของ **พิพิธภัณฑ์** (Museum) ไว้ว่าหมายถึง สถานที่ที่เก็บรวบรวมสิ่งของที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติ เพื่อนำมาอนุรักษ์ให้สิ่งของต่าง ๆ นั้นอยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรงก่อนจะนำมาจัดแสดง เป็นสื่อเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมตามที่ได้มีการศึกษาค้นคว้ามา เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้แบบเพลิดเพลินใจ¹⁶

และได้อธิบายความหมายของ **หอศิลป์** (Art Gallery) ไว้ว่าหมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมสะสมผลงานศิลปกรรมของศิลปินในแต่ละยุคสมัย และมีหน้าที่ดูแลรักษาผลงาน จัดแสดงนิทรรศการผลงานด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อการศึกษา ค้นคว้า เผยแพร่ ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่สาธารณชน¹⁷

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้อธิบายความหมายของ **พิพิธภัณฑ์** ไว้ว่าหมายถึง สถาบันถาวรที่ดำเนินงานโดยไม่แสวงกำไร เพื่อการบริการสังคมและพัฒนาสังคม เปิดให้บริการแก่สาธารณชนทั่วไป มีหน้าที่สรรหา, อนุรักษ์, ทำงานวิจัย, สื่อสารและจัดแสดง มรดกของมวลมนุษยชาติทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม รวมทั้งบริบทแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ การศึกษาและความเพลิดเพลิน¹⁸

โครงการวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย” โดย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้อธิบายความหมายของ **พิพิธภัณฑ์ศิลปะ** ไว้ว่าหมายถึง พิพิธภัณฑ์สถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุทุกประเภท คือ ประณีตศิลป์ ศิลปะตกแต่งหรือศิลปะประยุกต์ เข้าไว้ด้วยกัน¹⁹

และได้อธิบายความหมายของ **หอศิลป์ร่วมสมัย** (Contemporary Art Museum) ไว้ว่าหมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงงานศิลปะร่วมสมัย ที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในยุคสมัยเดียวกัน หรือเวลาเดียวกัน มีกระบวนการหรือแนวความคิดของสังคม มีวัฒนธรรมเป็นรากฐาน

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 119.

¹⁶ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

“พิพิธภัณฑ์สถาน” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 40. (2560), 2.

¹⁷ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 41.

¹⁸ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM. Page222

¹⁹ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะศิลปกรรมศาสตร์. **องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย**. (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2548), 10.

สำคัญในการสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์และส่งผลต่อกันและกันระหว่างศิลปะและวัฒนธรรม²⁰

หนังสือ “คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรมศิลปากร” โดยนิคม มุสิกคามะ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ได้ให้ความหมายของ พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ (Museum of Arts) ไว้ว่าหมายถึง สถาบันที่เก็บรวบรวมงานศิลปะที่แยกออกไปเป็นพิเศษจากพิพิธภัณฑ์ทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมกับสุนทรียะทางศิลปะและศึกษาวิวัฒนาการและประวัติศาสตร์ศิลปะ และได้อธิบายความหมายของ พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย (Museum of Contemporary Art) ไว้ว่าหมายถึง สถานที่ที่ดำรงรักษาและคงไว้ซึ่งความเคลื่อนไหวทางศิลปะ เป็นสถาบันที่เชื่อมความเข้าใจระหว่างสังคมปัจจุบันกับงานต่าง ๆ ที่ศิลปินเริ่มต้นกระทำ และทำหน้าที่นำศิลปะร่วมสมัยให้เข้าไปสู่ความเข้าใจดีของสังคม²¹

โครงการวิจัยเรื่อง “หอศิลป์ในประเทศไทย” โดย ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้อธิบายความหมายของ หอศิลป์ ไว้ว่าหมายถึง สถาบันที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยและศิลปินด้านทัศนศิลป์ เป็นสถาบันที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางศิลปะสู่ชุมชน อาจใช้คำอื่นแทน เช่น หอศิลปะ หอศิลปะร่วมสมัย หอศิลปะสมัยใหม่ ศูนย์ศิลปะ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ หรือใช้คำว่า แกลเลอรี (Gallery) อาร์ต แกลเลอรี (Art Gallery) สตูดิโอ (Studio) สตูดิโอ อาร์ต (Studio Art) เป็นต้น²²

โครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย” โดย กมลวรรณ จันทวร ได้อธิบายความหมายของ หอศิลป์ของรัฐ ไว้ว่าหมายถึง สถาบันหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรในการบริหารและพัฒนาสังคม ทำหน้าที่เก็บรวบรวมและ/หรือจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนและส่งเสริมการทำงานของศิลปิน มีการเปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในหอศิลป์ โดยมีลักษณะการดำเนินงานด้วยระบบพิพิธภัณฑ์วิทยาหรือนำมาแค่บางส่วนและได้รับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินลงทุนจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐตามกฎหมาย²³

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 11.

²¹ นิคม มุสิกคามะ, คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรมศิลปากร, (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2536), 13.

²² ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. หอศิลป์ในประเทศไทย. (กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 2.

²³ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 15.

ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

พิพิธภัณฑ์มีจุดเริ่มต้นมาจากพื้นฐานอุปนิสัยของมนุษย์ที่มีความสนใจและต้องการศึกษารวบรวมเรื่องราวรอบตัว เมื่อพบสิ่งของที่แปลกใหม่มนุษย์มักนิยมสะสมไว้เป็นที่ระลึก เมื่อของสะสมมีจำนวนมากขึ้นจึงได้พัฒนาระบบในการจัดเก็บให้เป็นระเบียบขึ้น หลังจากนั้นจึงพัฒนาเป็นการนำมาแสดงให้ผู้อื่นได้ร่วมชื่นชม

หลักฐานการสะสมตามแนวทางของงานพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน ได้ปรากฏให้เห็นเมื่อประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว โดยได้มีการค้นพบศิลาจารึกจำลองในบริเวณที่เป็นโรงเรียนในเมโสโปเตเมีย โดยสันนิษฐานว่าทำขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ต่อมาพบหลักฐานเพิ่มเติมทำนองเดียวกันอีกเมื่อมีการขุดค้นทางโบราณคดีที่เมืองอูร์ในบริเวณชั้นดินที่อยู่ในสมัยศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์ศักราช โดยพบห้องเก็บโบราณวัตถุมากมายซึ่งอยู่ติดกับบริเวณที่เป็นโรงเรียนของวัด บางส่วนเป็นศิลาจารึกโบราณที่มีเนื้อหาตรงกับแผ่นป้ายคำบรรยายที่กล่าวถึงจารึกที่พบในพื้นที่ใกล้เคียง นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าแผ่นป้ายคำบรรยายนี้ทำหน้าที่คล้ายป้ายคำบรรยายที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์ปัจจุบัน การค้นพบนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าไม่ใช่เฉพาะกษัตริย์เท่านั้นที่สะสมโบราณวัตถุแต่วัดก็ยังมี การสะสมด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันแม้ว่าอาณาจักรกรีกและโรมันจะเป็นต้นกำเนิดของคำว่า Museum หรือพิพิธภัณฑ์ แต่ไม่เคยมีการค้นพบหลักฐานการดำเนินงานของสถานที่ที่ทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์สถานอย่างจริงจัง มีเพียงสถานที่เก็บสมบัติซึ่งส่วนใหญ่เป็นศาสนวัตถุและมีสิ่งของที่ได้รับมาจากแดนไกลปะปนอยู่ด้วย บางรายการเป็นวัตถุทางธรรมชาติที่เป็นของแปลก บางชนิดเป็นของที่หายากจากต่างประเทศ มีหลักฐานว่าคลังสมบัติเหล่านี้ในบางคราวก็เปิดให้สาธารณชนเข้าชมโดยเก็บค่าธรรมเนียม อย่างไรก็ตามก็ดียังไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สถานเช่นปัจจุบัน การเก็บรวบรวมสะสมศาสนวัตถุในอดีตทำให้เกิดการสะสมที่นำไปสู่การจัดเก็บเป็นพิพิธภัณฑ์ในเวลาต่อมา ดังปรากฏในประเทศแถบซีกโลกตะวันออกหลายแห่ง เช่น อิหร่าน อินเดีย เนปาล จีน ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย

หอศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของการจำแนกประเภทพิพิธภัณฑ์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปจำแนกออกเป็นประเภทสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยในระยะแรกพิพิธภัณฑ์ไม่ได้จำแนกประเภทสาขาวิชา แต่จะรวบรวมผลงานที่เก็บสะสมและผลงานวิชาการไว้ทุกสาขา ต่อมาเมื่อโลกมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีสิ่งของที่ได้เก็บรวบรวมไว้มากขึ้น จึงเริ่มมีการจำแนกประเภทสิ่งของและผลงานต่าง ๆ ออกเป็นผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมและผลงานด้าน

วิทยาศาสตร์ โดยนักวิชาการได้แยกกลุ่มสิ่งของและแบ่งกลุ่มพิพิธภัณฑ์ออกเป็น 3 ด้าน คือด้านศิลปะ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านวิทยาศาสตร์²⁴

หอศิลป์แห่งแรกของไทยได้ถือกำเนิดขึ้นในพุทธทศวรรษที่ 2510 โดยมีที่มาจาก คำถามในบทความของ ศิลป์ พีระศรี ที่กล่าวถึงความเจ็บปวดของท่านที่เมืองไทยยังขาดหอศิลป์ สมัยใหม่ จากบทความดังกล่าวได้นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง เมื่อป่วย อังภาภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ได้รับรู้ปัญหาจากบทความของศิลป์ พีระศรี และได้ช่วยผลักดันจนกระทั่งเกิดมูลนิธิหอศิลป์ พีระศรีขึ้นในปีพ.ศ. 2506 หลังจากที่ศิลป์ พีระศรีเสียชีวิตในปีพ.ศ. 2505 กรรมการมูลนิธิ ศิลปินทั้งชาวไทยและต่างประเทศและองค์กรเอกชนได้ร่วมกันจัดงานระดมทุนกันในปีพ.ศ. 2508 และได้เปิดหอศิลป์ พีระศรีในปีพ.ศ.2517 ที่ซอยอรรถการประสิทธิ์ สาทรใต้ หอศิลป์แห่งนี้ได้ กลายเป็นพื้นที่ทางศิลปะที่เป็นกลางสำหรับคนในวงการทุกคน นิทรรศการและกิจกรรมในเชิง สร้างสรรค์ต่าง ๆ เกิดขึ้นที่หอศิลป์นี้มากมาย ทำให้หอศิลป์ พีระศรีเป็นพื้นที่ที่มีความหมายมากทั้งใน ฐานะของหอศิลป์สาธารณะชนแห่งแรกและยังทรงพลังทางด้านความเคลื่อนไหวในสังคมกว้างอีก ด้วย²⁵

ในช่วงพุทธทศวรรษที่ 2510 นับเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเคลื่อนไหวของหอศิลป์และแกลเลอรีในกรุงเทพมหานครที่เชื่อมต่อจากทศวรรษที่ผ่านมา มีความพยายามของกลุ่มศิลปินและผู้ อุปลักษณ์ศิลปะในการร่วมกันสร้างพื้นที่เพื่อสนับสนุนการแสดงออกทางศิลปะรูปแบบใหม่ ๆ รวมไปถึง กิจกรรมศิลปะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีการสำรวจอัตราเงินเดือนของประชาชนเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งราคาผลงานศิลปะ เพื่อเป็นการพยายามที่จะขยายตลาดกลุ่มผู้ซื้องานศิลปะให้กว้างมากขึ้นไป กว่าการหวังพึ่งแต่ชาวต่างประเทศและชนชั้นนำในสังคมเท่านั้น การบุกเบิกเรื่องหอศิลป์และแกลเลอรีเอกชนของกลุ่มศิลปินและผู้อุปลักษณ์ยังส่งผลต่อแกลเลอรีเชิงพาณิชย์ที่เกิดขึ้นที่ได้รับประโยชน์จากการหลั่งไหลเข้ามาของชาวต่างประเทศทั้งที่เข้ามาท่องเที่ยวและที่มาจากปัจจัยเกี่ยวเนื่องจากสงคราม เวียดนามซึ่งกลายเป็นกลุ่มผู้ซื้อหลักของแกลเลอรีเหล่านี้ที่ชื่นชอบในเนื้อหาของงานศิลปะที่แสดงถึง ประเพณีวัฒนธรรมไทย พุทธศาสนา ความสงบหรือความสวยงามของชนบทไทย เพื่อใช้เป็นของที่ระลึกก่อนเดินทางกลับประเทศบ้านเกิด ในช่วงนี้เหล่าแกลเลอรีเอกชนเชิงพาณิชย์ต่างแสวงหาจุด ดึงดูดทางการตลาดให้แก่แกลเลอรีของตน ซึ่งโดยมากมักหนีไม่พ้นการดึงดูดผู้ซื้อด้วยผลงานของ ศิลปินไทยที่มีชื่อเสียงหรือมีผลงานคุณภาพในหลายระดับราคาให้เลือก ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้

²⁴ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

“พิพิธภัณฑ์สถาน” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 40. (2560), 3.

²⁵ สุธี คุณาวิชยานนท์. หนังสือชุด **เรียนรู้ศิลปะไทย เรื่องทัศนศิลป์** (กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2554), 382.

ซื้อทั้งที่เป็นนักสะสมศิลปะและนักท่องเที่ยง ในช่วงทศวรรษนี้ยังมีผู้ริเริ่มประกอบอาชีพนักค้างานศิลปะด้วย

ความร่วมมือกันระหว่างชนชั้นนำผู้อุปถัมภ์ศิลปะ ภาครัฐ ปัญญาชน และกลุ่มศิลปินยังมีความเคลื่อนไหวที่สำคัญมากในทศวรรษนี้ เห็นได้จากการเกิดขึ้นของหอศิลป์ พีระศรี ที่เป็นตัวแทนของสถาบันศิลปะภาคเอกชนที่ตั้งขึ้นโดยมีนโยบายเพื่อเป็นพื้นที่รองรับงานสร้างสรรค์ทางศิลปะและวัฒนธรรมด้านอื่นที่สัมพันธ์กัน ซึ่งแสดงถึงพลังร่วมของบุคลากรหลากหลายที่กล่าวมา อีกทั้งธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเอกชนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดนิทรรศการและการประกวดศิลปกรรม การอุปถัมภ์นี้ทำให้เอกชนได้รับประโยชน์ทั้งในเชิงประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์อันดีต่อสังคม การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในวงการศิลปะ การได้ลดหย่อนภาษี ที่สำคัญยังเป็นโอกาสที่จะได้ซื้อผลงานศิลปะคุณภาพที่ได้รับรางวัลหรือการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ชื่อเสียงหรือการยอมรับที่ศิลปินได้รับจากงานประกวดทั้งของรัฐและเอกชนในเบื้องต้นยังส่งผลต่อการกำหนดราคาผลงานในตลาดศิลปะ รวมถึงเป็นโอกาสที่ศิลปินจะได้จัดแสดงผลงานและขายผลงานในหอศิลป์หรือแกลเลอรีด้วย²⁶

ทางด้านหน่วยงานราชการ ในปีพ.ศ. 2520 กรมศิลปากรได้เปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ โดยดัดแปลงจากตึกเก่าของกองกษาปณ์ บนถนนเจ้าฟ้า ต่อมาในปีพ.ศ. 2522 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ปรับพื้นที่ที่เป็นท้องพระโรงและตำหนักพรหมรายของวังท่าพระ ให้เป็นหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับจัดนิทรรศการศิลปะต่าง ๆ ทั้งงานของมหาวิทยาลัย เช่น การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ และงานอื่น ๆ ที่มาจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย²⁷

แรงสนับสนุนภาคเอกชนต่อการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลได้ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของไทยช่วงตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 ต่อเนื่องจนถึงปลายทศวรรษที่ 2530 มีอัตราการเติบโตอย่างมาก ธุรกิจแกลเลอรีเอกชนได้ขยายไปสู่ความสนใจของกลุ่มนักธุรกิจด้านโรงแรมและห้างสรรพสินค้าอย่างชัดเจน ทั้งนี้ด้วยความพร้อมของสถานที่ ปริมาณผู้เข้าใช้บริการที่มีจำนวนมากในแต่ละวัน การรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ศักยภาพในด้านการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนความมุ่งหวังในด้านการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ธุรกิจล้วนได้ดึงดูดและจูงใจให้โรงแรมและศูนย์การค้าเปิดพื้นที่บางส่วนหรือสร้างพื้นที่เป็นการเฉพาะให้แก่ภัณฑารักษ์ศิลปะ

²⁶ สิทธีธรรม โรหิตะสุข. ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มองผ่านความเคลื่อนไหวของหอศิลป์เอกชน และการซื้อขายงานศิลปะในกรุงเทพมหานคร ทศวรรษ 2500 ถึงทศวรรษ 2530 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 138.

²⁷ สุธี คุณาวิชยานนท์. หนังสือชุด เรียนรู้ศิลปะไทย เรื่องทัศนศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2554), 382.

ด้วยอัตราการเติบโตทางการลงทุนส่งผลให้ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานครขยายตัวอย่างมาก การขยายตัวนี้ทำให้กลุ่มบริษัทสถาปนิกหรือตกแต่งภายในกลายเป็นลูกค้าที่สำคัญในธุรกิจแกลเลอรี ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ทศวรรษที่ 2520 จนถึงปลายทศวรรษที่ 2530 มีนักธุรกิจชาวไทยและต่างประเทศก้าวเข้าสู่การเปิดหอศิลป์เอกชนและทำธุรกิจแกลเลอรีจำนวนมาก มีทั้งที่เปิดมาเพื่อทำธุรกิจเป็นหลักและที่เปิดมาเพื่อตั้งใจจะสนับสนุนศิลปินและต้องการให้เกิดความเคลื่อนไหวในวงการศิลปะ

ในช่วงเวลาเดียวกันยังปรากฏว่ามีกลุ่มองค์กรทางด้านวัฒนธรรมของเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนได้เปิดพื้นที่ให้เป็นหอศิลป์หรือแกลเลอรีเช่นกัน เช่น บ้านเจ้าพระยาแกลเลอรี โดยมูลนิธิไชยยัง ลี้มทองกุล, ชมรมศิลปะรวงผึ้ง สถาบันปริติ พนมยงค์ และหอศิลปะมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้เน้นการทำธุรกิจเป็นหลัก แต่อาศัยเงินงบประมาณจากรายได้หลักขององค์กรตนเพื่อมาเปิดบริการหอศิลป์ในเชิงการศึกษาหรือสนับสนุนด้านวัฒนธรรมแก่สังคม อย่างไรก็ตามด้วยสภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างสุดโต่งจนเกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่และนำไปสู่วิกฤติการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่แตกที่เริ่มก่อรูปตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 2530 ต่อเนื่องจนถึงทศวรรษที่ 2540 ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้หอศิลป์หรือแกลเลอรีเอกชนต้องทยอยปิดกิจการลงไป สถาบันการเงินหรือบริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์ที่เคยเป็นลูกค้ารายใหญ่ของธุรกิจนี้ต่างล้มละลายและมีเหตุให้ “องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน” (Financial Sector Restructuring Authority Thailand) หรือ ปรส. ต้องร่วมกับบริษัทจัดประมูลและนักจัดนิทรรศการภาคเอกชนนำผลงานสะสมของสถาบันการเงินออกประมูลในราคาถูก ภายหลังจากช่วงนี้หอศิลป์และแกลเลอรีเอกชนบางส่วนยังคงทำธุรกิจในลักษณะเดิมต่อไป ขณะที่อีกด้านหนึ่งได้เกิดหอศิลป์และแกลเลอรีแบบทางเลือก (Alternative Gallery) เกิดขึ้นมากมาย โดยเน้นการเปิดกว้างสนับสนุนการทดลองสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบที่หลากหลายของศิลปิน²⁸

ในพุทธทศวรรษ 2530-2540 หอศิลป์ของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่ดำเนินกิจการโดยไม่หวังผลทางการค้าได้เพิ่มจำนวนขึ้น เช่น PSG Art Gallery (หอศิลป์คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์) หอศิลปะและการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ และหอศิลป์พระพรหมพิจิตร (คณะสถาปัตยกรรมฯ) ในมหาวิทยาลัยศิลปากร หอประติมากรรมต้นแบบและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์ของกรมศิลปากร, หอศิลป์วิทย์นิทรรศน์และหอศิลป์จามจุรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ห้องนิทรรศการหมุนเวียนในศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, หอศิลป์กรมศรีนครินทร์

²⁸ สัทธีธรรม โรหิตะสุข. ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มองผ่านความเคลื่อนไหวของหอศิลป์เอกชนและการซื้อขายงานศิลปะในกรุงเทพมหานคร ทศวรรษ 2500 ถึงทศวรรษ 2530 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 210.

รวีโรดม, หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ, อาร์ตแกลเลอรีของศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น, หอศิลป์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมแสงอรุณ, ห้องศิลปะนิทรรศการ, หอศิลปะคณะจิตรศิลป์และหอศิลปะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แม้ว่าวงการศิลปะจะคึกคักเท่าไรแต่ก็ยังมีได้พัฒนาไปถึงขั้นครบวงจร ปัญหาเดิมอย่างเช่น การขาดแคลนหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยที่สะสมงานคุณภาพอย่างมืออาชีพและจริงจัง หรือการขาดแคลนแกลเลอรีเชิงพาณิชย์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการศิลปะ ในปลายพุทธทศวรรษที่ 2530 จึงได้เกิดความตื่นตัวในเรื่องความต้องการเหล่านี้เป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากการเปิดหลักสูตรการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาอย่าง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศิลปากร นอกจากนี้ยังมีกระแสของเหล่าคนในวงการศิลปะที่คัดค้านกรุงเทพมหานครที่ยกเลิกการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร²⁹

ในพุทธทศวรรษที่ 2530 เศรษฐกิจฟองสบู่ส่งผลให้วงการศิลปะคึกคักตามไปด้วย ทั้งในแวดวงเวทีการประกวดศิลปกรรมที่มีทั้งการให้เงินรางวัลที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ และทั้งการเพิ่มขึ้นของคณะวิชาที่สอนศิลปะในมหาวิทยาลัยทั่วทั้งประเทศ ทำให้เกิดศิลปินและการทำงานศิลปะออกมามากมาย อีกทั้งความคึกคักในแวดวงการซื้อขายศิลปะและการเกิดขึ้นของหอศิลป์และแกลเลอรีเอกชน ตามความต้องการของตลาดชนชั้นสูงและกลางที่เสพศิลปะกันมากขึ้น ศิลปินที่มีชื่อเสียงเริ่มประสบความสำเร็จทางรายได้ มีการจัดนิทรรศการเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นศิลปะยุคฟองสบู่

การพัฒนาทางด้านวัตถุแบบฉับพลันประกอบกับฐานะและการศึกษาที่ก่อให้เกิดชนชั้นกลางระดับสูงในเมืองมากขึ้น คนกลุ่มนี้เริ่มเห็นความสำคัญในการชื่นชมงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยมากขึ้น ทั้งยังสนใจติดตามชมนิทรรศการศิลปะ บ้างก็อาจจะซื้อสะสมด้วยใจรักหรืออาจหวังผลกำไรในอนาคตหรืออาจจะเป็นการวิ่งตามกระแสนิยม ชื่อเพื่อมาประดับอาคารที่พักหรือสำนักงานที่กำลังเพิ่มมากขึ้น ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการกระตุ้นให้วงการศิลปะไทยเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพและทำให้ความเป็นอยู่ของศิลปินหลายคนดีขึ้น เมื่อมีศิลปินสร้างผลงานศิลปะ มีผู้ชื่นชมและซื้อสะสม ตัวกลางที่จะมาเชื่อมกลุ่มคนเหล่านี้เข้าไว้ด้วยกันก็คือแกลเลอรีและหอศิลป์

แกลเลอรีเอกชนหลายแห่งเกิดในพุทธทศวรรษ 2530 เช่น Art Forum ย่านประดิพัทธ์, Ideal Art Gallery ย่านถนนเพชรบุรีตัดใหม่, Dialogue Gallery ย่านถนนหลังสวน, CON-tempus, the Bangkok Fine Art Center ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และ Gallery of Isetan

29

สุธี คุณาวิชยานนท์. จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย. (กรุงเทพฯ: หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), 229.

Department Store ในห้างสรรพสินค้าไอเซตัน และยังมีแกลเลอรีอีกมากมายตามโรงแรมและศูนย์การค้าต่าง ๆ

แกลเลอรีและหอศิลป์เอกชนเกิดขึ้นในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 2530-2540 ได้แก่ Atelier Art Gallery, สุรพล แกลเลอรีบนถนนสาทร, บ้านบางกอก บนถนนพระสุเมรุ, Akko Gallery, Bangkok Gallery, แกลเลอรี 55 ในซอยทองหล่อ, H Gallery, Mercury Art & Gallery, COntem Style Art & Gallery บนถนนเพลินจิต, นำทองแกลเลอรี ในย่านสามเสน, Open Art Gallery, ทวีบุ แกลเลอรี ในแกลเลอรีพลาซ่า สีลม, ภัทราวดีเธียเตอร์และแกลเลอรีในซอยวัดระฆัง, พระนครบาร์ แอนด์ แกลเลอรี ย่านถนนราชดำเนินกลาง, Si-Am Art Space บนถนนพระราม 4 และหอศิลป์ร่วมสมัยสเปส ย่านเอกมัย³⁰

ซึ่งทั้งหมดนี้มีทั้งที่เปิดขึ้นโดยหวังผลทางการค้าอย่างชัดเจน และมีบ้างที่เปิดขึ้นเพื่อส่งเสริมศิลปินอย่างไม่หวังผลทางการค้าหรือผสมผสานระหว่างทั้งสองแบบ แต่เกือบทั้งหมดนี้ปิดกิจการไปหมดแล้ว บ้างก็ปิดไปตั้งแต่ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจปีพ.ศ. 2540 บ้างก็เลิกกิจการเพราะวิกฤติดังกล่าวโดยตรง แต่ตามโรงแรมและพื้นที่ว่างของศูนย์การค้าก็ยังคงเป็นพื้นที่ที่ยืดหยุ่นสำหรับนิทรรศการศิลปะอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้จะมีความชัดเจนมากในเรื่องการจัดงานเพื่อหวังผลทางการขาย ในภายหลังแม้ว่าเศรษฐกิจจะย่ำแย่ แต่วงการศิลปะก็ยังคึกคัก เกิดกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมเกิดขึ้นมากมาย มีหอศิลป์และแกลเลอรีทั้งของรัฐและเอกชนเปิดกิจการใหม่อยู่เรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีที่ปิดกิจการไปมากหรือเปิดดำเนินการในช่วงเวลาที่สั้นก็ตาม พิธีเปิดนิทรรศการศิลปะถูกจัดอย่างต่อเนื่องแม้ว่ายอดขายงานศิลปะจะไม่ได้สูงแต่กิจกรรมและนิทรรศการศิลปะในรูปแบบที่ไม่ได้เน้นขายก็ยังเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง โดยเห็นได้จากการเกิดขึ้นของพื้นที่ทางเลือก

ในยุคที่สังคมไทยยังไม่มีหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยระดับสากล และยังไม่มีการค้างานศิลปะระดับคุณภาพที่มีมาตรฐาน พื้นที่ทางเลือกที่ไม่เน้นผลทางพาณิชย์ได้เกิดขึ้นเป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้ชมทั่วไปและเป็นเวทีสำหรับศิลปินที่ทำงานในสื่อใหม่ ๆ ที่แต่เดิมอาจไม่มีพื้นที่ในการแสดงออกมากนัก โดยพื้นที่ทางเลือกที่น่าสนใจ เช่น ศูนย์บ้านตึก ภายใต้การนำของ จุมพล อภิสุข ที่มุ่งนำเสนอกิจกรรมทางสังคมแบบไม่แสวงกำไร และเน้นการส่งเสริมศิลปะสื่อแสดงซึ่งเป็นผลงานที่ซื้อขายไม่ได้ หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ หอศิลป์ตาดู ซึ่งเป็นแกลเลอรีแสดงผลงานคุณภาพแต่จัดการแบบพาณิชย์เต็มตัว โดยได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ซึ่งต่อมาได้ปรับนโยบายไปสู่การเป็นศูนย์ศิลปะแบบไม่หวังผลทางการค้าเพื่อมุ่งเน้นในการสนับสนุนศิลปินไทยสู่งานแสดงนานาชาติ ซึ่งจากการที่หอศิลป์ตาดูเป็นพื้นที่ที่เป็นกลางสำหรับกิจกรรมการแสดงงานศิลปะในหลายสื่อหลาย

30

สุธี คุณาวิชยานนท์. จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย. (กรุงเทพฯ: หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546), 229.

รูปแบบและหลายระดับ ทั้งในแนวตลาดและแนวก้าวหน้าดูยาก และกิจกรรมจำพวกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ รวมทั้งจัดแสดงละครเวทีทั้งแนวตลาดและแนวทดลองที่หลากหลาย ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มคนดูในระดับกว้างได้³¹

หอศิลป์ได้กลายมาเป็นสถานที่หนึ่งที่สำคัญต่อวงการศิลปะ เพราะนอกจากจะเป็นพื้นที่สำหรับแสดงงานศิลปะแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างศิลปินกับผู้ชม เพราะการชื่นชมศิลปะสมัยใหม่นั้นต้องอาศัยการเรียนรู้และความเข้าใจในเรื่องศิลปะเป็นพื้นฐาน ที่เป็นวัฒนธรรมใหม่สำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานหรือติดตามวงการศิลปวัฒนธรรม หอศิลป์จึงต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะที่สำคัญให้แก่ประชาชน โดยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบของงานวิชาการและงานปฏิบัติ พร้อมกันนั้นยังเป็นแหล่งพักผ่อนของประชาชนอีกด้วย³²

ศิลป์ พีระศรี ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งศิลปะสมัยใหม่ไทยและหนึ่งในผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การส่งเสริมศิลปะจะเป็นผลให้วัฒนธรรมของชาติสูงขึ้น ด้วย เพราะศิลปะเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกทางภูมิปัญญาของชาติ วัฒนธรรมอาจได้รับการปรับปรุงตามสภาวะการและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นศิลปะซึ่งเป็นสิ่งแสดงออกของวัฒนธรรมก็จะแสดงลักษณะของชีวิตความเป็นอยู่ และประวัติศาสตร์ของแต่ละสมัยให้ชนชั้นหลังได้ทราบอย่างแจ่มชัดที่สุด เมื่อประชาชนอาจเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าของศิลปะอย่างจริงจังก็จะเกิดความต้องการศิลปะซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตอย่างแท้จริง³³

³¹ สุธี คุณาวิชยานนท์. หนังสือชุด เรียนรู้ศิลปะไทย เรื่องทัศนศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2554), 382.

³² กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 1.

³³ ศิลป์ พีระศรี. บทความข้อเขียนและงานศิลปกรรมของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (กรุงเทพฯ: หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545), 69.

ประเภทของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

พิพิธภัณฑ์สามารถจำแนกประเภทและรูปแบบได้หลากหลายลักษณะ เช่น แบ่งตามความเป็นเจ้าของ สังกัด หรือการบริหาร เช่น พิพิธภัณฑ์ของรัฐ เอกชนหรือมหาวิทยาลัย หรืออาจแบ่งตามการจัดแสดงและวัตถุประสงค์ หรือจำแนกตามประเภทของวัตถุที่ทำการจัดแสดง³⁴

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จำแนกประเภทของพิพิธภัณฑ์ไว้ 3 ประเภทหลัก ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยา และพิพิธภัณฑ์ผสมผสาน

พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและประวัติศาสตร์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปะและประวัติศาสตร์รวมถึงโบราณคดี โดยจำแนกออกเป็นอีก 2 ประเภท คือพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอและจัดแสดงเกี่ยวกับผลงานศิลปะ ทั้งภาพจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สถาปัตยกรรม รวมไปถึงนิทรรศการงานศิลปะที่จัดแสดงผลงานศิลปะและศิลปะประยุกต์ และอาจประกอบด้วยห้องสมุดและหอจดหมายเหตุร่วมด้วย และอีกประเภทคือพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาคหรือประเทศ โดยอาจจำกัดแค่ยุคใดยุคหนึ่งหรือมากกว่า รวมไปถึงวัตถุทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ รวมถึงข้อมูลทางชาติพันธุ์และมานุษยวิทยา โดยจำแนกออกเป็นอีก 3 ประเภท คือพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์และมานุษยวิทยา โดยประเภทแรกคือพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมีและการแพทย์ รวมทั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ ประเภทต่อมาคือพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีววิทยา ธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตววิทยาและนิเวศวิทยา และสุดท้ายคือพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์และ

³⁴ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM. เข้าถึงเมื่อ 16 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.museumthailand.com /th/462/webboard/topic/สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ-หรือ-ICOM/>

มานุษยวิทยา คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับวัตถุทางวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม ความเชื่อและศิลปะดั้งเดิมของมนุษย์

พิพิธภัณฑ์ผสมผสาน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับ โดยจำแนกออกเป็นอีก 4 ประเภท คือพิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ทั่วไป และพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ

1. **พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง** คือพิพิธภัณฑ์ที่ศึกษาค้นคว้าและจัดแสดงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว ที่ไม่อยู่ในหมวดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. **พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น** คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งอาจรวมไปถึงชาติพันธุ์ เศรษฐกิจและสังคม เป็นการจัดแสดงวัตถุจากท้องถิ่นมากกว่าจะจัดแสดงแบบเจาะจงไปที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3. **พิพิธภัณฑ์ทั่วไป** คือพิพิธภัณฑ์ที่มีของสะสมหลากหลายผสมกัน ไม่ใช่การสะสมเฉพาะอย่าง มีการสะสมวัตถุหลายประเภท และไม่สามารถจะจัดกลุ่มให้อยู่ในพิพิธภัณฑ์ประเภทใดประเภทหนึ่งข้างต้นได้

4. **พิพิธภัณฑ์อื่น ๆ** คือพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้ อยู่ในหมวดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น³⁵ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้ จำแนกประเภทของพิพิธภัณฑ์ออกเป็นสาขาต่าง ๆ 9 สาขา ได้แก่

1. **พิพิธภัณฑ์ศิลปะ** (Museum of Arts) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปะ

2. **พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย** (Museum of Contemporary Arts) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปะเช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ แต่จะแตกต่างตรงที่เน้นไปที่ศิลปะร่วมสมัย

3. **พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา** (Natural History Museum) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับวัตถุทางธรรมชาติ เช่น ธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตวศาสตร์และมานุษยวิทยา

4. **พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล** (Museum of Science and Technology) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และนวัตกรรมทาง

³⁵ Monika Hagedorn-Saupe and Axel Emert. (2004). **A guide to European Museum**

Statistic. Berlin : The Network of European Museum organizations, 69.

วิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล ไปจนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เรื่องราวของโลกและจักรวาลอันกว้างใหญ่

5. **พิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา** (Museum of Anthropology and Ethnology) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีขอบเขตงานกว้างขวาง มีวัตถุประสงค์ที่จะให้มนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ได้เข้าใจในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จำแนกออกเป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological Museum) พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นเมือง (Folk Arts Museum) และพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง (Open Air Museum)

6. **พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี** (Museum of History and Archaeology) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต จำแนกเป็น 3 ประเภทย่อย คือพิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี (Archeological Museum) พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Museum) และพิพิธภัณฑ์ประจำโบราณสถาน (Site Museum)

7. **พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น** (Regional Museum/City Museum) คือพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอหรือจัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวของเมืองหรือท้องถิ่น คล้ายกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่รวบรวมศิลปวัตถุในระดับชาติ แต่แตกต่างที่พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่นจะมุ่งเน้นไปที่การนำเสนอข้อมูลเชิงลึกและประวัติศาสตร์เฉพาะของท้องถิ่นที่นำเสนอ

8. **พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ** (Specialized Museum) พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ศิลปะประยุกต์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการศึกษาด้านสังคมต่าง ๆ

9. **พิพิธภัณฑ์สถานของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา** (University Museum) พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ จัดตั้งขึ้นโดยสถาบันการศึกษา มีวัตถุประสงค์เฉพาะตามความต้องการของสถาบันการศึกษานั้น

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้อธิบายความหมายของ **พิพิธภัณฑ์ศิลปะ** (Art Museums) ไว้ว่าหมายถึงสถานที่จัดแสดงด้านศิลปวัตถุทุกประเภท ทั้งด้านศิลปะบริสุทธิ์ (Fine Art) และด้านศิลปะประยุกต์หรือประยุกต์ศิลป์ (Applied Art) โดยศิลปะด้านศิลปะบริสุทธิ์ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะแนวประเพณี ศิลปะแนวสื่อประสมและศิลปะแนวจัดวาง ศิลปะเชิงแนวคิด และศิลปะการแสดงสด ส่วนด้านศิลปะประยุกต์หรือประยุกต์ศิลป์ ได้แก่ งานด้านสถาปัตยกรรม งานออกแบบตกแต่ง งานออกแบบอุตสาหกรรม งานออกแบบหัตถกรรม งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา งานออกแบบเครื่องแต่งกาย งานออกแบบเครื่องประดับ และงานออกแบบนิเทศศิลป์

โดยผลงานศิลปะด้านศิลปะบริสุทธิ์ มักถูกได้รับการคัดแยกมาบริหารจัดการโดย หอศิลป์ (Art Gallery) ที่รับผิดชอบทั้งการรวบรวมสะสมผลงานศิลปะโดยเฉพาะ เช่น การดูแลเก็บรักษาและการบันทึกข้อมูลความเป็นมาของงานศิลปะในแต่ละยุคสมัย โดยนำออกเผยแพร่ในรูปแบบนิทรรศการ เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชนทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งมีหน้าที่ดำเนินงานส่วนประกอบอื่น ๆ และกิจกรรมทางด้านศิลปะ โดยลักษณะของการบริหารจัดการและการดำเนินงานของหอศิลป์จะมีความใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ³⁶

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทเมืองสร้างสรรค์และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน” โดยสามมิติ สุขบรรจง ได้เสนอว่าเมื่อพิจารณาถึงการจัดการประเภทของสภากาการพิพิธภัณฑ์สถานระหว่างชาติแล้ว หอศิลป์จึงจัดอยู่ในพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมผลงานทางศิลปะและศิลปะร่วมสมัย ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าเนื่องจากเป็นสถาบันทางสังคมที่รวบรวมและนำเสนอวัตถุและผลงานศิลปะต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเป็นไปของยุคสมัย³⁷

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้อธิบายว่าหอศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของการจำแนกประเภทพิพิธภัณฑ์ และได้จำแนกพิพิธภัณฑ์ออกเป็นประเภทสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา ซึ่งหอศิลป์ให้จัดอยู่ในสาขาศิลปะ โดยได้จำแนกหอศิลป์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. **หอศิลป์แห่งชาติ** (National Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการโดยรัฐบาล เป็นหอศิลป์หลักที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
2. **หอศิลป์ประจำจังหวัด** (Provincial Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการโดยหน่วยงานระดับจังหวัดหรือส่วนราชการในระดับท้องถิ่น เช่น หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

³⁶ วิโชค มุกตามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 52.

³⁷ สามมิติ สุขบรรจง. แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทเมืองสร้างสรรค์และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2560), 12.

3. **หอศิลป์ในมหาวิทยาลัย** (University Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการโดยมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา เช่น หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. **หอศิลป์เอกชน** (Private Art Gallery) ได้แก่ หอศิลป์ที่อยู่ในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการ โดยบุคคล สมาคม องค์กรหรือบริษัทเอกชน เช่น ศุภโชค ดี อาร์ต เซนเตอร์ กรุงเทพมหานคร³⁸

บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้อธิบายไว้ว่าพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ศึกษา ตีความ และนำเสนอให้ประชาชนชม ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมมักเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงเป็นตัวแทนการสนับสนุนที่สำคัญต่อความรู้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรวบรวมข้อมูลเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยได้จำแนกหน้าที่หลัก ๆ ของพิพิธภัณฑ์ไว้ 5 ประการ คือ รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงวัตถุ³⁹

หนังสือ **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา** โดย จิรา จงกล ได้จำแนกหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ไว้ 8 หน้าที่ ได้แก่

1. **การรวบรวมวัตถุ** (Collecting) อันเป็นหน้าที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์ หากไม่มีการรวบรวมวัตถุก็ไม่สามารถเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ขึ้นได้ โดยการรวบรวมวัตถุสืบเนื่องมาจากการรวบรวมสะสมสิ่งของอันเป็นนิสัยของมนุษย์มาตั้งแต่แรกเดิม เช่น การสะสมอาหาร อาวุธ สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม และมีพัฒนาการเป็นลำดับ โดยการรวบรวมวัตถุสามารถทำได้หลายทาง ได้แก่ การรวบรวมวัตถุจากการได้รับบริจาคจากประชาชน การรวบรวมวัตถุจากการขุดค้นทางโบราณคดี และการรวบรวมวัตถุโดยการจัดซื้อ

1.1 **การรวบรวมวัตถุจากการได้รับบริจาคจากประชาชน** หรือการรับบริจาควัตถุจากประชาชน โดยประเทศที่มีพิพิธภัณฑ์จำนวนมากและจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ อยู่แล้ว การเลือกรวบรวมวัตถุจากผู้บริจาคย่อมสามารถทำได้ แต่ในทางกลับกันสำหรับประเทศที่พิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้พัฒนาจะสามารถทำได้ยาก จึงไม่มีปัญหาเรื่องการเลือกวัตถุบริจาค เพราะจะต้องรับทุกอย่างที่ผู้บริจาคมอบให้ ซึ่งโดยหลักการแล้วพิพิธภัณฑ์จะต้องเลือกรับบริจาค โดยหากไม่เลือกอาจส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง

³⁸ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 55.

³⁹ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM, 222.

1.2 การรวบรวมวัตถุจากการขุดค้นทางโบราณคดี โดยปกติแล้วเมื่อมีการขุดค้นแหล่งโบราณสถานจะส่งผลให้ค้นพบโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุจำนวนมาก โดยหน้าที่เหล่านี้จะเป็นการปฏิบัติงานภาคสนามของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เช่น การค้นพบโบราณวัตถุของนักโบราณคดี การค้นพบวัตถุทางธรรมชาติของนักธรรมชาติวิทยา การค้นพบวัตถุสิ่งของเครื่องใช้อันแสดงถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชนโดยนักมานุษยวิทยา รวมทั้งอาจเกิดได้จากการประติษฐานของนักวิทยาศาสตร์ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้าเก็บรักษาในพิพิธภัณฑสถานเพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลสืบไป

1.3 การรวบรวมวัตถุโดยการจัดซื้อ พิพิธภัณฑสถานขนาดใหญ่โดยทั่วไปจะต้องมีการตั้งงบประมาณไว้สำหรับการจัดซื้อวัตถุที่มีคุณค่าเข้าเก็บไว้ในคลังสะสมของตน โดยเฉพาะพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ ที่มีการรวบรวมวัตถุจากการจัดซื้อเป็นจำนวนมาก แต่หากเป็นพิพิธภัณฑสถานเล็กแล้วอาจขัดสนในงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัตถุเหล่านั้น ทำให้ในต่างประเทศมักมีนโยบายในการลดภาษีเงินให้แก่ผู้ซื้อวัตถุให้แก่พิพิธภัณฑสถาน

2. การตรวจสอบ จำแนกแยกประเภทและศึกษาวิจัย (Identifying, Classifying and Research) เมื่อพิพิธภัณฑสถานเก็บรวบรวมวัตถุใดเข้าคลังสะสม จะต้องสามารถระบุข้อมูลและตรวจสอบที่มาของวัตถุนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการจำแนกแยกประเภท กำหนดอายุ แบบสมัยและที่มาของวัตถุ เช่น พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติจะต้องมีข้อมูลของหินแร่และพืชสัตว์ที่ตนรวบรวมไว้ในคลังสะสม หากรวบรวมวัตถุแล้วยังไม่สามารถตรวจสอบจำแนกตามลักษณะวัตถุได้ จะต้องทำการวิจัยและค้นคว้าให้ได้แบบสมัยและอายุโดยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบและวิธีทดลองตรวจสอบหรือพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่นอน หน้าที่ทางวิชาการของพิพิธภัณฑสถานจึงมีความสำคัญมาก ภัณฑารักษ์หรือเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความชำนาญและเชี่ยวชาญที่จะสามารถตรวจสอบวัตถุได้

3. การทำบันทึกหลักฐาน (Recording) คือ การจัดทำทะเบียนวัตถุที่เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเป็นหลักฐานไม่ให้เกิดการสูญหายหรือทุจริตจากเจ้าหน้าที่และเป็นหลักฐานทางวิชาการ เพราะทะเบียนวัตถุเป็นหลักฐานที่แสดงถึงที่มาของวัตถุ การตรวจสอบ จำแนกแยกประเภท กำหนดอายุสมัย ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการศึกษาค้นคว้า โดยวัตถุใดที่ไม่มีประวัติเป็นหลักฐานจะไม่มีคุณค่าทางวิชาการและไม่สามารถใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานได้

4. การซ่อมสงวนรักษาวัตถุ (Conservation and Preservation) งานเก็บรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑสถานได้พัฒนาไปมากในปัจจุบัน จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของพิพิธภัณฑสถานอีกประการหนึ่งที่จะต้องสงวนรักษาวัตถุที่รวบรวมไว้ให้คงทนถาวร ไม่ให้มีการเสื่อมสภาพ โดยใช้หลักการและเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานแต่ละแห่งจึงต้องมีห้องปฏิบัติการสงวนรักษา (Conservation Laboratory) ซึ่งมีนักวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่ดูแล ซ่อมสงวนรักษาและปกป้องคุ้มครองวัตถุไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพ

วัตถุทุกชิ้นที่เก็บรวบรวมรักษาไว้จะต้องให้เจ้าหน้าที่สงวนรักษา (Conservator) ตรวจสอบสภาพ ทำความสะอาด หรือปฏิบัติการป้องกันการเสื่อมสภาพก่อนส่งเข้าจัดแสดงหรือเก็บรักษาในคลัง วัตถุที่ชำรุดจะต้องซ่อมรักษาเสียก่อน

5. **การรักษาความปลอดภัย (Museum Security)** ได้แก่ การสงวนรักษาให้ปลอดภัยจากการเสื่อมชำรุดตามสภาพกาลเวลา และคุ้มครองความปลอดภัยจากการโจรกรรมและอัคคีภัย โดยพิพิธภัณฑ์ทุกแห่งต้องมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความปลอดภัยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่ทันสมัย (Security System) โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่จะต้องเน้นเรื่องการรักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษ พิพิธภัณฑ์ควรต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่มั่นคงปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับเชื่อถือจากประชาชน

6. **การจัดแสดง (Exhibition)** หน้าที่ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นงานเบื้องหลัง แตกต่างจากงานจัดแสดงที่เป็นงานเบื้องหน้า การจัดแสดงเป็นหนึ่งในหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญของภัณฑารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง พิพิธภัณฑ์ที่ได้จัดแสดงได้ดีและดึงดูดความสนใจของประชาชนได้มากก็มักจะได้รับการยกย่องสรรเสริญว่าประสบความสำเร็จ วัตถุประสงค์ของการจัดแสดงคือเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาในสมัยก่อนพิพิธภัณฑ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเทคนิคการจัดแสดงมากนัก แต่เมื่อแนวคิดของพิพิธภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อันมีแนวคิดที่ว่าพิพิธภัณฑ์ที่ดีควรเป็นสถานที่ที่ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินแก่ประชาชนในทุกประเภทและระดับการศึกษา แนวคิดนี้จึงส่งผลให้เปลี่ยนแปลงการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ในสมัยใหม่ให้พัฒนายิ่งขึ้น โดยการจัดแสดงนิทรรศการนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงพัฒนาคลังข้อมูลและไม่ให้ผู้เข้าชมเกิดความเบื่อหน่ายจากการจัดแสดงที่ซ้ำซาก นอกจากการแสดงผลแบบถาวรแล้ว พิพิธภัณฑ์อาจจัดแสดงพิเศษหรือชั่วคราวเพื่อเรียกร้องให้ประชาชนเข้าใช้บริการตลอดเวลา

7. **การที่ให้การศึกษ (Museum Education)** พิพิธภัณฑ์มีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษแก่ประชาชน ปัจจุบันการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ควรให้ความรู้และความเพลิดเพลินที่เหมาะสมแก่ประชาชนทุกประเภทและระดับการศึกษา พิพิธภัณฑ์จึงต้องมีกิจกรรมและบริการด้านการศึกษามีเจ้าหน้าที่การศึกษา (Museum Education Officer) เป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน นอกจากนั้นยังขยายกิจกรรมบริการแก่บุคคลประเภทพิเศษ เช่น ผู้พิการ หูหนวก ตาบอด แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันก็เน้นหนักในหน้าที่กิจกรรมการศึกษาแก่ชุมชนอย่างมาก นอกจากจะทำการบริการในพิพิธภัณฑ์แล้วยังจัดกิจกรรมนำวัตถุในพิพิธภัณฑ์ออกไปแสดงให้ความรู้ความเพลิดเพลินแก่ชุมชนในชนบทที่ห่างไกลอีกด้วย จนในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ได้พัฒนามาถึงขั้นเป็นศูนย์บริการการศึกษา (Education Center) ที่สำคัญของชุมชน

8. **การทำหน้าที่ทางสังคม (Social Function)** เป็นหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงานในหน้าที่การศึกษาที่พิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นสถาบันที่เปลี่ยนแปลงปรับตัวตามสภาพความเปลี่ยนแปลง

และดำเนินกิจการตามความต้องการของสังคม จัดบริการแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง พิพิธภัณฑสถานหลายแห่งได้พัฒนาบริการแก่ประชาชน ซึ่งมีผลทำให้พิพิธภัณฑสถานกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน (Community Center)⁴⁰

ในหนังสือ “พระมหากษัตริย์ไทยกับการพิพิธภัณฑสถาน” โดยมณฑล สำราญสุข ได้อธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานไว้ในหัวข้อ หลักการพิพิธภัณฑสถานโดยสากล ไว้ว่า หน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานคือการสื่อความเข้าใจในเอกลักษณ์และความรู้สึกผูกพันว่าเป็นของสถานที่หรือสังคมนั้น ๆ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมายทางวัฒนธรรมซึ่งมักจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดในความรู้สึก พิพิธภัณฑสถานสามารถเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีและมีคุณค่าในการเชื่อมต่อระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มพฤติกรรมต่าง ๆ ในอนาคตได้ด้วยระดับความสำคัญที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับของเอกลักษณ์ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานทำหน้าที่สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องทางเอกลักษณ์ คุณค่าและวิวัฒนาการของวัฒนธรรมแบบประเพณี ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาของพิพิธภัณฑสถาน

และได้อธิบายถึงบทบาทของพิพิธภัณฑสถานที่มีต่อสังคมในมุมกว้าง รวมทั้งประโยชน์ที่จะพึงมีต่อชุมชนที่พิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ไว้เป็นประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม บทบาททางเศรษฐกิจ และบทบาททางการเมือง

1. **บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม** พิพิธภัณฑสถานเป็นสถาบันที่ทำประโยชน์ด้านสังคมและวัฒนธรรมให้ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ ทำหน้าที่สงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้แก่ชุมชน ให้บริการในฐานะเป็นจุดรวมทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของพิพิธภัณฑสถาน เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อนพิพิธภัณฑสถาน อาสาสมัครร่วมงาน โครงการต่าง ๆ และวิธีอื่น ๆ อีกหลายวิธี พิพิธภัณฑสถานมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนแก่องค์กรทางการศึกษา และอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดงานทางวัฒนธรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่า พิพิธภัณฑสถานสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้สึกรับรู้ต่อเอกภาพของท้องถิ่น

2. **บทบาททางเศรษฐกิจ** พิพิธภัณฑสถานสามารถแสดงบทบาทสำคัญในการย้อนอดีตสภาพเศรษฐกิจของชุมชนเมืองและชนบทได้อย่างดี แต่อย่างไรก็ตามบทบาทดังกล่าวในหลาย ๆ ประเทศยังไม่เป็นที่นิยมหรือเข้าใจของประชาชนนัก เมื่อเทียบกับบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งใน

⁴⁰ จีรา จงกล. พิพิธภัณฑสถานวิทยา (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง, 2532), 21.

ท้องถิ่นที่การท่องเที่ยวมีส่วนในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ พืชภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักท่องเที่ยวดังกล่าวก็มีการใช้จ่ายเงินในส่วนร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมและตลาด พืชภัณฑ์ก็มีส่วนโดยตรงในการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชน ท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ เช่น การจ้างเจ้าหน้าที่ระดับและตำแหน่งต่างๆให้มาทำงานให้กับพืชภัณฑ์โดยตรงกับการเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาทำธุรกิจ เช่น ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านของหนังสือและขายของที่ระลึก รวมทั้งรับบริการทำความสะอาด ดูแลสภาพแวดล้อมและรักษาความปลอดภัยในพืชภัณฑ์ เป็นต้น

3. **บทบาททางการเมือง** พืชภัณฑ์ในชุมชนที่บริหารโดยหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นจะมีส่วนช่วยและสร้างเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจ และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของชุมชนให้เกิดขึ้นกับผู้คนที่ท้องถิ่น รวมทั้งจรรโลงให้คุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมดำรงอยู่ตลอดไป พืชภัณฑ์ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการให้คนท้องถิ่นสามารถสืบทราบถึงเรื่องราว ต้นกำเนิดของชุมชนนั้น ๆ นอกจากนี้ พืชภัณฑ์ยังมีบทบาทช่วยประชาสัมพันธ์ให้แก่หน่วยงานของรัฐบาลท้องถิ่นที่ดูแลการบริหาร พืชภัณฑ์นั้น ๆ ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวจากต่างแดนได้รับทราบและให้บริการในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นจัดขึ้นกับทำหน้าที่ช่วยประสานกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือข้อมูลทางการเมืองและเศรษฐกิจของท้องถิ่น⁴¹

โครงการวิจัยเรื่อง “**แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพืชภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทเมืองสร้างสรรค์และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน**” โดยสามมิติ สุขบรรจง ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของพืชภัณฑ์ไว้ว่า ปัจจุบันพืชภัณฑ์ได้กลายมาเป็นสถาบันของประชาชน ที่มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของชุมชนและให้บริการแก่ชุมชนกลุ่มคน เพราะพืชภัณฑ์เป็นสถานที่ให้ทั้งความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินและความบันเทิงใจ อีกทั้งบทบาทของพืชภัณฑ์มีความโดดเด่นขึ้นมาอย่างชัดเจนในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญเพื่อการศึกษาอนุรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญต่อการเมือง สังคม เศรษฐกิจในชุมชน⁴²

⁴¹ มงคล สำราญสุข. พระมหากษัตริย์ไทยกับการพืชภัณฑ์. (กรุงเทพฯ: กราฟฟิคฟอร์แมท, 2541), 196.

⁴² สามมิติ สุขบรรจง. แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพืชภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทเมืองสร้างสรรค์และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน. (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2560), 15.

เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์ การดำเนินงานของหอศิลป์มีภารกิจหน้าที่ในการรวบรวมศิลปวัตถุ จำแนกประเภทงานศิลปกรรม จัดทำทะเบียนหลักฐาน ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าวิจัย จัดนิทรรศการ ให้ความรู้ ให้การศึกษา จัดกิจกรรม และจัดทำส่วนประกอบ ให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยใช้งบประมาณจากรัฐ องค์กร และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน จึงต้องมีการจัดแบ่งส่วนงานในการบริหารจัดการให้มีระบบและมีประสิทธิภาพ ทีมคณะบริหารโดยทั่วไปจะประกอบด้วย คณะกรรมการ อำนวยการ (Board of Trustees) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของหอศิลป์ ลำดับต่อมาเป็นคณะบริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ภัณฑารักษ์ คณะทำงาน และคณะกรรมการ ที่ปรึกษาหอศิลป์ ที่จะบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของหอศิลป์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป⁴³

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอศิลป์

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้จำแนกบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานหอศิลป์ ตามหน้าที่ออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. **ผู้อำนวยการหอศิลป์ (Director of Art Gallery)** เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ในงานทัศนศิลป์ งานพิพิธภัณฑ์และการบริหารจัดการกิจกรรมหอศิลป์ รวมทั้งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มและมีมนุษยสัมพันธ์ในการประสานงานกับศิลปิน นักวิชาการ ตลอดจนประชาชน ในทุกระดับ
2. **ภัณฑารักษ์ (Curator)** เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในงานทัศนศิลป์ทุกสาขา เข้าใจระบบงานพิพิธภัณฑ์และศิลปะสมัยใหม่ เป็นผู้วางแผนกำหนดโครงสร้าง แนวเรื่อง การจัดกิจกรรม นิทรรศการ และการประสานงานกับศิลปิน นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และประชาชนในทุกระดับ
3. **นักวิชาการช่างศิลป์ด้านการออกแบบ (Designer)** เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปะ การออกแบบ และการบริหารจัดการงานศิลปะกับพื้นที่ของหอศิลป์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. **นักวิชาการวัฒนธรรมด้านการศึกษา (Curator of Education)** เป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะร่วมสมัย มีการบริหารจัดการกิจกรรมด้านการศึกษาและงานวิชาการศิลปะ เพื่อการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งในงานศิลปะ นอกจากนี้ยังเป็นผู้

⁴³ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 72.

กำหนดแนวเรื่องในการบรรยาย เสวนา ปาฐกถา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม

5. **นายช่างศิลปกรรมและเทคนิค (Technician)** เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในงานช่าง เช่น ช่างไม้ ช่างศิลป์ ช่างไฟฟ้า ซึ่งต้องทำงานสัมพันธ์กับภัณฑารักษ์ นักวิชาการ และศิลปิน ในการบริหารจัดการกิจกรรม นิทรรศการ และงานด้านการศึกษา

6. **เจ้าหน้าที่ (Staff)** กลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานในหอศิลป์ ดูแลงานต่าง ๆ ในด้านนิทรรศการ งานข้อมูลศิลปะ งานวิชาการ และงานธุรการอื่น ๆ ตามขอบเขต และโครงสร้างของหอศิลป์แต่ละประเภท

7. **ศิลปิน (Artist)** นักสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะทั้งประเภทงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะสื่อประสม ศิลปะการแสดงสด หรืองานสร้างสรรค์อื่น ๆ โดยทำงานประสานกับภัณฑารักษ์และนักวิชาการตามแนวเรื่องในการนำเสนอผลงาน⁴⁴

กิจกรรมและบริการของหอศิลป์

โครงการวิจัยเรื่อง “หอศิลป์ในประเทศไทย” โดย ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ได้อธิบายหน้าที่ของหอศิลป์ ไว้ว่า หอศิลป์เป็นสถาบันที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยและศิลปินด้านทัศนศิลป์ เป็นสถาบันที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางศิลปะสู่ชุมชน⁴⁵

กิจกรรมของหอศิลป์ที่เป็นการนำเสนอต่อผู้ชมโดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญหลักได้แก่ กิจกรรมด้านการศึกษา และการจัดนิทรรศการ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาของหอศิลป์ไว้ว่า หอศิลป์อาจมีการจัดการบรรยาย การประชุม หรือสัมมนาทางวิชาการ โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนิทรรศการและกิจกรรมที่ดำเนินการโดยหอศิลป์ เช่น การจัดการบรรยายเกี่ยวกับศิลปะหรือนิทรรศการโดยศิลปินหรือภัณฑารักษ์ การบริการนำชมผลงานศิลปะหรือการใช้สื่อสารสนเทศสมัยใหม่ในการนำเสนอ หรือการนำเสนอศิลปวัฒนธรรม เช่น ดนตรี การแสดง และภาพยนตร์

⁴⁴ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 73.

⁴⁵ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. **หอศิลป์ในประเทศไทย**. (กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 2.

นอกจากกิจกรรมที่ให้ผู้ชมชมแล้ว ยังอาจให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อหอศิลป์ เช่น การสอนการสร้างสรรคงานศิลปะให้แก่ผู้สนใจ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้ชม โดยอาจมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนิทรรศการที่หอศิลป์จัด เช่น การจัดร้านจำหน่ายอาหารหรือจัดรองรับผู้มาใช้บริการเพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหอศิลป์กับชุมชน รวมไปถึงมีร้านจำหน่ายหนังสือและของที่ระลึกเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการศึกษาเรียนรู้และขยายกลุ่มคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกของศูนย์เรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและหอศิลป์

เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์หอศิลป์เองจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล หอศิลป์โดยทั่วไปจะมีการจัดทำคลังข้อมูลหรือห้องสมุดเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล โดยอาจมีการให้บริการหนังสือสิ่งพิมพ์ หรือสื่อสารสนเทศสมัยใหม่ โดยศูนย์ข้อมูลอาจมีระดับความรู้ตั้งแต่ขั้นเบื้องต้น สำหรับการนำชมหรือข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ ไปจนถึงข้อมูลเชิงลึกเพื่อการค้นคว้าวิจัยระดับสูงให้แก่ครูอาจารย์ นักวิชาการ และศิลปิน ในส่วนของการให้บริการมักนำเสนอข้อมูลที่เข้าถึงง่าย ให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลินเพื่อจูงใจไปสู่การอยากเรียนรู้และการเป็นสมาชิกถาวรของหอศิลป์ในที่สุด⁴⁶

นิทรรศการ

การจัดนิทรรศการถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้อธิบายถึงการจัดนิทรรศการไว้ว่าเป็นหนึ่งในส่วนที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับที่สุดของพิพิธภัณฑ์ เพราะเป็นพื้นที่ระหว่างวัตถุจัดแสดงและผู้ชมที่จะได้มาพบกัน ซึ่งเป็นโอกาสและพื้นที่เดียวที่จะได้เห็นวัตถุของจริง นิทรรศการทำหน้าที่เป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้โดยการนำเสนอวัตถุมาจัดแสดงให้รับชม โดยในการนำเสนอผู้เข้าชมควรสามารถเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาสาระสำคัญจากการรับชมได้ในทุกระดับและสถานภาพ

ICOM ได้จำแนกประเภทของนิทรรศการตามระยะเวลาการจัดแสดงออกเป็น 2 ประเภท คือ นิทรรศการถาวร และนิทรรศการชั่วคราว

1. **นิทรรศการถาวร** (Permanent Exhibition) คือนิทรรศการหลักของพิพิธภัณฑ์ (Core Exhibition) มักมีระยะเวลาจัดแสดงที่ยาวนาน โดยแตกต่างกันไปตามศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ บางครั้งอาจนานได้มากกว่า 10 ปี

⁴⁶ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 75.

2. **นิทรรศการชั่วคราว** (Temporary Exhibition) แบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ
- ระยะสั้น (Short Term) ใช้เวลาจัดแสดงน้อยกว่า 3 เดือน
 - ระยะกลาง (Middle Term) ใช้เวลาจัดแสดงตั้งแต่ 3 – 6 เดือน
 - ระยะยาว (Long Term) ใช้เวลาจัดแสดงมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป⁴⁷

หนังสือ **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา** โดย จิรา จงกล ได้จำแนกการจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ ออกเป็น 2 ประเภท⁴⁸ คือการจัดนิทรรศการถาวร และนิทรรศการหมุนเวียน โดยหลักการในการจัด จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ต้องการจัดแสดง

1. **การจัดนิทรรศการถาวร** (Permanent Exhibition) คือการจัดห้องแสดงแต่ละห้องเป็นการถาวร หรือเป็นการตั้งแสดงไว้เป็นประจำ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของผู้ชม โดยทางปฏิบัติ พิพิธภัณฑ์จะคัดสรรวัตถุที่มีความสำคัญและมีคุณค่ามาจัดแสดงเป็นการถาวร โดยการจัดแสดงถาวร ไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย เพราะอาจมีการแก้ไขปรับปรุง ตกแต่ง หรือใช้เทคนิคใหม่เป็นครั้งคราวตามเหมาะสม

2. **นิทรรศการหมุนเวียน** (Changing Exhibition) หรือนิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition) เป็นการจัดแสดงนิทรรศการที่จัดไว้แบบชั่วคราว โดยเนื้อหาที่ทำการจัดแสดงจะมีช่วงเวลาจัดแสดงและจะเปลี่ยนเป็นเรื่องหรือหัวข้อใหม่หมุนเวียนไป เพื่อเป็นการชักจูงความสนใจแก่ผู้ชม พิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปจะเป็นผู้คัดสรรเนื้อหาที่นำมาจัดแสดงด้วยตนเอง ในกรณีที่พิพิธภัณฑ์ได้รับหรือรวบรวมวัตถุที่เข้าใหม่เป็นจำนวนมาก อาจนำวัตถุเหล่านั้นมาจัดแสดงในรูปแบบของนิทรรศการชั่วคราวของวัตถุที่เพิ่งถูกนำเข้ามาใหม่

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ได้อธิบายความหมายของ **การจัดนิทรรศการศิลปะ** (Art Exhibition) ไว้ว่าหมายถึง การนำผลงานศิลปะสาขาต่าง ๆ ให้ประชาชนทั่วไปได้ชม เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ชมได้รับความรู้ความเข้าใจ มีโอกาสชื่นชมกับผลงานที่นำมาแสดง เป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จุดมุ่งหมายในการจัดนิทรรศการศิลปะคือ เพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปะ เพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจด้านศิลปะแก่ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ ผู้ชม และเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างสรรค์

โดยได้จำแนกประเภทของนิทรรศการออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. **นิทรรศการถาวร** (Permanent Exhibition) คือ การจัดแสดงนิทรรศการแบบถาวรเป็นประจำ ทั้งนี้ ในการจัดแสดงถาวรที่ใช้ระยะเวลานาน ควรคัดสรรเนื้อหาที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าในปัจจุบัน การจัดแสดงแบบถาวรอาจแสดงภายในระยะเวลา 6 เดือนไปจนถึง 5 ปี จึงจะมีการ

⁴⁷ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM, 91.

⁴⁸ จิรา จงกล. **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา**. (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง, 2532), 180.

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ การจัดนิทรรศการถาวรนั้นจะมีระยะเวลาการแสดงยาวนาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่าต่อการจัดเตรียมการดำเนินการและการลงทุน โดยมีการจัดกิจกรรมประกอบสื่อสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ และการบรรยายหรือการเสวนาในนิทรรศการ

2. **นิทรรศการหมุนเวียน** (Changing Exhibition หรือ Temporary Exhibition) คือ การจัดแสดงนิทรรศการในแต่ละโครงการเพียงชั่วคราว โดยกำหนดระยะเวลาสั้นกว่านิทรรศการถาวร อาจใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ไปจนถึง 6 เดือน จากนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนนิทรรศการต่อไป ซึ่งการหมุนเวียนปรับเปลี่ยนนิทรรศการ จะก่อให้เกิดความน่าสนใจต่อผู้ชม ในการจัดกิจกรรมประกอบอาจมีสื่อสารสนเทศ วิดีทัศน์ การบรรยาย หรือการเสวนา ในนิทรรศการ

3. **นิทรรศการสัญจร** (Travelling Exhibition หรือ Mobile Exhibition) คือ การขยายการให้บริการแก่ชุมชนโดยการจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ เป็นการนำข้อมูลและสิ่งของหลังจากจัดกิจกรรมที่หอศิลป์ในส่วนกลางแล้วไปจัดนิทรรศการในส่วนภูมิภาคหรือหอศิลป์อื่น ๆ ต่อไป อาจทำเป็นรูปแบบการแสดงในยานพาหนะหรือพื้นที่จำเพาะที่เคลื่อนที่ได้ โดยการใช้สื่อสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ และการบรรยายประกอบนิทรรศการในการให้ความรู้แก่สาธารณชนผู้สนใจ⁴⁹

การจัดนิทรรศการจำเป็นต้องมีการวางแผน ออกแบบ และจัดนิทรรศการ สิ่งที่สำคัญคือต้องมีการจัดการที่ดีและมีการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรบางส่วนที่มีประสิทธิภาพ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งนิยมมีตำแหน่ง **ผู้จัดการฝ่ายนิทรรศการ** (Exhibition Project Manager) เพื่อรับหน้าที่ประสานงานตลอดการพัฒนาและจัดนิทรรศการ ดูแลกระบวนการผลิต รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การออกแบบนิทรรศการที่ดีจะต้องพยายามสรรหาวิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาช่วยให้นิทรรศการมีความน่าสนใจ รวมทั้งการนำหลักจิตวิทยาทางการเรียนรู้มาผนวกกับหลักการออกแบบที่คำนึงถึงสุนทรียศาสตร์ด้วย เนื่องจากนอกจากพิพิธภัณฑ์จะทำหน้าที่สะสมมรดกทางวัฒนธรรมแล้วหน้าที่หลักอีกประการคือ การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน ดังนั้นจึงเป็นบทบาทสำคัญของพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องมุ่งเน้นในการบริการสังคมและให้การศึกษแก่ผู้ชม⁵⁰

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จ ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและสภาพแวดล้อมจากอดีตจนถึงปัจจุบันส่งผลให้การดำเนินงานของ

⁴⁹ วิโชค มุกตามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 73.

⁵⁰ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM, 100.

พิพิธภัณฑ์ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องให้ทันโลกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้⁵¹

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้อธิบายถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์ไว้ว่า ในปัจจุบันการจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นการกระทำที่สร้างความมั่นใจในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพิพิธภัณฑ์โดยตรง เช่น การอนุรักษ์ การค้นคว้า และการสื่อสาร และสายงานการจัดการอื่นด้วย การบัญชี การบริหารจัดการการเงิน กฎหมาย การรักษาความปลอดภัย การบำรุงรักษา การบริหารงานบุคคล การตลาด ตลอดจนยุทธศาสตร์และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

และได้อธิบายถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์ไว้ว่า พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยภาครัฐเพื่อวัตถุประสงค์ทางสาธารณประโยชน์แก่ภาคประชาชน ในฐานะสถานที่ที่รับหน้าที่ดูแลสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิทยาศาสตร์ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินการจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยส่วนมากพิพิธภัณฑ์มักมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นรูปแบบเดียวกับหน่วยงานของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ใช้ความเชี่ยวชาญในสาขาการจัดการพิพิธภัณฑ์ด้วย⁵²

การจัดการศิลปวัฒนธรรม (Art and Culture Management) ประกอบไปด้วยคำว่า การจัดการ (Management) ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาคธุรกิจ โดยมาจากกระแสทุนนิยม ซึ่งเป็นเรื่องของ การตลาด (Marketing) เมื่อนำคำว่าจัดการมาใช้กับ วัฒนธรรม (Culture) ก็จะไปทางอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) ซึ่งวัฒนธรรมเป็นคุณค่า รวมถึงเป็นทั้งวิถีการดำเนินชีวิต เมื่อก้าวถึงวัฒนธรรมแต่ละภาคส่วนย่อมมีมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกัน โดยรัฐจะมองวัฒนธรรมที่เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการประเทศ ในรูปแบบของทุนและปัจจัยด้านต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ศิลปวัฒนธรรม (Art and Cultural) คือ วัฒนธรรมในเชิงศิลปะ หรือวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในทางศิลปะ วัฒนธรรมที่เป็นกระแสการดำเนินชีวิตที่งดงาม ซึ่งสามารถพัฒนาได้และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เป็นภาพสะท้อนหรือประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ที่สะท้อนถ่ายมาจากกระแสการดำรงชีวิต จากบริบทในสังคมในห้วงเวลาหนึ่ง เป็นภาพสะท้อนที่คมชัดและดำรงอยู่ เมื่อพิจารณาศิลปวัฒนธรรม จะเห็นบริบทของสังคมและกระแสการดำรงชีวิต สุนทรียะ รสนิยม ในห้วงเวลานั้น ๆ ด้วย

⁵¹ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 2.

⁵² ICOM. (2010). *Key Concepts of Museology*. Paris : Armand Colin, 45.

การจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (Contemporary Art and Culture Management) จึงหมายถึง การบริหารจัดการศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นในยุคสมัยเดียวกันหรือในเวลาเดียวกัน และเกิดขึ้นในสมัยปัจจุบัน โดยมีกระบวนการหรือแนวคิดของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการ⁵³

โดยส่วนมากแล้วผู้ที่มีอิทธิพลในการบริหารจัดการคือผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คือผู้ที่เป็นหัวหน้าสูงสุดของพิพิธภัณฑ์ เช่น ผู้อำนวยการ หรือผู้บริหารระดับสูง ซึ่งคัดสรรโดยรัฐหรือคณะกรรมการ โดยผู้อำนวยการจะมีอำนาจสูงสุดในการจัดการและกำหนดความเป็นไปของพิพิธภัณฑ์ จึงต้องมีความเป็นผู้นำ วิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี เพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการและการบริการความรู้แก่ประชาชนของพิพิธภัณฑ์ ความรู้ด้านการบริหารจัดการจึงมีความจำเป็นในสำหรับผู้ที่มีหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์ ตั้งแต่ระดับบนสุดขององค์กรอย่างผู้อำนวยการ ผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงหัวหน้าแผนกและเจ้าหน้าที่ โดยการฝึกสอนทักษะการบริหารจัดการพื้นฐานได้ถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของสายอาชีพการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์มาอย่างยาวนานในประเทศอังกฤษตั้งแต่ปีค.ศ. 1964 และเป็นตัวอย่างสืบเนื่องไปยังประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมาด้วย⁵⁴

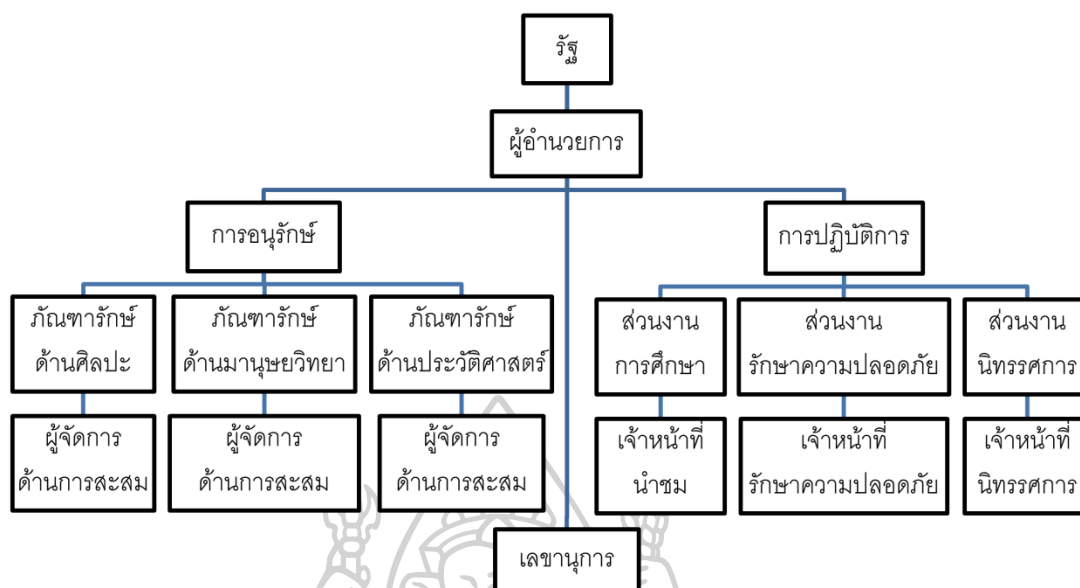
สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้อธิบายถึงหลักการในการจัดการพิพิธภัณฑ์ไว้เป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. **โครงสร้างการจัดการ (Management structure)** สิ่งสำคัญในการจัดการก็คือการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดการของพิพิธภัณฑ์ ที่มักเป็นพื้นฐานของการลงมือปฏิบัติงานในองค์กร ลำดับการบริหารงานและการมอบหมายหน้าที่ ซึ่งมีอยู่ในรูปของแผนผังที่เข้าใจง่าย

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ส่วนมากมีโครงสร้างที่ได้รับการสนับสนุนจากทางรัฐ กระบวนการประสานงานพื้นฐานกับรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นกับพิพิธภัณฑ์ในทุกยุค โดยพิพิธภัณฑ์ส่วนมากมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ การบริหาร การอนุรักษ์ และการปฏิบัติงาน โดยส่วนประกอบของหน้าที่ทั้งหมดอาจอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้เดียวหรือแผนกที่ประกอบไปด้วยหลายคนก็ได้ โดยพิพิธภัณฑ์ต้องมีโครงสร้างและเส้นทางการสื่อสารที่ชัดเจน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องทราบความสัมพันธ์และขั้นตอนการทำงานกันของแต่ละแผนก โดยสามารถศึกษาได้จากแผนผังองค์กร

⁵³ วิรุณ ตั้งเจริญ. *วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552), 143.

⁵⁴ กานต์รวี ชมเชย. *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษามิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์บ้านไทยจิมนิคม*. (กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558), 12.

ภาพที่ 1 แผนผังโครงสร้างองค์กรพื้นฐานของพิพิธภัณฑ์

ที่มาของแผนผัง ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM. Page135

ในโครงสร้างองค์กรทั่วไปส่วนใหญ่ของพิพิธภัณฑ์ อำนาจการจัดการจะอยู่ที่ด้านบนสุดที่ผู้อำนวยการที่รับนโยบายโดยตรงจากรัฐ โดยมีเจ้าหน้าที่อยู่ตามแผนกที่รับหน้าที่ต่างกัน เป็นการจัดการโครงสร้างแบบลำดับขั้นที่เป็นแนวทางการจัดการจากบนลงล่าง โดยองค์ประกอบทั้งหมดมาบรรจบกันที่ผู้อำนวยการในที่สุด ซึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ แม้ว่าโครงสร้างที่ใช้งานจริงจะแตกต่างกันไป แต่ควรมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน

2. **การทำงานร่วมกัน (Teamwork)** นอกจากการมีการบริหารจัดการและโครงสร้างการบริหารของพิพิธภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพแล้ว การส่งเสริมทัศนคติด้านการทำงานร่วมกันและสนับสนุนให้มีการสื่อสารกันภายในองค์กรก็เป็นสิ่งที่สำคัญ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องส่งเสริมการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่บุคลากรทุกคนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกคนควรเข้าใจว่าตนล้วนมีบทบาทที่มีความหมายในการทำให้พิพิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3. **ความรับผิดชอบต่อสังคม (Public Responsibility)** พิพิธภัณฑ์ควรมีการจัดทำเอกสารเพื่อแสดงว่าพิพิธภัณฑ์ดำเนินไปอย่างถูกกฎหมายและดำรงสถานภาพทางการเงินที่ดี และยังเป็นการช่วยยืนยันว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เกิดขึ้นเพื่อการบริการแก่สังคมไม่ใช่แสวงหาผลกำไรให้แก่เจ้าของพิพิธภัณฑ์ ในกรณีนี้ยกเว้นพิพิธภัณฑ์เอกชน

4. **พันธกิจ** (Mission Statement) พิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปมีหน้าที่สะสมวัตถุและมีบทบาทที่ถูกกำหนดโดยรัฐ อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่สะสม พันธกิจของพิพิธภัณฑ์ควรจะเรียบง่าย อธิบายว่าเป็นพิพิธภัณฑ์เกี่ยวข้องกับอะไร สะสมอะไรและเหตุใดจึงสะสม พันธกิจของพิพิธภัณฑ์อาจมาจากชื่อของพิพิธภัณฑ์เอง ซึ่งพันธกิจควรมีการรับรองอย่างเป็นทางการ รวมทั้งสามารถทบทวนและปรับปรุงแก้ไขได้ในภายหลัง แม้ว่าพันธกิจจะไม่ใช่ออกสารทางกฎหมาย แต่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ต้องรับทราบและปฏิบัติตามพันธกิจที่กำหนดไว้ของพิพิธภัณฑ์

5. **นโยบาย** (Policies) นโยบายแบ่งออกเป็น นโยบายการดำเนินงานและนโยบายระยะยาว หรือแผนการพัฒนา ในกรณีที่มีกฎหมายพิเศษระดับประเทศและนโยบายการบริหารที่ใช้กับพิพิธภัณฑ์ ควรรวบรวมสำเนาเอกสารเหล่านี้ไว้ด้วยกันเพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายและควรได้รับการศึกษาอย่างรอบคอบและดำเนินการโดยคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์ ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ และบุคลากรตามความรับผิดชอบที่แตกต่างกันเพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน

6. **การบริหารจัดการทางการเงิน** (Financial Management) พิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับการเงินของรัฐและมีกฎหมายการบัญชีคอยควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม มีพิพิธภัณฑ์จำนวนไม่มากที่สามารถดำเนินงานควบคุมทิศทางทางการเงินได้ด้วยตนเอง เนื่องจากแนวทางของพิพิธภัณฑ์ส่วนมากมักถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจรัฐ การดำเนินงานในส่วนนี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่ควรอาศัยความร่วมมือของทั้งผู้จัดการพิพิธภัณฑ์และเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่มีความชำนาญเป็นผู้ดำเนินการ

7. **จริยธรรมกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์** (Museum Ethics and Management) มีหลายประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้งบประมาณและทรัพยากร เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน พิพิธภัณฑ์ควรมีนโยบายการจัดการทางการเงิน วิธีการกำกับดูแลงบประมาณ บันทึกรายจ่าย แหล่งเงินทุน และทุกการปรับงบประมาณควรมีการรายงานสถานะทางการเงินขององค์กรต่อหน่วยงานที่เหมาะสม กระบวนการจัดทำงบประมาณที่โปร่งใสเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการหลีกเลี่ยงปัญหาและความผิดพลาด รวมทั้งความรับผิดชอบต่อสาธารณะของพิพิธภัณฑ์เองก็ควรต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมด้วย

8. **การวางแผน** (Planning) การวางแผนพิพิธภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพควรพิจารณาโครงสร้างส่วนต่าง ๆ และศักยภาพของพิพิธภัณฑ์อย่างครบถ้วนและรอบคอบ เช่น พันธกิจ คลังสะสม ผู้ชมและกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนศักยภาพด้านอื่น ๆ ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะมีส่วนในการกำหนดทิศทางของพิพิธภัณฑ์ในอนาคต กระบวนการวางแผนนี้ช่วยให้พิพิธภัณฑ์สามารถประเมินและดำเนินการตามพันธกิจ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นส่วนสำคัญของการประกันคุณภาพและกระบวนการ

ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากไม่มีโครงการวางแผนและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะไม่สามารถคาดเดาทิศทางและกำหนดความเป็นไปของพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵⁵

การจัดการพิพิธภัณฑ์ต้องอาศัยความเข้าใจและปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์คือการทำงานเพื่อสร้างสาธารณะประโยชน์แก่ชุมชนและสนับสนุนให้เกิดความการให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม การบริหารจัดการที่ดีจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ทั้งยืน บุคลากรทุกคนควรจะต้องมีความเข้าใจในหน้าที่ของตน รับผิดชอบในหน้าที่และสิ่งที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์และสอดคล้องกับหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งหากบรรลุตามแนวทางที่วางไว้แล้วผลที่จะได้รับนั้นคือการเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จและที่สนใจของสาธารณชน

รัฐกับหอศิลป์

รัฐ (State) คือ กลไกทางการเมือง ซึ่งได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ของรัฐบาลและข้าราชการที่ทำงานให้กับสถาบันเหล่านั้น และทำหน้าที่ในการปกครองบ้านเมืองโดยอำนาจตามกฎหมาย คำว่ารัฐ แตกต่างจากคำว่า **รัฐบาล** (Government) ตรงที่รัฐบาลเป็นเพียงเครื่องมือหรือกลไกที่ทำหน้าที่ให้กับรัฐ อาจเป็นหน่วยที่บริหารงานตามกฎหมายและบังคับให้สาธารณะหรือกลุ่มคนยอมปฏิบัติตาม รัฐบาล คือการทำให้ความคิดที่เป็นนามธรรมของรัฐถูกนำไปปฏิบัติ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงคณะบุคคลที่เป็นรัฐบาลหรือผู้นำของรัฐ แต่ตัวรัฐเองก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง⁵⁶

เนื่องจากหอศิลป์มีหน้าที่ในการดูแลรักษาผลงานศิลปกรรมและศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งจัดนิทรรศการแสดงผลงานเหล่านั้นแก่ประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการและกลไกทางสังคมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและสร้างวัฒนธรรม ในฐานะผู้รับรู้ในผลงานศิลปะ ทำให้ได้มาซึ่งสติปัญญา มีความคิดทันสมัยหรือร่วมสมัย อันเป็นพื้นฐานในการสร้างวัฒนธรรม โดยหอศิลป์บางแห่งมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมด้วย⁵⁷ หอศิลป์จึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชน ที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกับห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์ อันเปรียบเสมือนสาธารณูปโภคที่จะช่วยพัฒนาสังคมต่อไป รัฐ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการ

⁵⁵ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM, 133.

⁵⁶ สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, บรรณาธิการ, *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), 370.

⁵⁷ วิโชค มุกดามณี. “หอศิลป์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 37. (2555), 61.

ส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ จึงย่อมเป็นส่วนสำคัญในการเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้ง และผลักดันให้เกิดหอศิลป์สำหรับศิลปะร่วมสมัย⁵⁸

1. ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยมีการตรากฎหมายรองรับ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ และ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร การจัดตั้งองค์การให้มีรูปแบบการบริหารแบบนี้ ทำให้องค์การมีความมั่นคง ถาวร มีงบประมาณแผ่นดินสำหรับกิจการของหน่วยงานโดยเฉพาะ ผู้อำนวยการมีอำนาจในการบริหารงาน บุคคลและการเงิน บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีสถานะเป็นข้าราชการ มีโครงสร้างภายในองค์การที่ชัดเจน

2. ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยการแบ่งส่วนงานภายในขององค์การภาครัฐเอง หมายถึง หอศิลป์ที่เป็นเพียงหน่วยงานย่อยภายใต้หน่วยงานใหญ่ ซึ่งเป็นการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด ไม่ได้มีการตรากฎหมายรองรับ มี 2 รูปแบบที่พบจากหอศิลป์ที่เป็นกรณีศึกษา คือ 1) หอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะวิชาทางศิลปะ ได้แก่ หอศิลป์และวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหอศิลป์พีเอสจี อาร์ตแกลเลอรี และ 2) หอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันอื่นหรือสำนัก/สถาบันที่บริหารงานทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ หอศิลป์จามจุรี หอศิลป์วิทยนิทรรศน์ และหอศิลป์มหาวิทยาลัยนเรศวร

3. สถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งอยู่ในการกำกับหรือเป็นเครื่องมือของส่วนราชการ หมายถึง สถาบันที่จัดตั้งมูลนิธิขึ้นมารับดำเนินการเงินและการทำงานนิติกรรมต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โครงสร้างการบริหารงาน จะบริหารโดยคณะกรรมการหรือคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ควบคุม ดูแล ติดตามและประเมินผล สถาบันจะมีการกำหนดระเบียบที่ใช้ในการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและพัสดุ ที่แตกต่างไปจากกฎระเบียบของทางราชการและรัฐวิสาหกิจ งบประมาณที่ใช้จ่ายในการดำเนินงานมาจากรายได้ในการดำเนินงานและงบประมาณแผ่นดินที่หน่วยงานรัฐต้นสังกัดจัดสรรให้เป็นรายปี โดยในที่นี้ คือ รูปแบบการบริหารของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร⁵⁹

สืบเนื่องจากความคิดเรื่องการมีหอศิลป์สำหรับประชาชนในกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เนื่องจากในอดีตนโยบายของรัฐยังไม่มี ความชัดเจนในการ

⁵⁸ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 119.

⁵⁹ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา ทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 296.

สนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างจริงจัง สิ่งนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของแนวร่วมศิลปินไทยซึ่งเป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการสร้างหอศิลปะร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีหอศิลป์ที่ทัดเทียมกับสากลและเป็นเกียรติแก่ประเทศ รวมทั้งเพื่อให้สังคมมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นทางเลือกเพื่อยกระดับจิตใจควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ โดยทุกฝ่ายมีความเห็นว่าหอศิลป์สำหรับประชาชนควรเป็นการลงทุนจากรัฐโดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ เป็นการลงทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเช่นเดียวกับการสร้างสาธารณูปโภค⁶⁰

หอศิลป์อย่างเป็นทางการแบบแผนแห่งแรกของรัฐ เกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2500 ด้วยความพยายามผลักดันของศิลปิน พีระศรี หลังจากรัฐมีการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติมาแล้ว 8 ครั้ง โดยใช้อาคารเก่าของกระทรวงคมนาคมซึ่งติดกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครตรงข้ามอนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ มีชื่อว่า “หอศิลป์ กรมศิลปากร” แต่ดำเนินการได้เพียง 7 ปี ก็ปิดตัวลงในปีพ.ศ. 2507 โดยอาคารถูกรื้อเพื่อสร้างเป็นโรงละครแห่งชาติ⁶¹ จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2520 “หอศิลป์แห่งชาติ” (The National Gallery) ได้ถือกำเนิดขึ้นโดยใช้อาคารเก่าของโรงพยาบาลศิริราชของกรมธนารักษ์ บริเวณถนนเจ้าฟ้า โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นสถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปกรรมประเภททัศนศิลป์ของศิลปินผู้มีชื่อเสียงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนเป็นศูนย์ศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรมทั้งแบบไทยประเพณีและร่วมสมัย โดยเปิดทำการในปีพ.ศ. 2520 หลังจากนั้นไม่นานหอศิลป์แห่งชาติก็ได้เปลี่ยนชื่อให้ตรงตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในปีพ.ศ. 2504 ว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์”⁶²

ด้วยเหตุที่งานทางการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มาตั้งแต่รัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร ซึ่งก้าวขึ้นสู่อำนาจการปฏิบัติในปีพ.ศ. 2501 ได้สั่งการให้มีการยุบกระทรวงวัฒนธรรมที่ก่อตั้งขึ้นในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม มาเป็นกองวัฒนธรรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้มีการปรับเปลี่ยนองค์กรและโยกย้ายหน่วยงานทางวัฒนธรรมอีกหลายครั้งในช่วงที่รัฐบาลเผด็จการทหารครองอำนาจอย่างต่อเนื่องถึง 16 ปี หน่วยงานทางการศึกษาจึงเป็นอีกหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลงานด้านศิลปะวัฒนธรรม ตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ซึ่งได้บรรจุเรื่องศิลปะวัฒนธรรมไว้ในหมวด 6 ข้อที่

⁶⁰ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 13.

⁶¹ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. **หอศิลป์ในประเทศไทย**. (กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 2.

⁶² **ประวัติและบทบาทหน้าที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์**. เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.finearts.go.th/museumnationalgallery/category/history>

50 ว่า “รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทาง ประวัติศาสตร์” อีกทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลายแห่งก็ได้เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนทาง ศิลปะอย่างเป็นระบบ จึงมีความจำเป็นในการจัดสรรพื้นที่ในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นสถานที่แสดงงาน ศิลปกรรมร่วมสมัยให้นักศึกษา รวมทั้งเปิดบริการให้ศิลปินทั่วไปมาใช้พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ ศิลปะ เช่น การเปิดหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีพ.ศ. 2522, หอศิลป์สวนดุสิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต ในปีพ.ศ. 2529, หอศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร ในปีพ.ศ. 2530, หอศิลป์ปวิทยนิทรรศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2538 เป็นต้น⁶³

โครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย” โดย กมลวรรณ จันทวร ได้สรุปการจำแนกรูปแบบของหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ จำแนก ตามรูปแบบการจัดตั้ง และรูปแบบการบริหาร

จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้ง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. **หอศิลป์ที่จัดตั้งโดยกระทรวงวัฒนธรรม** กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานบริหาร ราชการส่วนกลางที่มีหน้าที่กำกับและดูแลศิลปวัฒนธรรมโดยตรง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอ ศิลป์ ที่ในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
2. **หอศิลป์ที่จัดตั้งโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา** หอศิลป์ประเภทนี้ก่อตั้งขึ้นมาโดย มีเป้าหมายเพื่อรองรับกิจกรรมของคณะวิชาในสถาบันที่มีการเรียนการสอนทางด้านศิลปะ เช่น หอ ศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. **หอศิลป์ที่จัดตั้งโดยองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น** เป็นหอศิลป์ที่ถูกสร้างตามบทบาท หน้าที่ของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการจัดการตนเองและส่งเสริมให้มีการดูแล อนุรักษ์ สันับสนุนศิลปกรรมของท้องถิ่นและชุมชน เช่น หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร⁶⁴

จำแนกตามรูปแบบการบริหาร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. **ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยมีการตรากฎหมายรองรับ** หอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารแบบนี้ จะทำให้มีความมั่นคง เพราะมีงบประมาณจากรัฐสำหรับกิจการของหน่วยงานโดยเฉพาะ ผู้อำนวยการมีอำนาจในการบริหารงานบุคคลและการเงิน บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีสถานะเป็น

⁶³ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 2.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, 292.

ข้าราชการ มีโครงสร้างภายในองค์กรที่ชัดเจน เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ และหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยการแบ่งส่วนงานภายในขององค์กรภาครัฐเอง เป็นหอศิลป์ที่มีเพียงหน่วยงานย่อยภายใต้หน่วยงานใหญ่ ซึ่งเป็นการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด ไม่ได้มีมาตรการกฎหมายรองรับ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.1 หอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะวิชาทางศิลปะ เช่น PSG Art Gallery (หอศิลป์คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์)

2.2 หอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันอื่นหรือสถาบันที่บริหารงานทางศิลปวัฒนธรรม เช่น หอศิลป์จามจุรี

3. สถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งอยู่ในกำกับหรือเป็นเครื่องมือของส่วนราชการ หมายถึงสถาบันที่จัดตั้งมูลนิธิขึ้นมารองรับด้านการเงินและการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โครงสร้างการบริหารงานจะบริหารโดยคณะกรรมการหรือคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ควบคุมดูแล ติดตามและประเมินผล สถาบันจะมีการกำหนดระเบียบที่ใช้ในการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและพัสดุ ที่แตกต่างไปจากกฎระเบียบของทางราชการและรัฐวิสาหกิจ งบประมาณที่ใช้จ่ายในการดำเนินงานมาจากรายได้ในการดำเนินงานและงบประมาณของแผ่นดินที่หน่วยงานรัฐต้นสังกัดจัดสรรให้เป็นรายปี เช่น หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร⁶⁵

ถึงแม้ว่าแนวโน้มของการจัดตั้งหอศิลป์จะมีมากขึ้นตามการพัฒนาของประเทศก็ตาม แต่ความต้องการหอศิลปะร่วมสมัยยังคงเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของจำนวนและคุณภาพในการบริหารจัดการ เพื่อให้หอศิลป์มีมาตรฐานสากลเทียบเท่ากับต่างประเทศ ดังที่ผลการวิจัยของ ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์ ได้ศึกษาเรื่อง “หอศิลป์ในประเทศไทย” ในปีพ.ศ. 2540 ซึ่งสรุปสถานภาพของหอศิลป์ในประเทศไทยในเวลานั้นไว้ ดังนี้

1. ประเทศไทยขาดหอศิลป์ที่ได้มาตรฐานที่จะทำหน้าที่เป็นตัวกลาง เพื่อนำเสนอผลงานและถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะสู่ชุมชน เพราะส่วนใหญ่มีพื้นที่คับแคบหรือมีโครงสร้างจำกัดเนื่องจากมิใช่อาคารที่ออกแบบเฉพาะเพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะ

⁶⁵ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 296.

2. ประเทศไทยมีหอศิลป์ทั้งของรัฐและเอกชนเพียงไม่กี่แห่งซึ่งไม่เพียงพอต่อสภาพความต้องการของวงการศิลปะ และหอศิลป์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ประเทศไทยยังไม่มี การสนับสนุนอย่างจริงจังต่อหอศิลป์ ทั้งในส่วนของรัฐและเอกชนในการสะสม เก็บรักษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้
4. หอศิลป์แห่งชาติ ในปัจจุบันยังไม่ได้มาตรฐาน ทั้งด้านอาคารและสถานที่ การบริหารงบประมาณและกำลังคน

ส่วนสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการหอศิลป์ในเมืองไทยตามความคิดเห็นของศิลปิน ภัณฑารักษ์และผู้ชม มีอันดับหนึ่งตรงกันคือ การขาดการสนับสนุนจากรัฐ⁶⁶

โครงการวิจัยเรื่อง **แนวนโยบายในการจัดการศิลปะร่วมสมัยของไทย : กรณีศึกษาสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม** โดย เท็ดศักดิ์ เหล็กดี ได้อธิบายว่ารัฐยังขาดความเอาใจใส่ต่อศิลปะร่วมสมัย โดยดูจากผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญความต้องการให้เกิดการสนับสนุนจากรัฐ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศิลปะ 3 อันดับแรก คือ

1. การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไป
2. หอศิลป์และสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะ
3. สถาบันการศึกษาศิลปะ⁶⁷

ดังนั้น ประชาชนจึงรู้สึกว่รัฐไม่ได้ให้การสนับสนุนศิลปะร่วมสมัยเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าจะมีหอศิลป์ของหน่วยงานรัฐเกิดขึ้นมามากมายแล้วก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง การขาดแคลนการส่งเสริมความเข้าใจศิลปะให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งที่หอศิลป์ควรกระทำ สอดคล้องกับโครงการวิจัยเรื่อง **องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย** โดย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ได้อธิบายว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ในประเทศไทย เป็นเรื่องของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ งบประมาณ กลุ่มผู้ชม ความสัมพันธ์กับองค์กรท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งในแต่ละสถานที่ ตลอดจนการขาดความเข้าใจของผู้ทำงานในเรื่องหลักการสื่อสาร หลักการให้ความรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของพิพิธภัณฑ์ ทำให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะ

⁶⁶ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. **หอศิลป์ในประเทศไทย**. (กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 2.

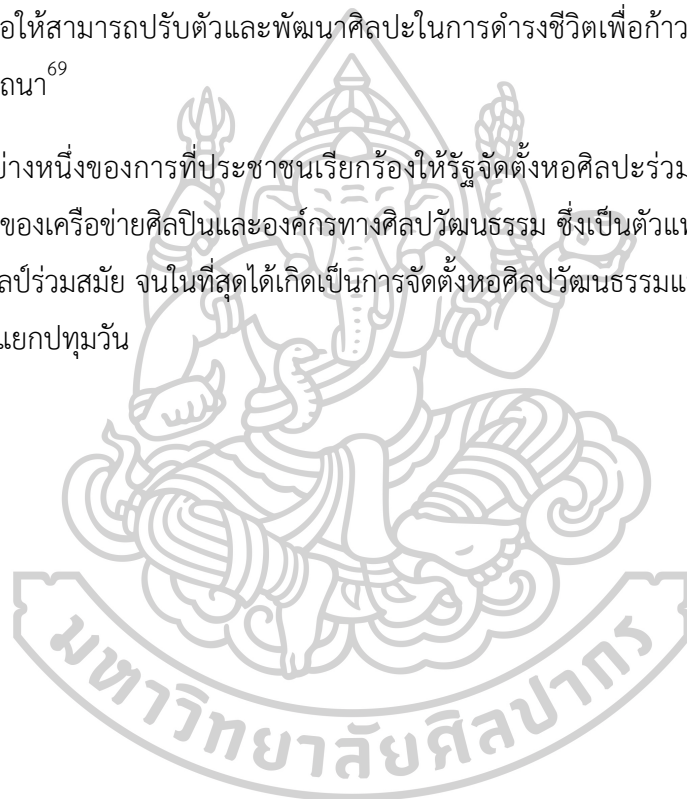
⁶⁷ เท็ดศักดิ์ เหล็กดี. **แนวนโยบายในการจัดการศิลปะร่วมสมัยของไทย : กรณีศึกษาสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม**. (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), 103.

ร่วมสมัยที่มีอยู่ ยังไม่อาจที่จะทำหน้าที่ให้ความรู้ทางศิลปะ หรือสร้างสรรค์ประสบการณ์ทางสุนทรียะ ได้ดีเท่าที่ควร⁶⁸

ภาคประชาชนกับหอศิลป์

องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญอันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ของมนุษย์คือศิลปะแห่งการดำเนินชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบและรายละเอียดนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญา การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ ขึ้นใหม่ การยกระดับจิตวิญญาณสู่ภาวะอิสระทางภูมิปัญญา อันเป็นคุณค่าสูงสุดของมนุษยชาติทั้ง ปัจจุบันและอนาคต ศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เพื่อให้สามารถปรับตัวและพัฒนาศิลปะในการดำรงชีวิตเพื่อก้าวไปสู่สังคมในอุดมคติอันเป็นที่พึงปรารถนา⁶⁹

ตัวอย่างหนึ่งของการที่ประชาชนเรียกร้องให้รัฐจัดตั้งหอศิลป์ร่วมสมัยเพื่อประชาชน คือ การรวมตัวกันของเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการสร้างหอศิลป์ร่วมสมัย จนในที่สุดได้เกิดเป็นการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร บนบริเวณพื้นที่สี่แยกปทุมวัน

⁶⁸ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะศิลปกรรมศาสตร์. **องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย**. (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2548), 11.

⁶⁹ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, **ศิลป์ร่วมสมัย : Art scenes in transition**. (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2560), 7.

บทที่ 3

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ประวัติความเป็นมา

สืบเนื่องจากความคิดเรื่องการมีหอศิลป์สำหรับประชาชนในกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โครงการการก่อสร้างหอศิลป์จึงเป็นตัวเลือกที่ภาคประชาชนให้ความสนใจ และคาดหวังว่าจะสามารถดึงดูดให้ผู้ประชาชนหันมาสนใจและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ทางศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงการได้แสดงออกทางความคิดและพักผ่อนหย่อนใจในเวลาเดียวกันได้

จึงเกิดเป็นโครงการจัดตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่เกิดจากความเห็นพ้องจากรัฐและภาคประชาชน ซึ่งนำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเครือข่ายของผู้คนในสาขาศิลปะและประชาชน ที่ต้องการมีสถานที่อันเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม อันเป็นสถานที่รวบรวมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ โดยกล่าวได้ว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ซึ่งทำหน้าที่เติมเต็มสุนทรีย์ให้แก่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความสำคัญต่อการการพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ⁷⁰

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่และองค์กรที่ได้รับการผลักดันและรณรงค์มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 โดยความร่วมมือของกรุงเทพมหานครและเครือข่ายประชาชนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โครงการนี้จึงเป็นความร่วมมือครั้งสำคัญระหว่างรัฐและภาคประชาชน ซึ่งนำโดยเครือข่ายศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม ที่ต้องการมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในทุกสาขาในการสนับสนุนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประเทศไทย⁷¹ กล่าวได้ว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชนในการจัดตั้งสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครและประเทศไทย

⁷⁰ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, **ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย** (กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2547), 100.

⁷¹ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 6.

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

ย้อนกลับไปเมื่อก่อนภาครัฐหรือกรุงเทพมหานครไม่ได้มีหอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารและจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมดังเช่นหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จึงมีความพยายามและเคลื่อนไหวในส่วนของภาคเครือข่ายศิลปิน การเกิดขึ้นของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นการเรียกร้องจากภาคประชาชน มากกว่าการเป็นนโยบายของภาครัฐในแรกเริ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศิลปินทุกคนมีโอกาสในการจัดแสดงผลงาน ผู้สนใจสามารถร่วมและจัดกิจกรรม และประชาชนทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมสมัยใหม่และร่วมสมัย ได้รับแรงบันดาลใจและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในเวลาเดียวกันก็เป็นพื้นที่ของภาคประชาชนที่ได้มีพื้นที่ในการออกมานำเสนอแนวคิดเรื่องประเด็นต่าง ๆ ทั้งความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงในสังคม หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของพื้นที่ที่มีกิจกรรมที่มีความหลากหลายมาก⁷²

กรุงเทพมหานครได้จัดสร้างอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ให้เป็นสถานที่ที่โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมและพร้อมด้วยอุปกรณ์เครื่องมือในการบริหารจัดการงานศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล โดยการดำเนินกิจกรรมเน้นไปที่การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน นำเสนอผลงานของศิลปินและองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมจากทั้งประเทศไทยและสากล นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมจากหลายสาขา ทั้งดนตรี ละคร ภาพยนตร์ วรรณกรรมและการจัดเสวนาที่เป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมแก่ประชาชนและกรุงเทพมหานคร⁷³

ลำดับเหตุการณ์สำคัญ

จุดเริ่มต้นของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเริ่มขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 ที่กลุ่ม “แนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทย” ได้ริเริ่มแนวความคิดในการก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยในกรุงเทพมหานคร โดยในระหว่างการจัดงานครบรอบ 20 ปี ของกลุ่มได้มีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการสานต่อแนวคิด หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2538 ได้เกิดการจัดตั้ง “โครงการเฉลิมพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9” หรือโครงการศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ขึ้น โดยเป็นโครงการที่ได้มีการบรรจุความคิดในการก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยในกรุงเทพมหานครไว้ในโครงการด้วย หลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2539 คณะกรรมการโครงการศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ได้ประชุมร่วมกับ พิชิต รัตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในสมัย

⁷² สัมภาษณ์ ลักขณา คุณาวิชยานนท์, อดีตผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 1 ธันวาคม 2565.

⁷³ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2564. เข้าถึงได้จาก

นั้น และได้เสนอแนวคิดเรื่องการจัดตั้งหอศิลป์ร่วมสมัยซึ่งที่ประชุมมีมติให้กรุงเทพมหานครจัดสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยขึ้นเพื่อประโยชน์ของกรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นองค์อุปถัมภ์ศิลปะทุกสาขาของประเทศไทย

ในปีพ.ศ. 2539 ได้มีการจัดตั้ง “มูลนิธิหอศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9” โดยมูลนิธินี้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสนับสนุนการเตรียมโครงการจัดตั้งหอศิลป์ร่วมสมัย ในช่วงที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง โดยได้มีการจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานภาพฝีพระหัตถ์มาร่วมในนิทรรศการ รวมทั้งมีศิลปินส่งผลงานเข้าร่วมแสดงจำนวนมาก และเมื่อสิ้นสุดนิทรรศการศิลปินจำนวนหนึ่งได้ร่วมกันบริจาคผลงานของตนให้เป็นสมบัติของหอศิลป์ต่อไป ต่อมาในปีพ.ศ. 2540 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงเป็นประธานในพิธีเปิดการแสดง Jazz in the Park ซึ่งเป็นคอนเสิร์ตเพื่อโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9 ณ สวนสราญรมย์ ซึ่งภายหลังคณะกรรมการโครงการได้นำรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายทูลเกล้าฯ ถวายซึ่งท่านทรงพระราชทานเงินจำนวนดังกล่าวให้เป็นเงินทุนในการจัดตั้งหอศิลป์ร่วมสมัยต่อไป ในปีเดียวกันนั้นเองได้มีการจัดตั้ง “มูลนิธิศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” โดยมีไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการมูลนิธิเพื่อสนับสนุนการดำเนินการก่อสร้าง “หอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติแห่งกรุงเทพมหานคร”

ในปีพ.ศ. 2541 กรุงเทพมหานครโดยดร.พิจิตต รัตตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาข้อกำหนดของการประกวดแนวความคิดในการออกแบบและประกวดแบบอาคารเพื่อก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยแห่งกรุงเทพมหานครและแต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการประกวดแบบก่อสร้างและดำเนินการประกวดแบบตามลำดับ โดยผู้ชนะการประกวดแบบอาคารคือบริษัทโรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2543 กรุงเทพมหานครโดยดร.พิจิตต รัตตกุล ทำพิธีวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างอาคารหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติแห่งกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณสี่แยกปทุมวัน ซึ่งภายหลังจะกลายเป็นหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

โครงการดำเนินไปได้ดีจนกระทั่งไปถึงจุดพลิกผันที่นับเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครและทำให้เกิดการรวมกลุ่มแสดงออกและจัดกิจกรรมของภาคส่วนต่าง ๆ ในเวลาต่อมาคือการที่โครงการต้องมีการระงับลงในปีพ.ศ. 2543 เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้บริหารกรุงเทพมหานคร โดยสมัคร สุนทรเวช เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และได้ทำการเปลี่ยนนโยบายโครงการสร้างของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จากเดิมที่กรุงเทพมหานครเป็นผู้สร้างโดยประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เป็นกำหนดให้เอกชนเข้ามาลงทุนในรูปแบบอาคารพาณิชย์ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งศูนย์การค้า ลานจอดรถ

และหอศิลป์ ซึ่งส่งผลให้โครงการจัดตั้งหอศิลป์กลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการเดิมเท่านั้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างอันเป็นสาระสำคัญของกรอบความคิดและปรัชญาเดิมโดยสิ้นเชิงของโครงการจัดตั้งหอศิลป์เดิม จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของ “สมาคมบตีทางศิลปะแห่งประเทศไทย” ซึ่งในขณะนั้นมีอาจารย์ปรีชา เกาทอง เป็นประธาน โดยได้ยื่นจดหมายทักท้วงการระงับโครงการเปลี่ยนแปลงหอศิลป์และขอเข้าพบตัวแทนกรุงเทพมหานครเพื่อรับฟังคำชี้แจงถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงโครงการ และยังได้จัดประชุมอย่างเป็นทางการที่อาคารรัฐสภาเพื่อเป็นการคัดค้านการยกเลิกโครงการจัดตั้งหอศิลป์ด้วย

ในปีพ.ศ. 2544 กลุ่มศิลปิน นำโดย วสันต์ สิทธิเขตต์, ประเทือง เอมเจริญ ตัวแทนอาจารย์นิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันและภาคประชาชนที่คิดเห็นตรงกันคือต้องการให้มีการจัดตั้งหอศิลป์ตามโครงการเดิม ได้ร่วมจัดชุมนุมภายใต้ชื่อ “กิจกรรมวันทวงหอศิลป์ กรุงเทพมหานคร” ที่หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เรียกร้องให้กรุงเทพมหานครดำเนินการก่อสร้างหอศิลป์ตามแบบเดิม และในเวลาต่อมาได้มีประกาศจัดตั้ง “เครือข่ายศิลปินรณรงค์เพื่อหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติแห่งประเทศไทย” เพื่อเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมรณรงค์เรียกร้องให้จัดตั้งหอศิลป์ตามโครงการเดิม เช่น ยื่นจดหมายถึงผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ขอให้มีการทำประชาพิจารณ์การก่อสร้างหอศิลป์ ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้ส่งผลให้ในเวลาต่อมาวุฒิสภามีมติเสนอให้กรุงเทพมหานครจัดทำประชาพิจารณ์ขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกันได้มีการรวมกลุ่มของภาคประชาชนหลายกลุ่ม เช่น สมาคมบตีทางศิลปะแห่งประเทศไทย ร่วมกับศิลปินสมาคมนานาชาติแห่งประเทศไทย กลุ่มผู้บริหารสถาบันทางศิลปะที่เกี่ยวข้อง คณาจารย์จากสถาบันการศึกษาทางศิลปะ กลุ่มศิลปินและนักศึกษาศิลปะ ออกแถลงการณ์ร่วมขอให้กรุงเทพมหานครทบทวนโครงการ และรณรงค์ให้มีการจัดตั้งหอศิลป์อยู่หลายครั้ง รวมไปถึงการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อร่วมสมทบทุนโครงการอย่างต่อเนื่อง

ในปีเดียวกันนี้ได้มีการจัดการรณรงค์ “ฉันเรียกร้องหอศิลป์ ไม่เอาศูนย์การค้า” บริเวณหน้าหอศิลป์ ในโครงการนี้นอกจากการรณรงค์เรียกร้องการจัดตั้งหอศิลป์ยังมีการจัดกิจกรรมสำคัญ คือ การประกาศเริ่มโครงการภาพเขียนยาวที่สุดในโลกและการเดินขบวนศิลปะที่ยาวที่สุดในโลก นำโดยสมาชิกเครือข่ายศิลปินร่วมกับภาคประชาชนที่อาสาเข้ามามีส่วนร่วมกับการรณรงค์ด้วย ในการรณรงค์นี้ได้จัดขบวนที่ผู้เข้าร่วมจัดแถวยาวต่อเนื่องช่วยกันถือภาพเขียนที่เย็บต่อเนื่องกันเป็นชุด โดยเริ่มต้นที่หน้าหอศิลป์บริเวณสี่แยกปทุมวันไปศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร แล้วนำภาพทั้งหมดออกบูบริเวณหน้าที่ทำการกรุงเทพมหานคร จากนั้นจึงทำการจัดแสดงภาพอยู่ประมาณหนึ่งชั่วโมงและนำแถลงการณ์ปิดไว้ที่ประตูทางเข้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร กิจกรรมนี้เองได้ส่งผลให้เกิดกระแสความสนใจในโครงการและมีส่วนสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครด้วย

ในปีพ.ศ. 2545 ศาลปกครองกลางได้ประทับฟ้องภายหลังที่อาจารย์ปรีชา เกาทอง, จอน อึ้งภากรณ์, สุรชัย จันทิมาธร, จุมพล อภิสุข, วรินทร์ เทียมจรัสและสมาชิก ยื่นคำฟ้องให้มีคำสั่งให้เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้โครงการศูนย์การค้าต้องหยุดลง ในปีเดียวกันนี้ก็ได้มีกิจกรรมและการณรงค์โดยภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดแสดงผลงานศิลปะชุด “ฉันเรียกร่องหอศิลป์ ไม่เอาศูนย์การค้า” ณ หอศิลป์ ตาดู ออกแสดงเพื่อจำหน่ายหารายได้สมทบทุน การณรงค์เพื่อหอศิลป์ อีกช่องทางหนึ่งไปพร้อมกัน

ในปีพ.ศ. 2547 ในช่วงการณรงค์เพื่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนใหม่ เครือข่ายศิลปินได้จัดประชุมเพื่อขยายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรทางด้านศิลปวัฒนธรรมและรวมถึงภาคประชาชน จัดตั้งเป็น “เครือข่ายประชาชนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” (People's Network for Bangkok Art and Culture Centre) ซึ่งเครือข่ายประชาชนนี้ภายหลังได้จัดกิจกรรม “Art Vote” โหวตเพื่อหอศิลป์ บริเวณสวนสาธารณะสี่แยกปทุมวัน โดยทำการจัดคูหาลงประชามติเพื่อลงคะแนนว่าชาวกรุงเทพมหานครต้องการหอศิลป์หรือไม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมรายชื่อให้ครบ 50,000 รายชื่อและนำเสนอต่อกรุงเทพมหานคร รวมทั้งมีการจัดแสดงกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการลงพื้นที่และจัดคูหาลงคะแนนในมหาวิทยาลัยทั่วกรุงเทพมหานครเพื่อรวบรวมรายชื่อของภาคประชาชนที่ลงคะแนนสนับสนุนการจัดสร้างหอศิลป์ นอกจากการจัดการลงคะแนนแล้วเครือข่ายประชาชนยังได้เดินทางเข้าพบผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อชี้แจงถึงประโยชน์ของการมีหอศิลป์และผลักดันให้หอศิลป์เป็นหนึ่งในนโยบายของกรุงเทพมหานคร หลังจบการณรงค์และกิจกรรมมีการนับจำนวนรายชื่อผู้ลงคะแนนสนับสนุนการจัดสร้างหอศิลป์ หนึ่งในเสียงลงคะแนนเห็นด้วยกับโครงการจัดตั้งหอศิลป์คืออภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนต่อมา ซึ่งหลังจากที่อภิรักษ์ โกษะโยธิน เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เครือข่ายประชาชนได้นำเรื่องโครงการหอศิลป์เข้าหารือซึ่งภายหลังก็ได้รับการพิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการจัดสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในที่สุด

ในปีพ.ศ. 2548 กรุงเทพมหานครโดยผู้ว่าราชการจังหวัดคืออภิรักษ์ โกษะโยธิน ได้มีคำสั่งที่แต่งตั้ง “คณะกรรมการดำเนินการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” ขึ้น โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธาน พร้อมแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอีก 3 ชุดเพื่อกำหนดนโยบายการดำเนินการก่อสร้าง แนวทางการบริหารจัดการ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คือ

1. คณะอนุกรรมการอำนวยการก่อสร้าง โดยมีศ.เกียรติคุณ ดร.ตรึงใจ บุรณสมภพ เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานการก่อสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2. คณะอนุกรรมการวางนโยบายการบริหารจัดการ โดยมีฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานนโยบายการบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

3. คณะกรรมการรณรงค์เครือข่ายและการมีส่วนร่วม โดยมีอาจารย์ปรีชา เกาทอง เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้มีมติให้ก่อสร้างหอศิลป์ตามโครงการเดิมคือบริเวณสี่แยกปทุมวัน ใช้แบบก่อสร้างที่ชนะการประกวดโดยบริษัทโรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ จำกัด และให้โครงการแล้วเสร็จภายในปีพ.ศ. 2549 เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา รวมทั้งให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนันทนาการของประชาชนตามยุทธศาสตร์ของผู้นำราชการกรุงเทพมหานครต่อไป

ในปีเดียวกันนี้ได้มีการลงนามใน “ปฏิญญาว่าด้วยเรื่องข้อตกลงความร่วมมือทางด้านศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” ระหว่างกรุงเทพมหานครและพันธมิตรด้านศิลปวัฒนธรรม อนุญาตเบญจศิริจากนั้นได้มีการจัดตั้ง “มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” ให้เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานมูลนิธิ

โครงการจัดตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีระยะเวลาก่อสร้าง 570 วัน โดยบริษัทซิโน-ไทย เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งในช่วงเวลาที่ทำการก่อสร้างทางกรุงเทพมหานครก็ได้มีการจัดงานแถลงข่าวความคืบหน้าการก่อสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และจัดการแสดงนิทรรศการจิตรกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์การก่อสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง หอศิลป์ดำเนินการก่อสร้างเป็นระยะเวลาประมาณ 4 ปี จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์และมีพิธีเปิดเป็นทางการที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้ในปีพ.ศ. 2551⁷⁴

⁷⁴ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 25.

แนวความคิดในการออกแบบ

การออกแบบสถาปัตยกรรม

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีแนวความคิดหลัก 4 ประการ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแนวความคิดในการออกแบบ คือ

1. อาคารที่มีความยืดหยุ่นสูงในการใช้สอยและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การจัดแสดงงานศิลปะ เป็นไปอย่างอิสระ ภายในพื้นที่หลากหลายซึ่งมี แสง ขนาด และลักษณะแตกต่างกัน
2. อาคารที่มีคุณลักษณะเหมาะสมและอิงรูปลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย เป็นตัวแทนอันสำคัญของวัฒนธรรมไทย มีความน่าตื่นตื้น เชื่อเชิญ ตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอย และต้องสะท้อนความเคลื่อนไหวของศิลปะไทยร่วมสมัย
3. อาคารออกแบบให้มีพื้นที่ภายในสูง เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงงานศิลปะ นอกจากนี้พื้นที่ใจกลางอาคารแสดงถึงเอกลักษณ์ของอาคาร ซึ่งเป็นตัวกำหนดภาพรวมของงานตกแต่งภายในทั้งหมด
4. ภายในอาคารโดยเฉพาะห้องแสดงนิทรรศการ จะใช้ประโยชน์จากแสงธรรมชาติให้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ แสงนั้นต้องได้รับการควบคุม โดยชั้นบนของอาคารซึ่งเป็นที่ตั้งของห้องแสดงงานศิลปะ ได้รับการออกแบบให้ตอบสนองและพัฒนาแนวความคิดนี้ให้เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ มีการรวมส่วนร้านค้าเข้าเป็นส่วนบริการเสริมของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และการคัดสรรร้านค้าอย่างเหมาะสมให้เกี่ยวโยงกับศิลปะก็จะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างส่วนพาณิชย์และส่วนศิลปะ⁷⁵

การออกแบบรูปทรงของอาคาร

ถึงแม้ว่าตัวอาคารจะประกอบด้วยพื้นที่ใช้สอยที่แยกจากกัน รวมทั้งพื้นที่ร้านค้า แต่ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสถาปัตยกรรม พื้นที่ภายในพัฒนาจากจุดศูนย์กลางคือพื้นที่เปิดโล่งทรงกระบอก ซึ่งนำเสนอจุดเด่นแก่สายตาเมื่อเข้าสู่อาคาร พื้นที่เปิดโล่งส่วนกลางนี้ยังนำสายตาสู่ชั้นบนของอาคาร รูปทรงซึ่งมีจุดศูนย์กลางเช่นนี้ทำให้เห็นกิจกรรมในพื้นที่ใช้สอยอันหลากหลาย เนื่องจากอาคารนี้เป็นอาคารเพื่อสาธารณชนความตื่นตื้นเร้าใจจากการแสดงให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นตัวปลูกให้เกิดการตอบสนองจากชุมชน พื้นที่ส่วนกลางนี้ยังทำให้เกิดความชัดเจนของการเข้าถึงและความยืดหยุ่นของอาคาร อาคารนี้ออกแบบให้เป็นพื้นที่ต่อเนื่องในอนาคตด้วย หากมี

⁷⁵ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 59.

ความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนส่วนร้านค้าบางส่วนให้เป็นพื้นที่ใช้งานทางศิลปะก็สามารถทำได้ไม่ยาก⁷⁶

การออกแบบภาพลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

อาคารถูกออกแบบให้มีความทันสมัยแต่ขณะเดียวกันก็อิงรูปทรงที่แสดงประวัติหรือเอกลักษณ์ไทย การออกแบบทางสถาปัตยกรรมนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะรูปร่างและรูปทรงความเป็นไทยหลายประการ ได้แก่

1. การนำการสอบเข้าของผนังซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมไทย มาประกอบการออกแบบรูปทรงของอาคารภายนอก
2. ช่วงหน้าต่างแคบ ๆ ซึ่งเป็นรูปทรงแบบไทย ๆ ได้นำมาดัดแปลงให้เกิดเป็นองค์ประกอบสมัยใหม่ในลวดลายและรูปทรง ทั้งยังเป็นส่วนควบคุมแสงธรรมชาติไม่ให้เข้าสู่อาคารมากเกินไปทางด้านทิศตะวันตก
3. การนำรูปแบบส่วนโค้งของหลังคาทรงไทยและรูปทรงอื่น ๆ ของไทย เช่น ท่วงที่ทำรำ มาเป็นส่วนประกอบของหลังคาและแผงกันแดดเหนือหลังคากระจกห้องแสดงนิทรรศการ⁷⁷

การออกแบบตกแต่งภายใน

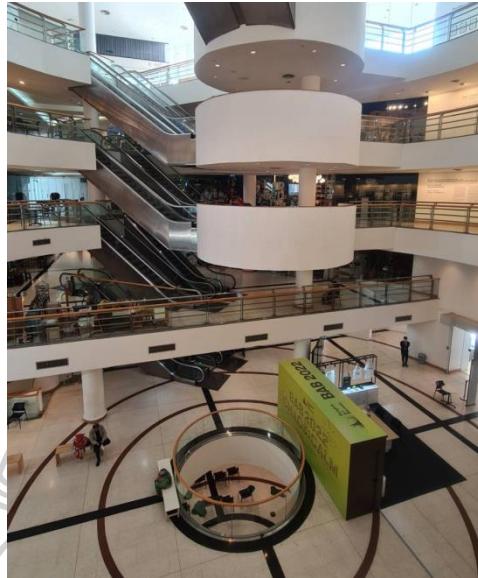
แนวความคิดการออกแบบตกแต่งภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจำแนกออกเป็นพื้นที่หลัก 2 ส่วน ได้แก่ พื้นที่ศูนย์กลาง และห้องจัดนิทรรศการ

พื้นที่ศูนย์กลาง หรือโถงกลางชั้น 1 ได้รับการออกแบบให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสนอภาพลักษณ์ของอาคาร และเป็นเสมือนตัวเชื่อมโยงภาพรวมของกิจกรรมทั้งหลาย มีบทบาทกระตุ่นระหว่างงานศิลปะและประชาชนที่สนใจ นับเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมหลายหลากให้ปฏิสัมพันธ์กับประชาชน ทำให้สามารถเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในอาคารนี้ และนำไปสู่งานศิลปะภายในห้องจัดแสดง พื้นที่โถงกลางเป็นทรงกลมในผังพื้นและถูกครอบด้วยช่องแสง (Skylight)

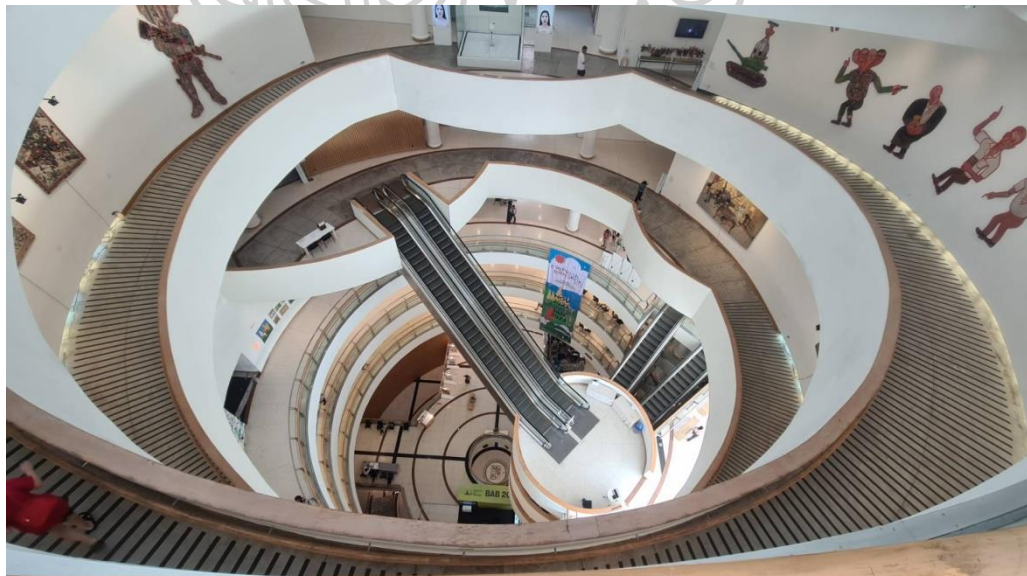
⁷⁶ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 61.

⁷⁷ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 63.

เส้นทางสัญจรในส่วนหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยพื้นลาด (Ramp) ได้ยึดเอารูปโค้งเวียนรอบพื้นที่โถงกลางนี้ ทำให้สามารถเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในอาคารนี้

ภาพที่ 2 พื้นที่ศูนย์กลาง ของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

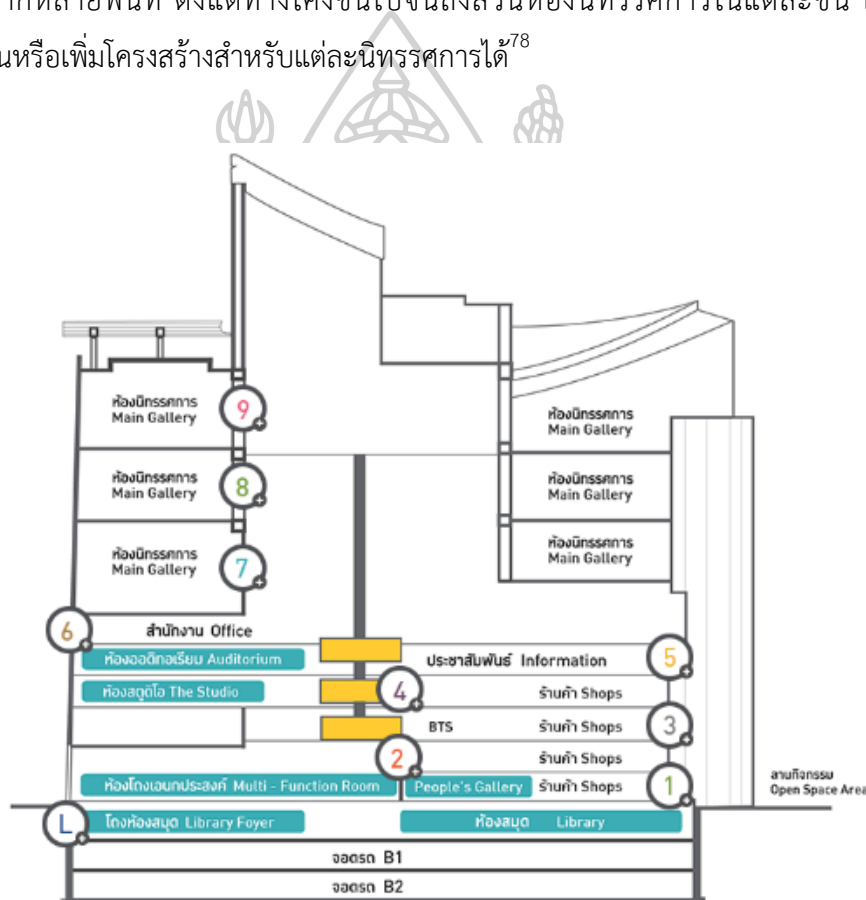

ภาพที่ 3 พื้นที่พื้นลาด ของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ห้องจัดนิทรรศการ ได้รับการออกแบบให้เน้นความยืดหยุ่น ความหลากหลาย และความน่าสนใจของห้องแสดงงานศิลปะ ห้องแสดงงานศิลปะจึงเป็นส่วนที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดความหลากหลายด้านพื้นที่ (Space) ลักษณะ (Characteristic) ในการแสดงผลงานด้านศิลปะ

ประเภทของพื้นที่และกิจกรรม

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจำแนกพื้นที่บริการออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนนิทรรศการหลัก และส่วนนิทรรศการย่อย โดยการออกแบบโครงสร้างของหอศิลป์ทำให้สามารถติดตั้งงานได้หลากหลายพื้นที่ ตั้งแต่ทางโค้งขึ้นไปจนถึงส่วนห้องนิทรรศการในแต่ละชั้น โนสามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มโครงสร้างสำหรับแต่ละนิทรรศการได้⁷⁸

ภาพที่ 4 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร⁷⁹

ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

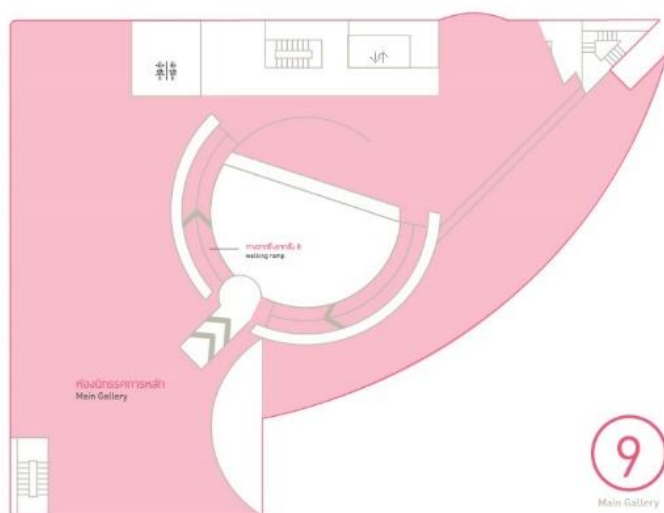
⁷⁸ a day. a day Volume 19 Issue 228 : Bangkok Art and Culture Centre . (กรุงเทพฯ : เดย์โพเอทส์, 2562), 36

⁷⁹ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก

<https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ส่วนนิทรรศการหลัก

ส่วนนิทรรศการหลัก อยู่ชั้นที่ 7-9 เป็นพื้นที่ของห้องนิทรรศการหลัก ที่ใช้จัดแสดงงานนิทรรศการขนาดใหญ่ มีพื้นที่แสดงงานศิลปะรวมกันกว่า 3,500 ตารางเมตร ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นนิทรรศการที่ทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้ริเริ่มขึ้น หรือที่เรียกว่า bacc exhibition

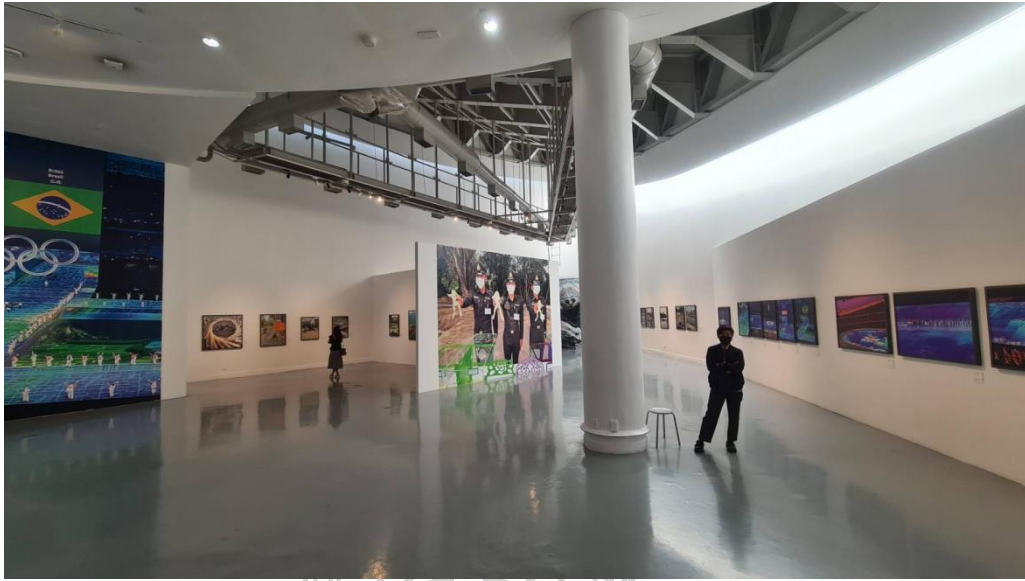

ภาพที่ 5 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 9⁸⁰
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

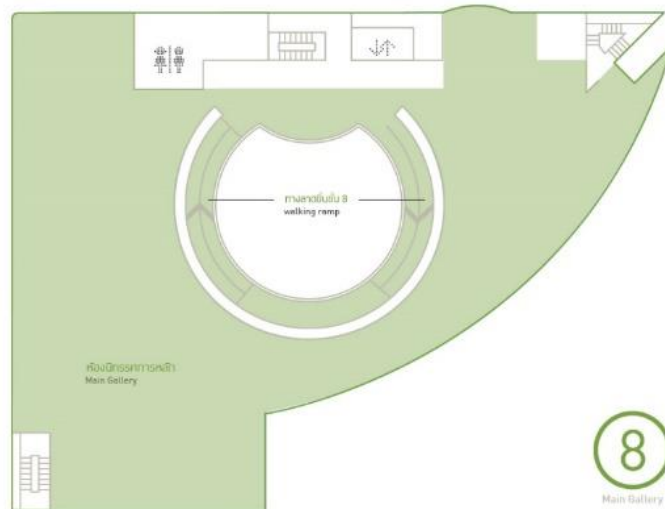
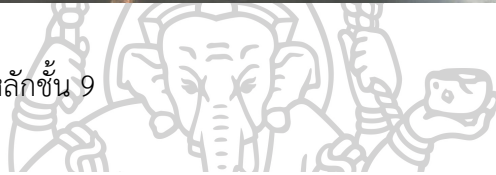
⁸⁰

แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก

<https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ภาพที่ 6 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 9

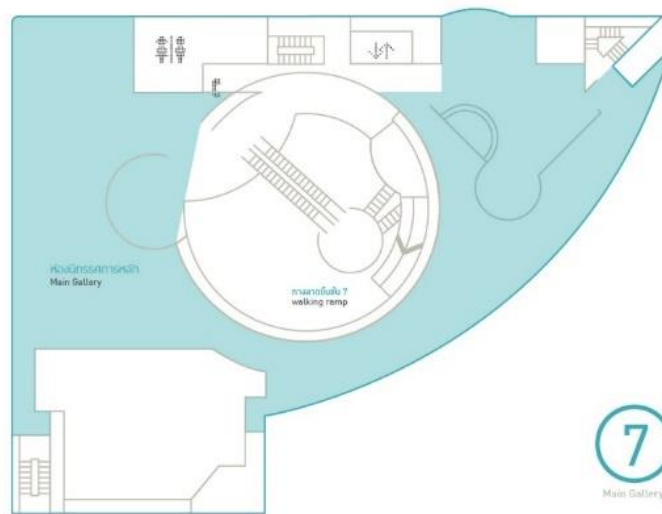
ภาพที่ 7 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 8⁸¹

ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

⁸¹ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

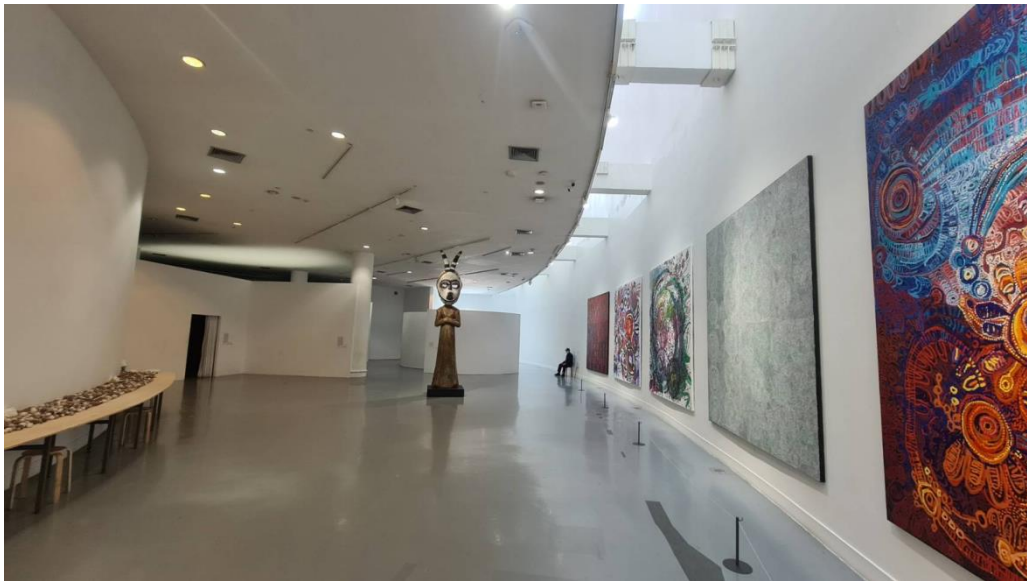

ภาพที่ 8 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 8

ภาพที่ 9 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 7⁸²
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

⁸² แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ภาพที่ 10 ห้องนิทรรศการหลักชั้น 7

ภาพที่ 11 ทางเชื่อมห้องนิทรรศการหลักชั้น 9-7

ส่วนนิทรรศการย่อย

ส่วนนิทรรศการย่อย กิจกรรมศิลปะ ร้านค้าและห้องสมุด ประกอบไปด้วยพื้นที่ที่หลากหลาย ได้แก่

ชั้น 6 ห้อง Friends of bacc

ชั้น 5 ร้านค้า bacc shop ห้องอดิทยเรียม ห้องประชุม และเคาท์เตอร์ประชาสัมพันธ์

ชั้น 4 ห้องสตูดิโอ ห้องประชุม และร้านค้า

ชั้น 3 ร้านค้า และทางออกไปยังทางเชื่อมรถไฟฟ้า

ชั้น 2 People's Gallery ร้านค้า และองค์กรศิลปวัฒนธรรม

ชั้น 1 โถงและห้องอเนกประสงค์

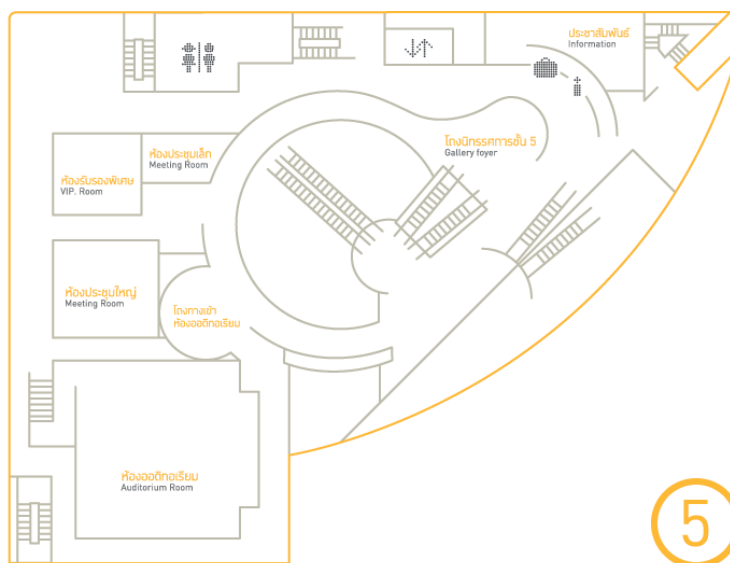
ชั้น L ห้องสมุดศิลปะและโถงด้านหน้า

โดยชั้น 6 เป็นที่ตั้งของสำนักงานหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และมีผนังโค้งเป็นบริเวณพื้นที่ผนังตลอดแนวโค้งของอาคารตั้งแต่ชั้น 3-5

ภาพที่ 12 ห้อง Friends of bacc ชั้น 6 ใช้สำหรับจัดเวิร์คช็อป งานประชุม หรือสัมมนาขนาดเล็ก และชมการแสดง⁸³

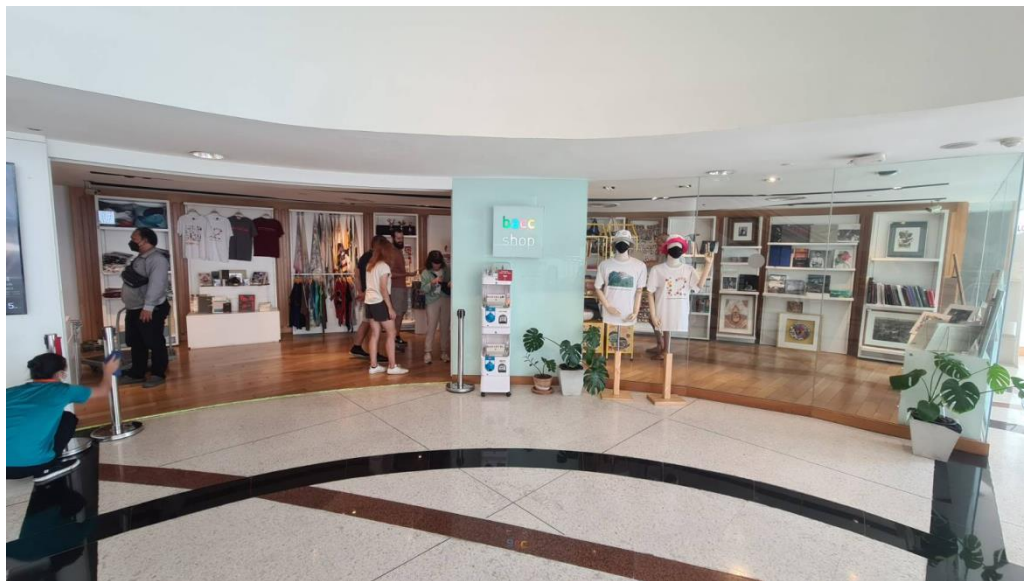
⁸³ a day, a day Volume 19 Issue 228 : Bangkok Art and Culture Centre . (กรุงเทพฯ : เคยโพเอทส์, 2562), 40

ภาพที่ 13 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 5⁸⁴
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้เปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณโถงต้อนรับชั้น 5 ภายใต้ชื่อ bacc shop โดยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ที่มีการต่อยอด และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนิทรรศการต่าง ๆ ที่ได้จัดแสดง โดยได้ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกและผลิตภัณฑ์บางส่วนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น หนังสือนิทรรศการ โปสเตอร์ เครื่องเขียน สินค้าแฟชั่นและเครื่องประดับ เพื่อเป็นอีกช่องทางให้ผู้เข้าชมได้เข้าถึงศิลปะได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงให้กับผู้ออกแบบและจำหน่ายสินค้าด้านศิลปวัฒนธรรม ได้นำเสนอและส่งผ่านสินค้าเหล่านั้นสู่ผู้ใช้บริการที่ได้เข้าชมและใช้บริการในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางของการส่งเสริมให้สินค้าทางศิลปวัฒนธรรมได้รับการเผยแพร่ และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยภาพรวมอีกทางหนึ่ง

⁸⁴ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

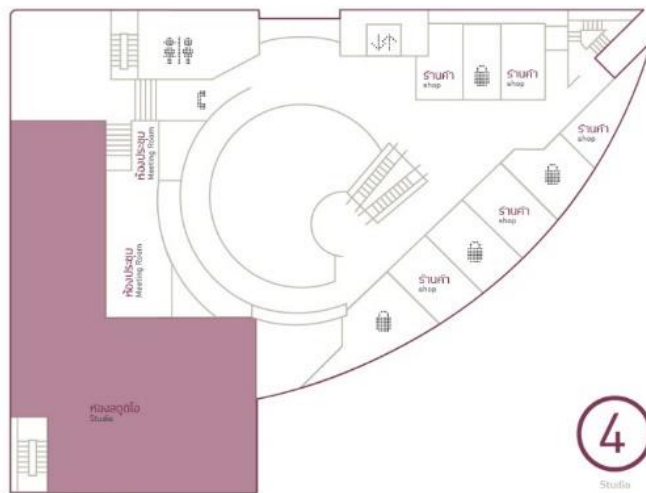
ภาพที่ 14 bacc shop ร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณโถงต้อนรับชั้น 5

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้เปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหอศิลปกรุงเทพฯ บริเวณโถงต้อนรับ ชั้น 5 ทั้งนี้ หอศิลปกรุงเทพฯ มุ่งเน้นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพที่มีการต่อยอดและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับงานนิทรรศการต่างๆ ที่ได้จัดแสดงในหอศิลปกรุงเทพฯ โดยได้ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก อาทิ หนังสือ สติ๊กเกอร์ โปสเตอร์ เครื่องเขียนของที่ระลึก สินค้าแฟชั่น ของใช้และเครื่องประดับ ฯลฯ เพื่อเป็นอีกช่องทางให้ผู้เข้าเยี่ยมชมเข้าถึงศิลปะได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงให้กับผู้ออกแบบและจำหน่ายสินค้าด้านศิลปวัฒนธรรมได้นำเสนอและส่งผ่านสินค้าเหล่านั้นสู่ผู้ใช้บริการที่ได้เข้าเยี่ยมชมและใช้บริการในหอศิลปกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางของการส่งเสริมให้สินค้าทางศิลปวัฒนธรรมได้รับการเผยแพร่ และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยภาพรวมอีกทางหนึ่ง ในอนาคตร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของหอศิลปกรุงเทพฯ จะมีการพัฒนาเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และวิธีการที่เพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการต่อไป⁸⁵

⁸⁵ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2562), 86

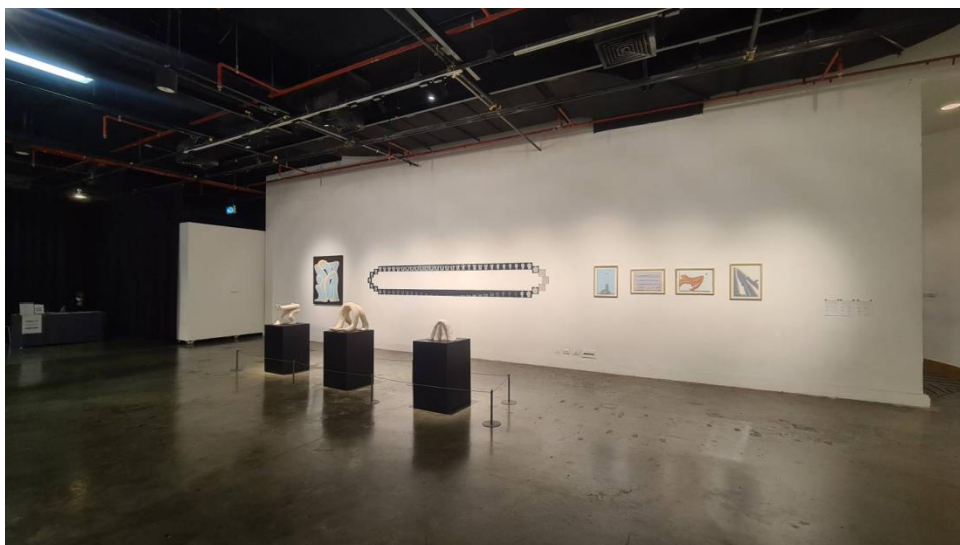

ภาพที่ 15 ห้องออดิโทเรียม ชั้น ที่นั่ง ใช้สำหรับกิจกรรมการประชุม บรรยาย สัมมนา 220 ขนาด 5 แสดงละคร ดนตรี ตลอดจนฉายภาพยนตร์

ภาพที่ 16 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 4⁸⁶
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

⁸⁶ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ภาพที่ 17 ห้องสตูดิโอ ชั้น 4 พื้นที่อิสระสำหรับกิจกรรมหลากหลาย 4 เช่น งานละคร ดนตรี หรือ กิจกรรมแนวทดลองทางศิลปะ ศิลปะการแสดงสด ตลอดจนกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ รองรับจำนวนคนได้ประมาณคน 200-150⁸⁷

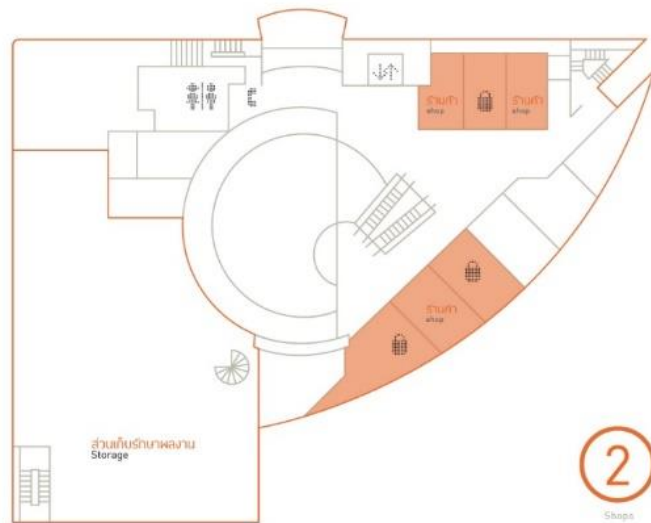

ภาพที่ 18 ห้องประชุมชั้น 5 และชั้น 4 ใช้สำหรับการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา ขนาดย่อย รองรับจำนวนคนได้ตั้งแต่ 40-10 คน

⁸⁷ a day, a day Volume 19 Issue 228 : Bangkok Art and Culture Centre . (กรุงเทพฯ : เดย์โพเอทส์, 2562), 38

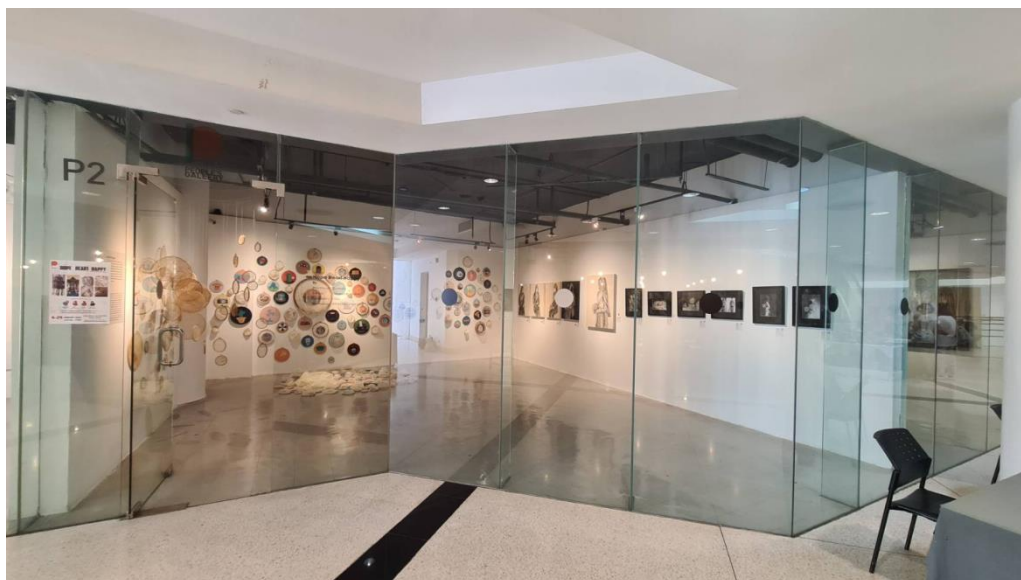

ภาพที่ 19 ผนังโค้ง เป็นบริเวณพื้นที่ผนังตลอดแนวโค้งของอาคารตั้งแต่ชั้น 5-3 ใช้สำหรับจัดแสดงงานจิตรกรรม ภาพถ่าย หรืองานติดตั้งที่ใช้พื้นที่ไม่มาก

ภาพที่ 20 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 2⁸⁸
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

⁸⁸ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ภาพที่ 21 People's Gallery พื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ จัดการแสดง และกิจกรรมด้านศิลปะอื่น ๆ บริเวณชั้น ห้อง 3 จำนวน 2

People's Gallery

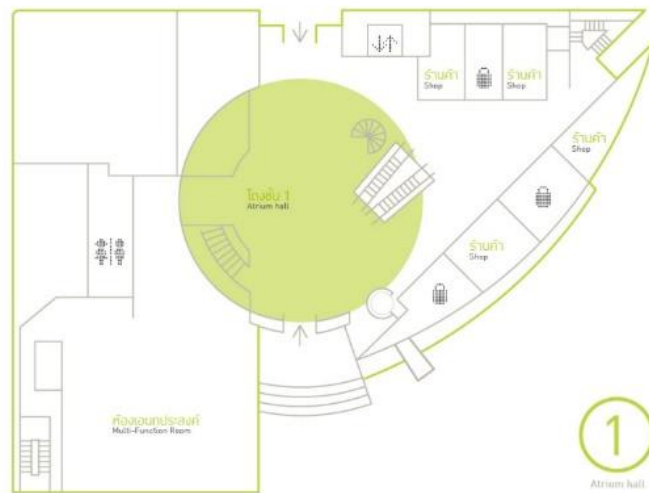
โครงการ People's Gallery เป็นพื้นที่แสดงงานขนาดย่อม สำหรับศิลปินกลุ่มหรือศิลปินเดี่ยว โยเปิดให้ศิลปินสามารถสมัครเข้ามาแสดงงานได้⁸⁹ เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555 และได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปินรุ่นใหม่ ศิลปินหลากหลายได้มานำเสนอผลงานสร้างสรรค์อย่างอิสระโดยไม่มีค่าใช้จ่าย โดยในปีพ.ศ. 2563 People's Gallery ได้นำเสนอผลงานรวมทั้งสิ้น 21 นิทรรศการ โดยมียอดผู้เข้าเยี่ยมชมรวม 109,875 คน⁹⁰

⁸⁹ a day. a day Volume 19 Issue 228 : Bangkok Art and Culture Centre . (กรุงเทพฯ : เคยโพเอทส์, 2562), 36

⁹⁰ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2563. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2563), 73.

ภาพที่ 22 artHUB@bacc ร้านค้าต่าง ๆ รวมกว่า 30 ครอบคลุมพื้นที่ 40 เปอร์เซ็นต์ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

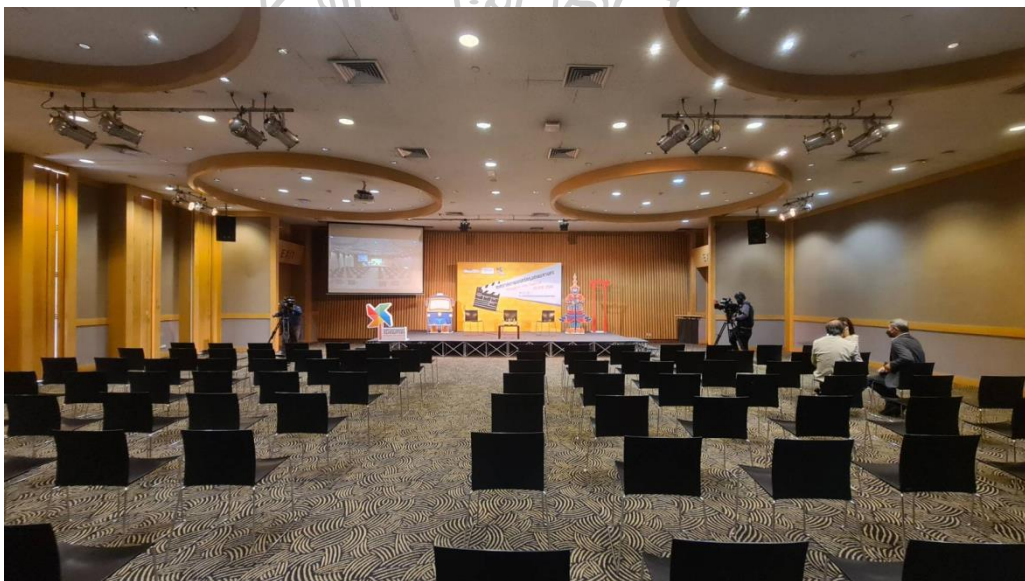

ภาพที่ 23 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น 1⁹¹
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

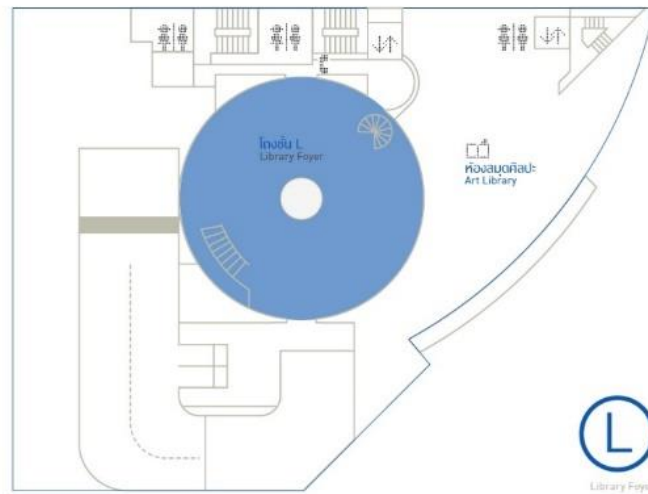
⁹¹ แผนผังอาคารของอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

ภาพที่ 24 โถงชั้น 1 เป็นพื้นที่โล่ง ใช้จัดนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ

ภาพที่ 25 ห้องอเนกประสงค์ ชั้น 1 รองรับกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ งานจัดเลี้ยง งานแถลงข่าว 1 บรรยายและการประชุม รองรับจำนวนคนได้ประมาณ คน 300-250

ภาพที่ 26 แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครชั้น L⁹²
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/content/.24html>

ภาพที่ 27 โถงหน้าห้องสมุด ชั้น L เป็นพื้นที่โล่ง ใช้จัดนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ

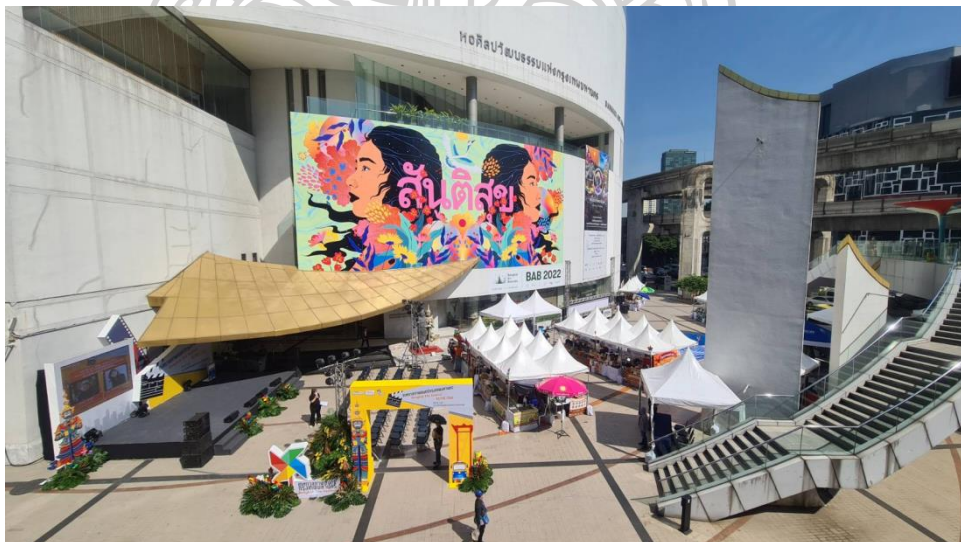
⁹² แผนผังอาคารของอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/24.html>

93

ภาพที่ 28 ห้องสมุด ชั้น L

มีหนังสือศิลปะเป็นหลัก มีโต๊ะสำหรับอ่านหนังสือและทำงาน อีกทั้งยังมีมุม co-working space และ Kid's corner

ภาพที่ 29 ลานด้านหน้าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นลานอเนกประสงค์ขนาดใหญ่ ใช้สำหรับจัดกิจกรรมกลางแจ้งและคอนเสิร์ต

ลักษณะการบริหารจัดการ

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีการบริหารจัดการโดยมีสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารจัดการ ที่มีรูปแบบของการบริหารจัดการที่รัฐจัดสร้างสาธารณูปโภคและให้งบประมาณสนับสนุนแก่มูลนิธิ และมูลนิธิวางนโยบายและจัดกาบุคลากรมืออาชีพมาบริหารจัดการตามนโยบาย ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการและมีการดำเนินงานโดยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

ตามที่กรุงเทพมหานครมีนโยบายให้หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผนวกกับการมีเครือข่ายหลายระดับที่สนใจโครงการความร่วมมือกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทั้งในพื้นที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และนอกพื้นที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำให้ในปีพ.ศ. 2557 คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจึงได้มีมติให้จัดตั้งสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่กำกับดูแลโดยเลขาธิการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินโครงการที่จะเป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก⁹⁴

โดยสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีขอบเขตความรับผิดชอบ 2 ส่วนสำคัญ คือ การดำเนินงานด้านพิธีสาร และการดำเนินงานด้านทรัพยากร

การดำเนินงานด้านพิธีสาร

การดำเนินงานด้านพิธีสารของสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นการสร้างระบบการเชื่อมโยงและการสื่อสารระหว่างหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร องค์กรภายนอก และการประสานงานและสร้างเครือข่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

การดำเนินงานด้านทรัพยากร

การดำเนินงานด้านทรัพยากรของสำนักงานมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ

1. การหาทุน

⁹⁴ รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2558. **หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre.** (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2558), 26.

2. การสร้างเครือข่าย ประสานงานที่ปรึกษาโครงการต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายเพื่อนสมาชิก หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
3. การทำโครงการด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสนอต่อกรุงเทพมหานครและภาคเอกชน
4. การผลักดันวาระโครงการพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อรองรับงานของผู้ทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมในอนาคต⁹⁵

การหาทุน

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีการจัดการงบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้โดย ได้รับงบประมาณจากภาครัฐคือกรุงเทพมหานคร และมีแหล่งเงินทุนเป็นร่วมกับเงินสนับสนุนจากพันธมิตรภาคเอกชนของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่คอยให้การสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนการจัดหารายได้นั้น ได้มีการเปิดพื้นที่ให้เช่าอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (artHUB) เพื่อทำกิจกรรมเชิงศิลปะและสังคม รวมไปถึงพื้นที่ร้านค้า⁹⁶

การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครดำเนินงานตามพันธกิจสำคัญของมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในการสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย และศิลปินต่าง ๆ จากหลากหลายสาขา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือ โครงการจรัส ที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมมือกับกองทุนพัฒนาไฟฟ้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) และนิทรรศการครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน ที่จัดโดยหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ด้วยความร่วมมือระหว่างสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย รวมไปถึงโครงการอบรมและระดมทุนต่าง ๆ ที่จัดขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร รัฐ และภาคประชาชน

⁹⁵ รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2558. **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre.** (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2558), 26.

⁹⁶ สัมภาษณ์ อุดุลญา สุนตระกูล, ผู้อำนวยการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 15 พฤศจิกายน 2565.

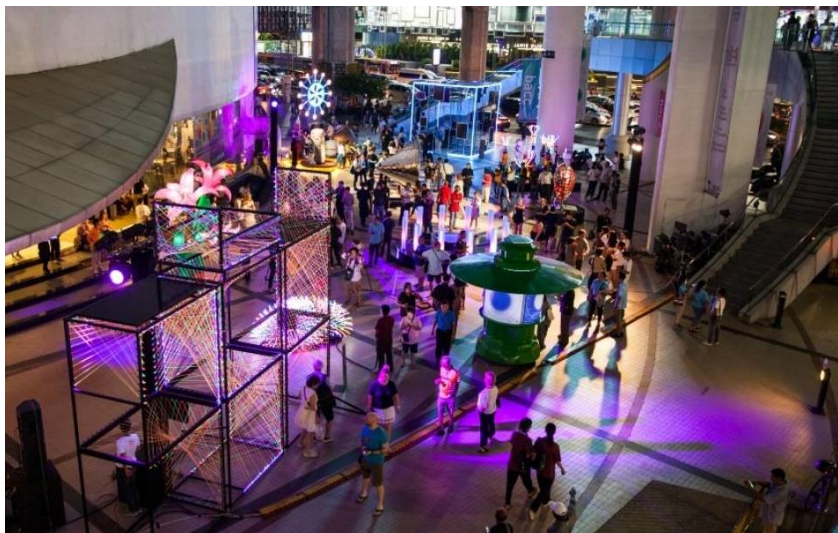

ภาพที่ 30 โครงการ จรัส แสงสร้างสรรค์ จัดโดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมมือกับ
กองทุนพัฒนาไฟฟ้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.)
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/event/.2495html>

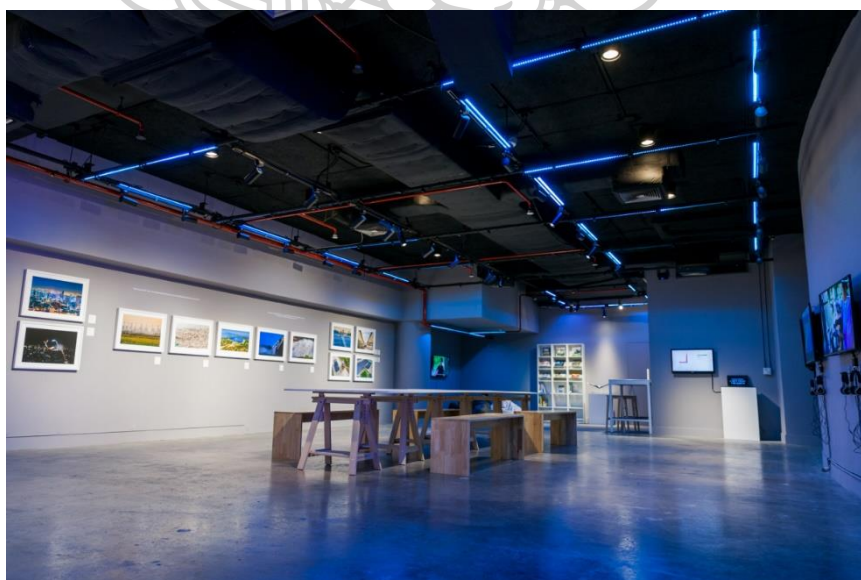
โครงการ จรัสLight Fest เทศกาลศิลปะแสงกลางแจ้ง เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจรัส: แสง
สร้างสรรค์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนพัฒนาไฟฟ้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับ
กิจการพลังงาน (กกพ.) โดยจัดแสดงบริเวณลานด้านหน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
และบริเวณทางเชื่อมชั้น 3 ระหว่างวันที่ 19 ธันวาคม 2562 จนถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2563 นอกจากนี้
นิทรรศการนี้แล้ว ภายในโครงการจรัส แสงสร้างสรรค์ ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ห้องจรัส
Lab และงานเสวนาจรัสForum โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการรับรู้เรื่อง
พลังงานทางเลือกในการผลิตไฟฟ้า ด้วยการแสดงงานประติมากรรมศิลปะแสง Lighting
Installations จากการใช้แผงเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar Cell) หรือ จากไฟฟ้าหรือที่ผลิตจากแผงเซลล์
แสงอาทิตย์ ผ่านการรังสรรค์ของศิลปินรับเชิญสี่ท่าน และศิลปินที่ได้รับการคัดเลือกผ่านการสมัครอีก
หกท่านและสองกลุ่ม โดยติดตั้งบริเวณลานด้านหน้าและจุดอื่น ๆ ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร นานกว่าหกสัปดาห์

“จรัสLight Fest เทศกาลศิลปะแสงกลางแจ้ง” เป็นนิทรรศการแสงครั้งแรกของไทยที่
นำเสนอผลงานด้านพลังงานเซลล์แสงอาทิตย์อย่างเต็มรูปแบบ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจรัส แสง
สร้างสรรค์ จัดโดยมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้รับงบประมาณจากกองทุนพัฒนา
ไฟฟ้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) พ.ศ. 2562 ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้

ศิลปะซึ่งเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถสร้างประสบการณ์เชิงประจักษ์และจับต้องได้ ช่วยสร้างสำนึกของการมาถึงแห่งยุคของพลังงานทางเลือกในการผลิตไฟฟ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Energy) และสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 31 จรัสLight Fest เทศกาลศิลปะแสงกลางแจ้ง
ที่มา : <http://www.musicandartmag.com/15466/>

ภาพที่ 32 ห้องนิทรรศการจรัสLab นำเสนอข้อมูลในรูปแบบนิทรรศการหมุนเวียน
ที่มา : <http://www.musicandartmag.com/15466/>

จรัสLab จะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบนิทรรศการหมุนเวียน 3 ครั้งประกอบด้วยกิจกรรมเสริม
 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. พลังงานสะอาด ของขวัญจากโลก นิทรรศการที่สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องพลังงาน
 และพลังงานทดแทน มุ่งเน้นให้เห็นที่มาของพลังงานและความหลากหลายของการใช้พลังงานทดแทน
 เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความเป็นไปได้ในการใช้พลังงานทดแทนในชีวิตประจำวัน จัดแสดง 14
 พฤศจิกายน 2562-2 กุมภาพันธ์ 2563

2. พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ นำเสนอการใช้พลังงานแสงอาทิตย์
 ในรูปแบบเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar Cell) ที่นำมาใช้ผลิตไฟฟ้าใช้ในครัวเรือนและอุตสาหกรรม
 ตัวอย่างสำคัญที่ทำให้เห็นว่าพลังงานแสงอาทิตย์เป็นความจริงที่จับต้องได้ จัดแสดง 20 กุมภาพันธ์-
 21 มิถุนายน 2563

3. อนาคตของพลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ ชวนคิดและนำเสนอแนวคิดของผู้คนในสังคม
 ที่ร่วมกันมองหา สร้างนวัตกรรมพลังงานทดแทนที่สะอาดยั่งยืน จุดประกาย รวมทั้งต่อยอดไปสู่การ
 พัฒนาที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้พลังงานสะอาดเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ จัดแสดง 2 กรกฎาคม-
 27 กันยายน 2563

นอกจากข้อมูลผ่านสื่อโซเชียลมีเดียและมุมความรู้แล้ว ในจรัสLab ยังมีกิจกรรมประกอบ
 นิทรรศการ เช่น การเสวนา ที่ได้รับเกียรติจากผู้มีชื่อเสียงด้านพลังงานทดแทนมาพูดคุย รวมถึง
 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และกิจกรรมนำชมนิทรรศการผ่านใบงาน (Exhibition Trail) ตลอด
 โครงการ โดยกิจกรรมเสริมเหล่านี้มีจุดเด่นที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน
 (Arts-based Learning) เป็นกลวิธีหลักในกระบวนการออกแบบกิจกรรม ทั้งนี้ กระแสไฟฟ้าที่ใช้
 ดำเนินการนิทรรศการและกิจกรรมส่วนหนึ่งได้มาจากกระบวนการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar
 Cell) ที่ติดตั้งบนชั้นดาดฟ้าของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กิจกรรมประกอบนิทรรศการ จรัส แสงสร้างสรรค์

จรัสLab: ศูนย์เรียนรู้เรื่องพลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้

จรัสForum: เวทีเสวนาพลังงานทั้งในและต่างประเทศ

จรัสKids : ละครและกิจกรรมสร้างจินตนาการสำหรับเด็ก

จรัสTraining: อบรมครูเพื่อสื่อสารพลังงานทางเลือกงานศิลปะ

จรัสFilm: เทศกาลหนังแห่งแรงบันดาลใจ Cinema Diverse 2020

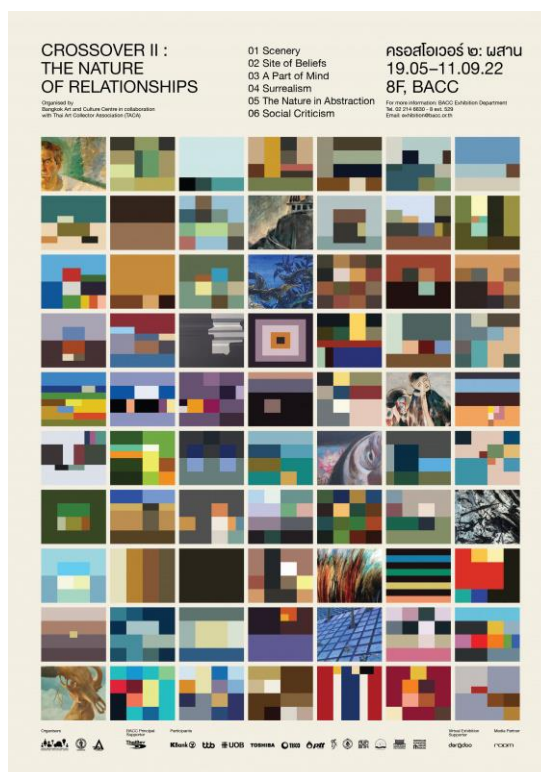
จรัสTheater: เทศกาลละครหมุนเวียนอนาคต

จรัสHeritage: โครงการสร้างแสงใหม่เพื่อแหล่งมรดกวัฒนธรรม

โครงการที่เป็นตัวอย่างของการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือของโครงการจรัสที่เห็นได้ชัดเจนคือ “จรัสTraining: อบรมครูเพื่อสื่อสารพลังงานทางเลือกงานศิลปะ” โดย หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ร่วมกับ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) โดยทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้เชิญคุณครูที่สนใจเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการ “การเรียนรู้แบบ STEAM โดยใช้พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้” เพื่อนำไปบูรณาการต่อยอดกับนักเรียน ออกแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ โดยคุณครูทุกท่านจะได้รับคำปรึกษาและการดูแลจากวิทยากรผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด โดยสิ่งที่ได้รับจากโครงการคือ

1. ประสบการณ์การสร้างสื่อการเรียนรู้และทดลองออกแบบกระบวนการโดยใช้พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
2. แนวทางพัฒนาผลงานการวิจัยจากการออกแบบการสอนโดยใช้ STEAM EDUCATION
3. โอกาสนำเครื่องมือการเรียนรู้ที่ออกแบบมาใช้จัดกิจกรรม โดยทำงานร่วมกับทีมงานหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
4. ประกาศนียบัตรรับรองการผ่านการอบรมจากหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 33 นิทรรศการครอสโอเวอร์ ๒ ผสาน : จัดโดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ด้วยความร่วมมือระหว่างสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย
 ที่มา : <https://www.bacc.or.th/event/2943.html>

นิทรรศการ ครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน จัดโดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ด้วยความร่วมมือระหว่างสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย เพื่อสร้างความต่อเนื่อง และเน้นย้ำความสำคัญของระบบนิเวศทางศิลปะด้านการสะสมผลงานศิลปกรรมไทย อันแสดงถึงประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนเบื้องหลังผลงานศิลปกรรมกับการเปิดเผยมุมมองของศิลปินที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงพื้นที่

จากความสำเร็จของ Crossover : The Unveiled Collection หรือนิทรรศการ ครอสโอเวอร์ ๑ นิทรรศการแรกของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่รวบรวมผลงานศิลปกรรมของนักสะสมไทยและต่างชาติ จนสร้างแรงสั่นสะเทือนให้กับวงการศิลปะไทย และทำให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของการสะสมผลงานศิลปะอย่างกว้างขวาง เมื่อปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา ในครั้งที่สองนี้ นิทรรศการจะถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่าง ศิลปะ-ศิลปิน-สิ่งแวดล้อม ผ่านการศึกษาผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเลือกศึกษาในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านศิลปะไทยสมัยใหม่จาก พ.ศ. 2488

ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่ พ.ศ. 2543 วิฤตการณ์ต้มยำกุ้ง (ก่อนเข้าสู่ภาวะปรากฏการณ์ร่วมสมัย) คัดสรรผลงานที่เป็นตัวแทนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบ

ครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน คัดสรรและนำเสนอผลงานศิลปะสะสมขององค์การภาครัฐ เอกชน และนักสะสมไทยที่สอดคล้องกับประเด็นทางสิ่งแวดล้อม พื้นที่ธรรมชาติ บริบทเมือง สถานการณ์ ความท้าทาย ความประทับใจ และมุมมองต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่แตกต่างของประวัติศาสตร์ไทย 72 ผลงาน โดยแบ่งการจัดแสดงผลงานออกเป็น 6 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ธรรมชาติ (Scenery), เชื้อ (Site of Beliefs), อกศภายใน (A Part of Mind), เหนือจริง (Surrealism), สลายรูป (The Nature in Abstraction), หน้าที่วิภาค (Social Criticism) โดยได้รับความร่วมมือในการเอื้อเฟื้อผลงานจาก องค์การภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย, ธนาคารทหารไทยธนชาติ, ธนาคารยูโอบี, บริษัท โตชิบา ไทยแลนด์ จำกัด, บริษัท ทีเอสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน), บริษัท หลักทรัพย์ทีเอสโก้ จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), มูลนิธิศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9, มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ, มูลนิธิหอศิลป์ พีระศรี, สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน, หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมไปถึงนักสะสมระดับ บุคคล ได้แก่ คุณฐิติพงศ์ นวเลิศพร, คุณธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล, คุณพิริยะ และคุณกรกมล วัชจิตพันธ์, คุณพงศ์ชิต เอครพานิช, คุณสัมพันธ์ มั่นการโชค, คุณเสริมคุณ คุณาวงศ์, คุณอัศววัฒน์ ฉันทแดนสุวรรณ และขอขอบคุณ คุณกิติโชติ หริตวร, นพ. สมรัช หิรัญยะวิสิต และคุณกิติภรณ์ ชาลีจันทร์⁹⁷

นิทรรศการครั้งนี้สามารถเปิดการอภิปรายวิสัยทัศน์ขององค์การรัฐ/เอกชน และนักสะสมที่มีต่อศิลปะ (ไทย) จากอดีตสู่นาคต ผ่านมิติของการรักษาสมดุลของคุณค่าและมูลค่า รวมไปถึงความแตกต่างและสอดคล้องจากประวัติศาสตร์การสะสมผลงานศิลปะของนักสะสมไทย (หรือผู้อุปถัมภ์) ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึง ปัจจุบัน เหนือสิ่งอื่นใดสาระทางสุนทรียศาสตร์เป็นอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่นักสะสมศิลปะสามารถที่จะช่วยอภิปรายมุมมองดังกล่าวผ่านประสบการณ์การเก็บสะสมผลงานศิลปะกรรม

การเก็บสะสมผลงานศิลปะกรรมยังปรากฏให้เห็นภาพความสำคัญของระบบนิเวศทางศิลปะ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักสะสม องค์กร และศิลปิน ตลอดจนบทบาทผู้อยู่ระหว่างกลางของเวลาทางประวัติศาสตร์ศิลปะไทย องค์กรความรู้ได้จากมุมมองผู้สะสมถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนวงการศิลปะ ทั้งในอนาคต พจนวกรรมถึงการสนับสนุนกระตุ้นการสะสมผลงาน

97

ครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2566 เข้าถึงได้จาก

<https://www.bacc.or.th/event/2943.html>

ศิลปกรรมในระดับปัจเจกบุคคล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางศิลปะให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมอง ประสบการณ์ไปสู่ภาคปฏิบัติ⁹⁸

โดยนอกจากจะเป็นการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว โครงการ จรัสและนิทรรศการครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน ยังเป็นวิธีการหาทุนมาสร้างกิจกรรมของหอ ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครอีกด้วย

ภาพที่ 34 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการ
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/event/3208.html>

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการ “การออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ (GAME - BASE LEARNING) โดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ร่วมกับ สาขาวิชา ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม พระเกียรติ และสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คุณครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมอบรมทุกท่านจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ ผ่านกิจกรรมและทดลองนำไปบูรณาการต่อยอดกับนักเรียน ออกแบบเกม และสื่อการเรียนรู้ โดย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกท่านจะได้รับคำปรึกษาและการดูแลจากวิทยากรผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการ

⁹⁸ ครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน Exhibition Statement เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2566 เข้าถึงได้จาก

<https://www.bacc.or.th/upload/CROSSOVERII%20-%20STATEMENT%20+%20AW%20LIST5.pdf>

จัดกระบวนการเรียนรู้ในหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับประสบการณ์การสร้างสื่อการเรียนรู้และทดลองออกแบบกระบวนการ โดยใช้เกมพัฒนาผลงานการวิจัยจากการออกแบบการสอนโดยใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ (GAME - BASE LEARNING) เป็นฐาน เกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรมนำชม (Exhibition Tour), กิจกรรมเสวนา (Talk) และรับวุฒิบัตรสำหรับกิจกรรม และมีโอกาสนำเครื่องมือการเรียนรู้ที่ออกแบบมาใช้จัดกิจกรรม โดยทำงานร่วมกับทีมงานหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร⁹⁹

ภาพที่ 35 โครงการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการทำงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มา : <https://www.bacc.or.th/event/3222.html>

กิจกรรม SNAP! Your Colorful Platter เป็นกิจกรรมระดมทุนประจำปีที่จัดโดยฝ่ายการตลาดและหาทุนหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ร่วมกับ BlueBlurryMonday, May Wai, meanapas.c, pnk.ff, toddyinthemood และ UnderHatDaddy โดยเป็น Platter ส่วนหนึ่งของโครงการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการทำงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกิจกรรมที่ชวนทุกคนมาถ่ายภาพกันที่ BACC Photo Booth ชั้น 5 โดยโครงการครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากศิลปินนักวาด 6 ท่าน ได้แก่ BlueBlurryMonday, May Wai, meanapas.c, pnk.ff, toddyinthemood และ UnderHatDaddy ในการออกแบบกรอบรูปที่มาพร้อมกับเข็มกลัดจำนวน

⁹⁹ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการ “การออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/event/3208.html>

จำกัดเฉพาะช่วงระดมทุนนี้เท่านั้น โดยทุกการถ่ายภาพครั้งละ 180 บาท จะช่วยสนับสนุน 90 บาท ให้กับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หากสนใจเพียงเข็มกลัดก็สามารถร่วมสนับสนุนได้ในราคา 50 บาทต่อชิ้น สำหรับผู้ที่ไม่สะดวกเดินทางมาแต่ประสงค์จะร่วมกิจกรรมสามารถร่วมกิจกรรมผ่านช่องทางออนไลน์ได้¹⁰⁰

แนวนโยบายในการดำเนินงานและพันธกิจ

พันธกิจ คือ คำแถลงการณ์อย่างสั้นที่สรุปเหตุผลของการมีอยู่ของพิพิธภัณฑสถาน โดยเป็นการกล่าวถึงว่าพิพิธภัณฑสถานคืออะไร ทำอะไร เพื่อใครและทำไม ซึ่งจะต้องเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และครอบคลุม ควรที่จะพัฒนาและปรับปรุงพันธกิจอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าพันธกิจจะไม่มีผลทางกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่ทุกคนก็ควรที่จะยอมรับและทำตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน¹⁰¹

โดยพันธกิจของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำแนกออกเป็น 4 ข้อ ได้แก่

1. รณรงค์ให้ชุมชนรู้จักศิลปะและสนับสนุนกระบวนการสร้างการศึกษา การสนทนา แลกเปลี่ยนระหว่างศิลปินกับประชาชน
2. สนับสนุนกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างสรรค์จินตนาการเพื่อเป็นการสรรค์สร้างภูมิปัญญาใหม่
3. สร้างคุณค่า แรงบันดาลใจทางศิลปวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน เพื่อความสมดุลในการพัฒนาสังคม
4. สรรหาแนวทางและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นโจทย์ในการสร้างงานศิลปวัฒนธรรม¹⁰²

¹⁰⁰ SNAP! Your Colorful Platter เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2566 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/event/2943.html>

¹⁰¹ กมลวรรณ จันทวร, การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 26.

¹⁰² หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 48.

ตราสัญลักษณ์

ตราสัญลักษณ์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครนับเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน ด้วยกรุงเทพมหานครได้จัดให้มีการประกวดออกแบบตราสัญลักษณ์หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการก่อตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

โดยมีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้ กรุงเทพมหานครประกาศเชิญชวนให้ประชาชนผู้สนใจทั่วไป ส่งผลงานเข้าประกวด ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2548 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบตราสัญลักษณ์ โดยมีผู้สนใจส่งผลงานเข้าประกวด 152 คน รวมทั้งสิ้น 280 ชิ้นงาน ในจำนวนนี้เป็นผลงานของในประเทศไทย 152 คน และต่างประเทศ 4 คน โดยมีผู้ได้รับรางวัล 8 รายการ โดยผู้ชนะเลิศคือ ภาคภูมิ ลมูลพันธ์ นักออกแบบอิสระ ได้เงินรางวัล 100,000 บาท พร้อมประกาศเกียรติคุณ¹⁰³

แนวความคิดในการออกแบบของภาคภูมิ คือ การสืบทอดความเป็นไทยสู่สากล เริ่มจากการตั้งโจทย์ว่า จะหาสัญลักษณ์ที่สามารถทำให้คนดูสามารถคิดไปได้ในมุมมองของตัวเองที่ต่างกันออกไป ซึ่งเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งในงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย การนำรูปวงกลมมาจัดวางเพื่อสื่อความหมายให้เห็นถึงความเป็นไทย โดยสามารถมองเป็นทิวทัศน์วัดวาอารามและเป็นแสงสีของกรุงเทพฯสมัยใหม่ได้ในเวลาเดียวกัน เหมือนกับเป็นการแนะนำศิลปะสมัยใหม่ให้กับคนทั่วไป การใช้วงกลมเป็นรูปทรงที่เรียบง่าย ไม่เป็นการสร้างความรู้สึกต่อศิลปะให้เป็นเรื่องยากและไกลตัว อีกทั้งการทำให้รูปวงกลมมาซ้อนทับกันนั้นเปรียบเสมือนพื้นที่ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่เกิดจากการรวมตัวเข้ามาทำกิจกรรมของผู้คนอีกด้วย¹⁰⁴

ภาพที่ 36 ตราสัญลักษณ์แรกของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ออกแบบโดยภาคภูมิ ลมูลพันธ์

¹⁰³ ตราสัญลักษณ์หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/28.html>

¹⁰⁴ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 69.

ภายหลังตราสัญลักษณ์และระบบการใช้งานได้รับการพัฒนาโดย สันติ ลอร์ชวี และสำนักงาน ออกแบบแพรคทีเคิล โดยนำเสนอสัญลักษณ์ต้นแบบผ่านการใช้ชุดสี และการ ออกแบบตัวอักษรชื่อ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครให้มีความหลากหลายและการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 37 ตราสัญลักษณ์ปัจจุบันของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ที่ได้รับการพัฒนาโดย สันติ ลอร์ชวี และใช้อยู่ในปัจจุบัน

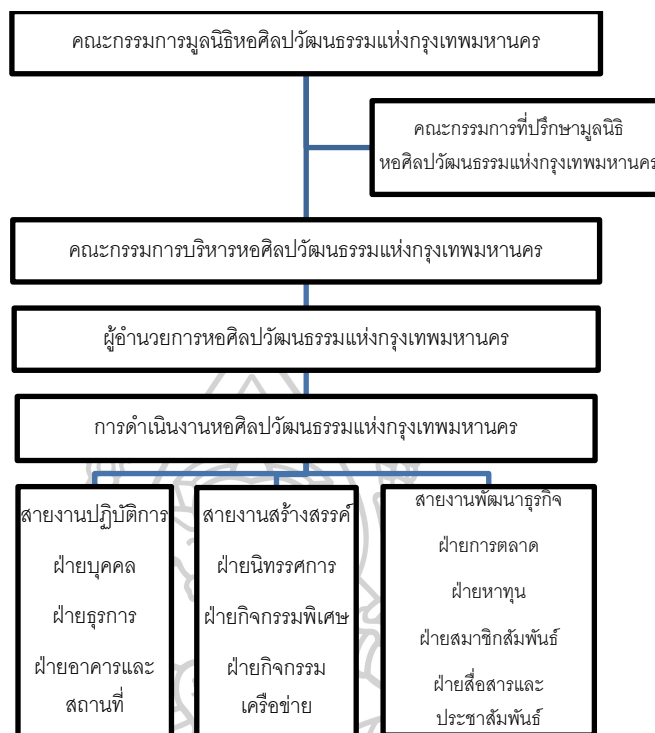
โครงสร้างองค์กร

เมื่อเริ่มก่อตั้งหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้น อภิรักษ์ โกษะโยธิน ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครขึ้น โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธาน พร้อมทั้งแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการอีก 3 ชุด เพื่อกำหนดนโยบายการดำเนินการก่อสร้าง แนวทางการบริหารจัดการ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คือ

1. คณะอนุกรรมการอำนวยการก่อสร้าง โดยมี ศ.เกียรติคุณ ดร.ตริงใจ บุรณสมภพ เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานก่อสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
2. คณะอนุกรรมการวางแผนนโยบายการบริหารจัดการ โดยมี ฉัตรวิชัย พรหมทัตตเทวี เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานนโยบายการบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
3. คณะอนุกรรมการอำนวยการรณรงค์เครือข่ายและการมีส่วนร่วม ก่อสร้าง โดยมี ศ.ปรีชา เถาทอง (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร¹⁰⁵

¹⁰⁵ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 32.

แผนผังโครงสร้างองค์กร

ภาพที่ 38 โครงสร้างองค์กรหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีบุคลากรประมาณ คน 29¹⁰⁶

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีรูปแบบโครงสร้างองค์กร ที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้จัดการโดยมูลนิธิ ภายใต้ชื่อ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรไม่หวังผลกำไร โดยจะมีคณะกรรมการมูลนิธิ และคณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำงานร่วมกัน ตัวผู้อำนวยการเองก็ต้องรายงานกับทั้งสองฝ่าย¹⁰⁷

คณะกรรมการมูลนิธิได้รับการคัดเลือกจากกรุงเทพมหานคร หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีเจ้าของเป็นภาครัฐหรือกรุงเทพมหานคร เรียกได้ว่าเป็นโครงการของเมือง ซึ่งการที่จะบริหารโครงการได้อย่างคล่องตัวโดยไม่ได้เป็นไปในระบบราชการและมีประสิทธิภาพในการทำงาน

¹⁰⁶ สัมภาษณ์ ลักขณา คุณาวิชยานนท์, อดีตผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 1 ธันวาคม 2565.

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ อุดลญา สุนตระกูล, ผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 15 พฤศจิกายน 2565 .

กรุงเทพมหานครจึงจัดตั้งมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครขึ้นมา และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการดำเนินงานของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครแทนภาครัฐได้ ประกอบไปด้วย นักธุรกิจ ภัณฑารักษ์ อาจารย์และศิลปิน ดูแลเรื่องนโยบายและงบประมาณ

ผู้ที่ทำงานหลักในการดำเนินงานของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครคือ สำนักงานหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าใหญ่และในระดับบริหาร เนื่องจากกรรมการมูลนิธิ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีการประชุมกันทุกไตรมาสของปีหรือเพียงปีละ 4 ครั้ง รวมกับความที่คณะกรรมการท่านต่าง ๆ เนื่องจากมาจากหลากหลายสาขาวิชาชีพจึงอาจไม่สามารถที่จะลงรายละเอียดได้อย่างครบถ้วน จึงมีการตั้งเป็นคณะกรรมการชุดเล็กขึ้นมา คือคณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับคัดเลือกโดยกรรมการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครอีกทีหนึ่ง มาจะมีการประชุมที่ถี่กว่า มีบทบาทเข้ามาดูแลในเรื่องรายละเอียดของกรอบนโยบาย อนุมัติในกรอบวงเงินงบประมาณหลัก ระเบียบสัญญาและข้อกำหนดต่าง ๆ สนับสนุนในเชิงความคิดและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง และกลั่นกรองเรื่องสำคัญก่อนจะนำไปนำเสนอคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร¹⁰⁸

งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้

แต่เดิมหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนงบประมาณหลักในการบริหารจากกรุงเทพมหานคร โดยกรุงเทพมหานครได้จัดตั้งมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่กรุงเทพมหานครวางไว้ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เริ่มเปิดดำเนินการในปีพ.ศ. 2551 โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานครในการบริหารจัดการอาคารและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง¹⁰⁹

โดยมีรายรับหลักอยู่ 3 ทาง คือ

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ ลักขณา คุณาวิชยานนท์, อดีตผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 1 ธันวาคม 2565.

¹⁰⁹ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2562), 13.

1. งบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาโดยสภากรุงเทพมหานคร
2. งบประมาณจากการจัดหารายได้จากช่องทางต่าง ๆ ได้แก่
 1. จากอสังหาริมทรัพย์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในพื้นที่ส่วนโครงการร้านค้า artHUB
 2. จากการให้บริการพื้นที่จัดนิทรรศการและกิจกรรม
 3. จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรม
3. งบประมาณจากการขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งจะมีทั้งแบบสนับสนุนรายปีและสนับสนุนรายกิจกรรม

ภายหลังในปีพ.ศ. 2563 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความจำเป็นต้องปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเปลี่ยนช่องทางการจัดหารายได้งบประมาณจากเดิมไป ได้แก่

1. จากอสังหาริมทรัพย์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในพื้นที่ส่วนโครงการร้านค้า artHUB
2. จากการให้บริการพื้นที่จัดนิทรรศการและกิจกรรม
3. จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรม
4. จากการขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน
5. จากการสนับสนุนจากประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ

โดยในปีพ.ศ. 2564 กรุงเทพมหานครได้มอบความไว้วางใจให้มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครต่อไปจนถึงปีพ.ศ. 2574 แต่กระนั้นกรุงเทพมหานครยังไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มูลนิธิจึงมีความตั้งใจให้การจัดหารายได้มีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม เช่น เพิ่มการจัดกิจกรรมระดมทุน เพื่อให้สามารถมีทุนที่เพียงพอในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมที่มีมาตรฐานระดับสากลได้อย่างต่อเนื่อง และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้บริการ อีกทั้งยังเป็นการสร้างช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคเอกชน ในการสนับสนุนการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครด้วย¹¹⁰

¹¹⁰ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. รายงานประจำปี

การบริการและกิจกรรม

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีบริการพื้นที่สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่มีความประสงค์จัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานแถลงข่าว บรรยาย สัมมนา ประชุม จัดฉายภาพยนตร์ แสดงดนตรี แสดงละคร และการจัดนิทรรศการขนาดย่อม โดยกิจกรรมที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครให้บริการอยู่จะมี 3 รูปแบบ คือ

1. กิจกรรมที่ทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครดำเนินการเอง
2. กิจกรรมที่ทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมกับเครือข่ายดำเนินการ
3. กิจกรรมของหน่วยงานภายนอก

กิจกรรมของหน่วยงานภายนอก สามารถแบ่งประเภทที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็น 6 กลุ่ม คือ

1. **นิทรรศการ (Exhibition)** แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ นิทรรศการหลัก นิทรรศการขนาดย่อมจากหน่วยงานภายนอกที่มาขอใช้พื้นที่ และ People's Gallery โดยนิทรรศการหลัก (bacc exhibition) ที่จัดแสดงชั้น 7-9 ส่วนใหญ่จะมีฝ่ายนิทรรศการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแลและมีนิทรรศการจากกลุ่มเครือข่ายด้วยในบางครั้ง
2. **ดนตรี (Music)** เช่น งานเทศกาลดนตรีจากศิลปินและชุมชนคนรักศิลปะ
3. **ภาพยนตร์ (Cinema)** เช่น เทศกาลภาพยนตร์สั้นและภาพยนตร์ต่างประเทศ
4. **ศิลปะการแสดง (Performance)** เช่น เทศกาลละครเวทีและศิลปะการแสดง
5. **วรรณกรรม (Literature)** เช่น ค่ายงานเขียนสร้างสรรค์
6. **โปรแกรมทางการศึกษา (Education Program)** ซึ่งมีทั้งแบบที่ต่อเนื่องจากการจัดนิทรรศการและกิจกรรมพิเศษ เช่น งานสัมมนา กิจกรรมการจัดฝึกอบรม การบรรยายพิเศษ และการนำชมนิทรรศการ

วิกฤติของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

วิกฤติของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเริ่มขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2561 ที่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ต่อเนื่องมาจนถึงวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เริ่มในปีพ.ศ. 2563 ทำให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครต้องเปลี่ยนแปลงเวลาให้บริการตามประกาศของกรุงเทพมหานครในการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งรวมถึงร้านค้าใน artHUB ด้วย เมื่อเปิดดำเนินการอีกครั้ง หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้มีมาตรการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของร้านค้าต่าง ๆ โดยปรับลดค่าเช่าลงและไม่คิดค่าเช่าในช่วงปิดบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดหารายได้รวมของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้เปิดร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณโถงต้อนรับ ชั้น 5 ภายใต้ชื่อ bacc shop เพื่อจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ โดยรายได้จาก bacc shop จะนำมาใช้จัดกิจกรรมของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครต่อไป

นับตั้งแต่หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเริ่มเปิดดำเนินการในปีพ.ศ. 2551 ก็ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานครในการบริหารจัดการอาคารและกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมานับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554 กรุงเทพมหานครทำสัญญาโอนสิทธิให้มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเข้ามาดูแลบริหารงาน โดยกรุงเทพมหานครยังเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณหลักมาโดยตลอด ทั้งยังมอบนโยบายให้มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ระดมทุนและจัดหา รายได้ควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จนกระทั่งปีงบประมาณ 2561 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครอย่างที่เคยเป็นมาตลอด โดยกรุงเทพมหานครอ้างว่าอาจผิดสัญญาโอนสิทธิ์ข้อที่ 8 ที่ระบุว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียม และภาษีด้วยตนเอง ทำให้ไม่สามารถอนุมัติงบประมาณปี 2562 ได้¹¹¹ และนอกจากนี้ กรุงเทพมหานครได้แปรงบของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไปที่สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว (สวท.) ในรูปแบบรายจ่ายอื่น ๆ ซึ่ง สวท. ก็ไม่ได้เบิกจ่ายงบให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพราะเกรงว่าจะผิดสัญญาโอนสิทธิ์ข้อ 8 ทำให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครประสบกับวิกฤติปัญหางบประมาณ¹¹²

สืบเนื่องจากวิกฤติปัญหางบประมาณของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร สำนักงานมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่มีหน้าที่จัดหาทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดตั้งโครงการเพื่อจัดหาทุนสนับสนุนการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยนอกจากการจัดหาทุนแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเครือข่ายสาขาต่าง ๆ ให้ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร องค์กรภาคเอกชนและประชาชนต้นตัวและตระหนักถึงความสำคัญในการสนับสนุนหอศิลป์วัฒนธรรม และสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครคือหอศิลป์ของทุกคน

¹¹¹ save your bacc. เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

<https://adaymagazine.com/save-your-bacc-2018>

¹¹² รายรับ-รายจ่าย หอศิลป์ฯ กรุงเทพฯ” กัการดำรงอยู่ของ bacc. เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564

เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2018/10/save-bacc-bma/>

“โครงการผลงานศิลปะระดมทุนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 1/2562” การระดมทุนในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนผลงานศิลปะจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระราชาูปถัมภ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระดมทุนสนับสนุนการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครประจำปี 2562 โดยสมาคมสถาปนิกสยามในพระราชาูปถัมภ์ได้บริจาคผลงานศิลปะจำนวน 2 ชิ้นงาน เพื่อจำหน่ายหารายได้สนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมสถาปนิกสยามในพระราชาูปถัมภ์ต่อไป¹¹³

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) ได้นำเสนอถึงความสำคัญของการจัดการพิพิธภัณฑ์ว่า พิพิธภัณฑ์ที่จะบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการสร้างองค์การที่ชัดเจน มีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดนโยบายและพันธกิจที่ครอบคลุมบทบาทหน้าที่ การจัดการทางการเงิน การวางแผนทำงานและการประเมินผล รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการวางแผนทางการตลาด¹¹⁴

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นหอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งมีความได้เปรียบกว่าหอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารรูปแบบอื่น เนื่องจากมีรูปแบบบริหารที่เอื้อให้มีความอำนาจในการบริหารทรัพยากรของตนเอง ทั้งในส่วนทรัพยากรทางบุคคล ทางกายภาพ และทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถหารายได้เพื่อมาทดแทนการของบประมาณสนับสนุนจากรัฐ สามารถคัดเลือกบุคลากรที่มากำหนดหน้าที่บริหารหรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามสายงาน ทำให้ขั้นตอนการทำงานมีความเป็นมืออาชีพและรวดเร็วขึ้น¹¹⁵

เนื่องด้วยการที่ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของรัฐและภาคประชาชน มีคณะกรรมการมูลนิธิและคณะกรรมการบริหารที่มีความสามารถ คอยกำกับดูแลการบริหารงาน มีบุคลากรที่มีความสนใจ ความชำนาญ และมีความรู้ความสามารถในสายงานนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ

รวมถึงมีพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลากหลายสาขา ที่พร้อมให้การสนับสนุน และมีความพร้อมในการบริการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการผลงานศิลปะ มีความพร้อมในการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการที่หลากหลาย รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่ม และยังสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่บุคคลทั่วไปได้ทุกระดับ

¹¹³ โครงการผลงานศิลปะระดมทุนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/event/2218.html>

¹¹⁴ ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook*. Paris : ICOM, 222.

¹¹⁵ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 296.

บทที่ 4

วิเคราะห์การบริหารจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการบริหารงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

การบริหารของหอศิลป์ของรัฐในไทย มีลักษณะของการจัดรูปแบบการบริหารองค์การออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยมีการตรากฎหมายรองรับ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ และ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร การจัดตั้งองค์การให้มีรูปแบบการบริหารแบบนี้ ทำให้องค์การมีความมั่นคง ถาวร มีงบประมาณแผ่นดินสำหรับกิจการของหน่วยงานโดยเฉพาะ ผู้อำนวยการมีอำนาจในการบริหารงานบุคคลและการเงิน บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีสถานะเป็นข้าราชการ มีโครงสร้างภายในองค์การที่ชัดเจน

2. ส่วนราชการที่จัดตั้งโดยการแบ่งส่วนงานภายในขององค์การภาครัฐเอง หมายถึง หอศิลป์ที่เป็นเพียงหน่วยงานย่อยภายใต้หน่วยงานใหญ่ ซึ่งเป็นการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด ไม่ได้มีการตรากฎหมายรองรับ มี 2 รูปแบบที่พบจากหอศิลป์ที่เป็นกรณีศึกษา คือ หอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะวิชาทางศิลปะ ได้แก่ หอศิลป์และวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหอศิลป์พีเอสจี อาร์ตแกลเลอรี และ อีกรูปแบบคือหอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันอื่นหรือสำนัก/สถาบันที่บริหารงานทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ หอศิลป์จามจุรี หอศิลป์วิทยนิทรรศน์ และหอศิลป์มหาวิทยาลัยนเรศวร

3. สถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งอยู่ในการกำกับหรือเป็นเครื่องมือของส่วนราชการ หมายถึง สถาบันที่จัดตั้งมูลนิธิขึ้นมารองรับด้านการเงินและการทำนิติกรรมต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โครงสร้างการบริหารงาน จะบริหารโดยคณะกรรมการหรือคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ควบคุม ดูแล ติดตามและประเมินผล สถาบันจะมีการกำหนดระเบียบที่ใช้ในการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและพัสดุ ที่แตกต่างไปจากกฎระเบียบของทางราชการและรัฐวิสาหกิจ งบประมาณที่ใช้จ่ายในการดำเนินงานมาจากรายได้ในการดำเนินงานและงบประมาณแผ่นดินที่หน่วยงานรัฐต้นสังกัดจัดสรรให้เป็นรายปี โดยในที่นี้ คือ รูปแบบการบริหารของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีจุดแข็งที่มีรูปแบบการบริหารแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งทำให้มีความได้เปรียบกว่าหอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารรูปแบบอื่น เพราะทำให้

สามารถบริหารงานหอศิลป์ได้อย่างคล่องตัว เนื่องจากมีรูปแบบการบริหารที่เอื้อต่อการบริหารทรัพยากรของตนเองได้อย่างอิสระ ทั้งในส่วนทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางกายภาพ และทรัพยากรทางการเงิน จึงเป็นโอกาสให้สามารถคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความรู้ความสามารถและทัศนคติเหมาะสมตรงตามสายงานศิลปะ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับขั้นตอนการทำงานให้รวดเร็วขึ้นและมีความเป็นมืออาชีพ ทำให้สามารถปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย ทันท่วงทีและมีความเป็นมืออาชีพ ทำให้สามารถปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย ทันท่วงทีเหตุการณ์ในปัจจุบัน และพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ในแวดวงศิลปะในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถหารายได้เพื่อมาทดแทนการขอสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ สำหรับการดำเนินกิจกรรมของหอศิลป์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับการดำเนินงานของหอศิลป์ด้วย¹¹⁶

บุคลากรของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

บุคลากรของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ก็เป็นอีกหนึ่งจุดแข็งที่ช่วยนำพาให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร พัฒนาได้ตามพันธกิจ ก้าวสู่ความเป็นศูนย์กลางความรู้ของศิลปะร่วมสมัยไทยและเอเชียอาคเนย์ ได้ด้วยการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสม มีคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จากภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันเป็นคณะทำงาน และคณะกรรมการ ถึง 3 คณะ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนจากกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่กำกับดูแลนโยบายและการใช้งบประมาณ รวมทั้งพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่กำกับดูแลและให้ความเห็นชอบนโยบายของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีอำนาจอนุมัติโครงการที่ใช้เงินงบประมาณมากกว่าสามล้านบาทขึ้นไป มีวาระ 2 ปี นัดประชุมประมาณ 4 ครั้งต่อปี

คณะกรรมการบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นคณะกรรมการที่กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด รับผิดชอบรายละเอียดและร่วมวางแผนกับฝ่ายบริหาร ให้การสนับสนุนเรื่องเครือข่ายหรือการหาทุน มีการนัดประชุมทุกเดือน

ผู้อำนวยการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครทั้งหมด และเป็นคนกลางคอยประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่หอศิลป์กับคณะกรรมการบริหารและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งจุดแข็งของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง

¹¹⁶ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 298.

กรุงเทพมหานครคือมีผู้อำนวยการที่มีความสามารถของผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งต้องการให้หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความรู้ของศิลปะร่วมสมัยไทยและเอเชียอาคเนย์และทำได้ดีด้วยการให้ความใส่ใจในการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแรงจูงใจและความผูกพันในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ จึงเกิดเป็นความสมานสามัคคีช่วยให้ทีมงานทำงานได้เหมาะสมกลมกลืนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้นได้

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานที่ทรงคุณค่า สามารถดำเนินงานได้ตามพันธกิจที่ต้องการให้บรรณรักษ์ให้ชุมชนรู้จักศิลปะและสนับสนุนกระบวนการสร้างการศึกษา การสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างศิลปินกับประชาชน สนับสนุนกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างสรรค์จินตนาการเพื่อเป็นการสร้างสรรค์สร้างภูมิปัญญาใหม่ สร้างคุณค่า แรงบันดาลใจทางศิลปวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน เพื่อความสมดุลในการพัฒนาสังคม สรรหาแนวทางและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นโจทย์ในการสร้างงานศิลปวัฒนธรรม¹¹⁷ ในสิบปีที่ผ่านมาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้มีการทำงานวิจัยออกมาเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงงานเขียนที่นำไปเสริมในนิทรรศการ งานการแสดง และกิจกรรมอื่น ๆ ด้วยความสามารถของผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้แนวทางในการพัฒนาของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นความจริง จากเดิมที่ผู้เข้าชมหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นคนอายุ 30 ปีขึ้นไป ปัจจุบันผู้เข้าชมเปลี่ยนเป็นกลุ่มคนอายุ 15-30 ปี โดยคิดเป็นสัดส่วน 65% ของทั้งหมด เน้นไปที่นักเรียนนักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม จึงมีการปรับเปลี่ยนนโยบายของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ชมที่เปลี่ยนไปให้มีความทันสมัยตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น¹¹⁸

เนื่องด้วยการที่ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของรัฐและภาคประชาชน มีคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่มีความสามารถ คอยกำกับดูแลการบริหารงาน มีบุคลากรที่มีความสนใจ ความชำนาญและมีความรู้ความสามารถในสายงานนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงมีพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลากหลายสาขา ที่พร้อมให้การสนับสนุน และมีความพร้อมในการบริการทางด้าน

¹¹⁷ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, *หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre*. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 48.

¹¹⁸ สัมภาษณ์ สักขณา คุณาวิชยานนท์, อดีตผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 1 ธันวาคม 2565.

ศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการผลงานศิลปะ นอกจากนี้ยังอยู่ในทำเลแหล่งการค้าที่มีความพร้อมในการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการที่หลากหลาย รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่มและยังสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่บุคคลทั่วไปได้ทุกระดับ

โดยปัจจุบันหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะที่น่าสนใจหรือผลงานศิลปะจากต่างประเทศมาจัดแสดงอยู่เสมอโดยไม่เก็บค่าเข้าชม ซึ่งนับได้ว่าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมมากกว่าหอศิลป์ทั่วไป จากการที่มีผู้อำนวยการและบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ความใส่ใจ และความสามารถในสายงานร่วมกับพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลากหลายสาขา ให้การสนับสนุน และมีความพร้อมในการบริการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการผลงานศิลปะและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกลไกสำคัญเพื่อการศึกษาอบรม และเนื่องด้วยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไม่ใช่พิพิธภัณฑ์ แต่เป็นศูนย์ศิลปะ จึงเป็นพื้นที่หลากหลาย ที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างการปฏิบัติทางศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสถานที่นัดพบและที่สำหรับการฝึกอบรมทางการศึกษาและเส้นทางอาชีพ เป็นศูนย์ชุมชน ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติทางศิลปะ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พื้นที่โรงละคร พื้นที่แกลเลอรี สถานที่สำหรับการแสดงดนตรี พื้นที่ workshop รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา อุปกรณ์ทางเทคนิคต่าง ๆ สามารถปรับตัวให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ในอนาคตได้ดี อีกทั้งยังตั้งอยู่ในทำเลแหล่งการค้าย่านเศรษฐกิจใจกลางกรุงเทพมหานคร เดินทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยระบบขนส่งมวลชนที่ทันสมัย มีจำนวนผู้สัญจรผ่านมาก ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้มีความพร้อมในการบริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายและยังสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่บุคคลทั่วไปได้ทุกระดับ ด้วยความร่วมมือของเครือข่ายศิลปินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียกร้องการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีจุดเด่นที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความได้เปรียบมาก แวดล้อมไปด้วยพื้นที่ธุรกิจและศูนย์การค้า ทำให้เข้าถึงผู้คนและชุมชนได้ไม่ยาก

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครทำงานเน้นในเรื่องความหลากหลาย ซึ่งเป็นข้อดีที่ไม่ว่าผู้เข้าชมจะมีความสนใจในเรื่องใดก็จะสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้ หากไม่ได้สนใจในทัศนศิลป์ ก็ยังมีละคร ภาพยนตร์ ห้องสมุด ร้านค้าและกิจกรรมอื่นคอยบริการตอบสนองทุกความสนใจของผู้เข้าชม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครและภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่ต้องการให้หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครนอกจากจะ

เป็นพื้นที่ของศิลปินและผู้สนใจศิลปะแล้วยังเป็นพื้นที่ของประชาชนทุกคนด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับย่านธุรกิจหรือศูนย์การค้าทั่วไปแล้ว การเข้ามาใช้บริการในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายที่น้อยมากหรือไม่มีเลย เมื่อประกอบกันทำให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหอศิลป์ที่มีจำนวนผู้เข้าชมสูงมาก

บุคลากรของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีความรู้ความสามารถที่ตรงสายงานการบริหารจัดการศิลปะ ทำให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ทุ่มเพาะและสร้างความชำนาญให้กับกลุ่มคนทำงานการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมนี้ ให้มีพื้นที่ที่สามารถทำงานได้จริงซึ่งในปัจจุบันมีน้อยมาก เช่น ภัณฑารักษ์ ฝ่ายนิทรรศการ ฝ่ายนำชม ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายกิจกรรมต่าง ๆ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเปรียบได้กับโรงเรียนที่เปิดอบรมด้านการเรียนรู้และการจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ โดยวงจรในการสร้างความตระหนักในคุณค่าของศิลปะจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ในการทำงานขององค์กรทางด้านศิลปวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่เปิดให้ผู้อยู่ในสายอาชีพการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมที่ผ่านการเรียนในภาคทฤษฎีได้มีโอกาสได้ใช้องค์ความรู้ความสามารถของตนในภาคปฏิบัติจริง

เนื่องจากนโยบายทางด้านศิลปวัฒนธรรมไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทยมาตั้งแต่แรก จนถึงทุกวันนี้ก็ยังไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนในด้านนี้จากภาครัฐหรือกรุงเทพมหานครซึ่งควรเป็นตัวแปรหลักที่สนับสนุนในด้านนี้ และนโยบายในยุคต่าง ๆ ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนตามแนวคิดของผู้นำของรัฐหรือกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการ และผู้เกี่ยวข้องในแต่ละยุคที่มีการหมุนเวียนไป ซึ่งเป็นการยากที่จะพยายามสร้างความเข้าใจให้ผู้บริหารของภาครัฐในแต่ละยุคสมัยเข้าใจถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ทำให้กระทบต่องบประมาณสนับสนุนที่ภาครัฐหรือกรุงเทพมหานครให้การสนับสนุนต่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ถึงได้มีการเรียกร้องจากเครือข่ายภาคประชาชนและภาคเอกชนต่าง ๆ และแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานบ้าง โดยจุดอ่อนส่วนหลักคือด้านงบประมาณสนับสนุน เพื่อให้หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครทำงานได้อย่างเต็มที่ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐจะมีส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครก็ยังต้องหางบประมาณเพิ่มเอง เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สำหรับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คือมีความเสี่ยงที่อาจจะถูกลดบทบาทหน้าที่ได้ จากการที่อยู่ในทำเลทองของการค้า ซึ่งอาจทำให้ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจดึงดูดให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นชอบเห็นควร ได้ง่ายมากกว่าผลประโยชน์ด้านการเป็นพื้นที่

ทางศิลปะ ทำให้เสียงที่จะถูกเลือกไปใช้เป็นพื้นที่ทำประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แทน จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างผลงานให้เห็นถึงการรอกงามของสุนทรียะอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

<p>Strength : จุดแข็ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เดินทางสะดวกด้วยขนส่งสาธารณะ มีทางเชื่อมต่อกับศูนย์การค้าใหญ่ อยู่ท่ามกลางชุมชนวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา คนทำงาน - มีพื้นที่พร้อมสำหรับทำกิจกรรมที่หลากหลาย พื้นที่ร้านค้า ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวก - ก่อตั้งด้วยความร่วมมือของรัฐและภาคประชาชน - มีคณะกรรมการมูลนิธิและคณะกรรมการบริหารที่มีความสามารถชำนาญการในสายงานศิลปะและการจัดนิทรรศการ - มีพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลายสาขาให้การสนับสนุน มีรัฐเป็นผู้สนับสนุนหลักทางการเงิน - มีความพร้อมในการบริการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการศิลปะ - มีการบริการสื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมที่หลากหลาย รองรับกลุ่มเป้าหมายหลากหลายกลุ่ม และสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่ผู้มาเข้าชม
<p>Weakness : จุดอ่อน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเสี่ยงที่อาจจะถูกลดบทบาทหน้าที่ได้ จากการที่อยู่ในทำเลทองของการค้า ซึ่งอาจทำให้ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจดึงดูดให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นชอบเห็นควร ได้ง่ายมากกว่าผลประโยชน์ด้านการเป็นพื้นที่ทางศิลปะ ทำให้เสียงที่จะถูกเลือกไปใช้เป็นพื้นที่ทำประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แทน
<p>Opportunities : โอกาส</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถพัฒนาความรู้ความชำนาญของบุคลากรเพื่อต่อยอดในการให้บริการด้านอื่น ทั้งการจัดนิทรรศการศิลปะและกิจกรรมอื่น ๆ - ด้วยบุคลากรที่พร้อมและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม จะเป็นแบบอย่างให้กับหอศิลป์และองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมอื่นสืบต่อไป - ความสนใจในด้านศิลปวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นจากทุกภาคส่วน และการเกิดขึ้นใหม่ขององค์กรทางศิลปะที่มากขึ้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานร่วมกันในการส่งเสริมการขยายฐานของผู้เข้าชม

<p>Threats : อุปสรรค</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การได้รับงบประมาณจากรัฐและเอกชนที่ยากขึ้น เพราะมีการเพิ่มขึ้นขององค์กรทางศิลปวัฒนธรรมในประเทศที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจากแหล่ง และการวัดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมต้องใช้เวลา - ต้องแข่งขันกับแหล่งพักผ่อนอื่นในชุมชน เช่น ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะและโรงภาพยนตร์
---------------------------------	---

จากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการและผู้บริหารทุกท่าน ได้ทำการบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้บรรลุเป้าหมายและแผนงานที่ตั้งไว้ และได้รับความร่วมมือจากรัฐและภาคประชาชน เป็นผลให้สามารถดำเนินงานตามพันธกิจ ในการสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย และศิลปินต่าง ๆ จากหลากหลายสาขา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถปลูกฝังให้ชุมชนรู้จักศิลปะ และสนับสนุนกระบวนการสร้างการศึกษา การสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างศิลปินกับประชาชน สนับสนุนกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างสรรค์จินตนาการเพื่อการสร้างภูมิปัญญาใหม่ สร้างคุณค่าแรงบันดาลใจทางศิลปวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน เพื่อความสมดุลในการพัฒนาสังคม รวมถึงสรรหาแนวทางและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นโจทย์ในการสร้างงานศิลปวัฒนธรรม¹¹⁹

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อต้องการให้กรุงเทพมหานครมีศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของเมือง ด้านการบริหารจัดการ กรุงเทพมหานครได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ผลจากการศึกษาสรุปรูปแบบให้จัดตั้งมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรอิสระโดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและการบริหารจัดการทำหน้าที่บริหารจัดการโดยกรุงเทพมหานครได้ลงนามสัญญาให้สิทธิมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้กรุงเทพมหานครได้สนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการอาคารและกิจกรรม และมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่ง

¹¹⁹ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 48.

กรุงเทพมหานครได้จัดการรายได้เพิ่มเติมจากการจัดการพื้นที่และขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอเหมาะสมต่อการจัดนิทรรศการและกิจกรรมในแต่ละปี

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่สำคัญทั้งในระดับเมืองและระดับประเทศ เปิดกว้างสำหรับงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่หลากหลาย จัดแสดงนิทรรศการและกิจกรรมที่สำคัญอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับชุมชน ระดับเมือง และนานาชาติ เปิดเวทีให้โอกาสแก่ศิลปินและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการแสดงออกผ่านโครงการต่าง ๆ ให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนครู อาจารย์ และบุคลากรของกรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรทางด้านศิลปวัฒนธรรมต้นแบบที่มีผู้สนใจเข้ามาศึกษารูปแบบการจัดการ เป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมรองรับกลุ่มผู้เข้าชมทุกเพศทุกวัยสามารถเข้ามาเรียนรู้ผ่านงานศิลปะ เป็นจุดนัดพบพักผ่อนหย่อนใจที่เปิดกว้างไม่จำกัดแค่คนที่รักและสนใจศิลปะเท่านั้น และเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่นักท่องเที่ยวไม่พลาดโอกาสที่จะมาเยี่ยมชม หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจึงนับเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญยิ่งในหน้าประวัติศาสตร์ของสังคมไทย เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์สร้างบริบทให้ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประชาชน และมุ่งสร้างคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัยให้แก่สังคม¹²⁰

120

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2561. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2561), 20

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เรื่อง “การบริหารจัดการ ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

รูปแบบและลักษณะการบริหารจัดการ

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหอศิลป์ที่อยู่ภายใต้การกำกับของภาครัฐคือ กรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการบริหารแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งทำให้หอศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร สามารถบริหารงานหอศิลป์ได้คล่องตัวกว่ารูปแบบส่วนราชการที่จัดตั้งโดยมีการตรากฎหมายรองรับ และรูปแบบส่วนราชการที่จัดตั้งโดยการแบ่งส่วนงานภายในขององค์การภาครัฐเอง เนื่องจากมีรูปแบบการบริหารที่เอื้อให้มีอิสระในการบริหารทรัพยากรของตนเอง ทั้งในส่วนทรัพยากรทางบุคคล ทรัพยากรทางกายภาพ และทรัพยากรทางการเงิน สามารถหารายได้เพื่อมาทดแทนการขออุดหนุนจากรัฐ คัดเลือกบุคลากรที่ตรงสายงานและมีคุณภาพ มีขั้นตอนการทำงานที่รวดเร็วขึ้น และสามารถปรับตัวให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ในอนาคตได้ดี

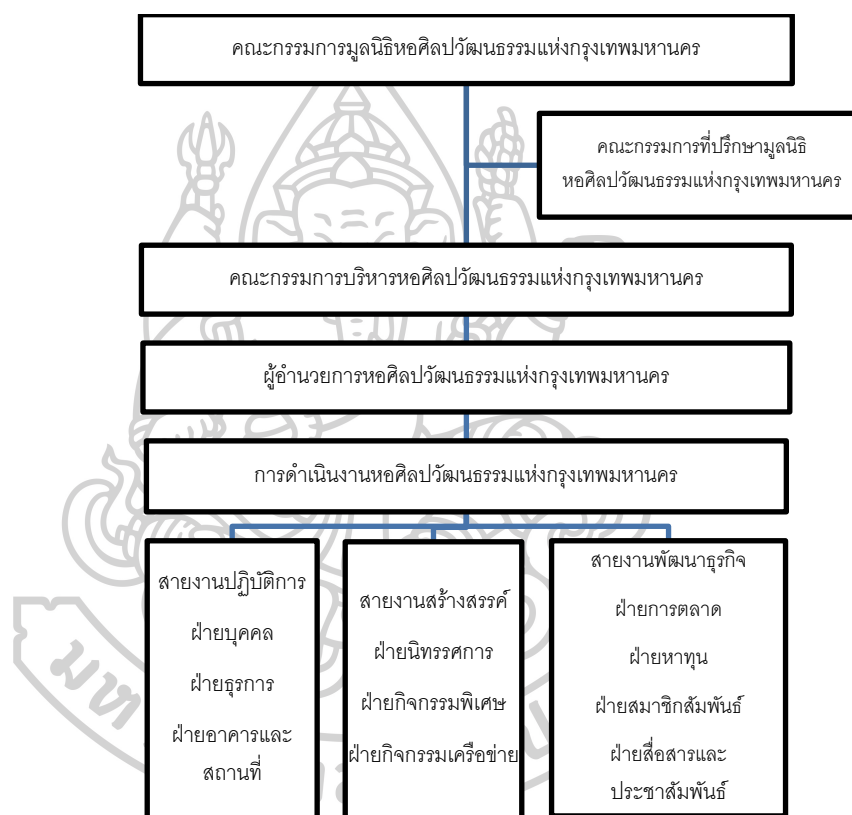
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานครคอยกำกับดูแล คัดสรรผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย โดยปัจจุบันมีนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะที่น่าสนใจหรือผลงานศิลปะจากต่างประเทศมาจัดแสดงอยู่เสมอ ซึ่งนับได้ว่าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมมากกว่าหอศิลป์ทั่วไป

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายและศิลปินต่าง ๆ จากหลากหลายสาขา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมและเป็นแหล่ง

เรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในทุกสาขาในการสนับสนุนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประเทศไทย¹²¹
กล่าวได้ว่าเป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชนในการจัดตั้งสถานที่ที่เป็น
ศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครและประเทศไทย

โครงสร้างองค์กรของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 39 แผนผังโครงสร้างองค์กรหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร¹²²

¹²¹ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, *หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre*. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 6.

¹²² สัมภาษณ์ ลักษณ์า คุณาวิชยานนท์, อดีตผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 1 ธันวาคม 2565.

งบประมาณ แหล่งเงินทุน และการจัดหารายได้

เดิมหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนงบประมาณหลักในการบริหารจากกรุงเทพมหานคร โดยกรุงเทพมหานครได้จัดตั้งมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินการบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กรุงเทพมหานครวางไว้ โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานครในการบริหารจัดการอาคารและกิจกรรม อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มเปิดดำเนินการในปีพ.ศ. 2551 - 2562¹²³

โดยมีรายรับจากแหล่งเงินทุนหลักอยู่ 3 ทาง คือ

1. งบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาโดยสภากรุงเทพมหานคร
2. รายได้จากช่องทางต่าง ๆ ได้แก่
 1. จากอสังหาริมทรัพย์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในพื้นที่ส่วนโครงการร้านค้า (artHUB)
 2. จากการให้บริการพื้นที่จัดนิทรรศการและกิจกรรม
 3. จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรม
3. เงินทุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งจะมีทั้งแบบขอสนับสนุนรายปีและสนับสนุนรายกิจกรรม

ในปีพ.ศ. 2562 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความจำเป็นต้องปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเปลี่ยนช่องทางการจัดหางบประมาณจากเดิมไป ได้แก่

1. จากอสังหาริมทรัพย์ของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในพื้นที่ส่วนโครงการร้านค้า (artHUB)
2. จากการให้บริการพื้นที่จัดนิทรรศการและกิจกรรม
3. จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรม
4. จากการขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน
5. จากการสนับสนุนจากประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ

โดยในปีพ.ศ. 2564 กรุงเทพมหานครได้มอบความไว้วางใจให้มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครต่อไปจนถึงปีพ.ศ. 2574 แต่กระนั้นกรุงเทพมหานครยังไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก่หอ

¹²³ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2562), 13.

ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มุลินีจึงมีความตั้งใจให้การจัดหารายได้มีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม เช่น เพิ่มการจัดกิจกรรมระดมทุน เพื่อให้สามารถมีทุนที่เพียงพอในการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมที่มีมาตรฐานระดับสากลได้อย่างต่อเนื่อง และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ผู้ใช้บริการ อีกทั้งยังเป็นการสร้างช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคเอกชน ในการสนับสนุนการดำเนินงานของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครด้วย¹²⁴

การบริการและกิจกรรม

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีบริการพื้นที่สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่มีความประสงค์จัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานแถลงข่าว บรรยาย สัมมนา ประชุม จัดฉายภาพยนตร์ แสดงดนตรี แสดงละคร และการจัดนิทรรศการขนาดเล็ก โดยกิจกรรมที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครให้บริการอยู่จะมี 3 รูปแบบ คือ

1. กิจกรรมที่ทางหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครดำเนินการเอง
2. กิจกรรมที่ทางหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครร่วมกับเครือข่ายดำเนินการ
3. กิจกรรมของหน่วยงานภายนอก

กิจกรรมของหน่วยงานภายนอก สามารถแบ่งประเภทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็น 6 กลุ่ม คือ

1. **นิทรรศการ (Exhibition)** แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ นิทรรศการหลัก นิทรรศการขนาดย่อมจากหน่วยงานภายนอกที่มาขอใช้พื้นที่ และ People's Gallery โดยนิทรรศการหลัก (bacc exhibition) ที่จัดแสดงชั้น 7-9 โดยส่วนใหญ่จะมีฝ่ายนิทรรศการของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแลและมีนิทรรศการจากกลุ่มเครือข่ายด้วยในบางครั้ง
2. **ดนตรี (Music)** เช่น งานเทศกาลดนตรีจากศิลปินและชุมชนคนรักศิลปะ
3. **ภาพยนตร์ (Cinema)** เช่น เทศกาลภาพยนตร์สั้นและภาพยนตร์ต่างประเทศ
4. **ศิลปะการแสดง (Performance)** เช่น เทศกาลละครเวทีและศิลปะการแสดง
5. **วรรณกรรม (Literature)** เช่น ค่ายงานเขียนสร้างสรรค์
6. **โปรแกรมทางการศึกษา (Education Program)** ซึ่งมีทั้งแบบที่ต่อเนื่องจากการจัด

นิทรรศการและกิจกรรมพิเศษ เช่น งานสัมมนา กิจกรรมการจัดฝึกอบรม การบรรยายพิเศษ และการนำชมนิทรรศการ

¹²⁴

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre. รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2564. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2564), 28.

ข้อดีและลักษณะเด่น

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีรูปแบบการบริหารแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งมีความได้เปรียบกว่าหอศิลป์ที่มีรูปแบบการบริหารแบบอื่น เนื่องจากมีรูปแบบบริหารที่เอื้อให้อำนาจในการบริหารทรัพยากรของตนเอง ทั้งในส่วนทรัพยากรทางบุคคล ทางกายภาพ และทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งยังสามารถหารายได้เพื่อมาทดแทนการของบประมาณสนับสนุนจากรัฐ สามารถคัดเลือกบุคลากรที่มากำหนดหน้าที่บริหารหรือปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามสายงาน ทำให้ขั้นตอนการทำงานมีความเป็นมืออาชีพและรวดเร็วขึ้น¹²⁵

เนื่องด้วยการที่ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของรัฐและภาคประชาชน มีคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครที่มีความสามารถ คอยกำกับดูแลการบริหารงาน มีบุคลากรที่มีความสนใจ ความชำนาญและมีความรู้ความสามารถในสายงานนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงมีพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลากหลายสาขา ที่พร้อมให้การสนับสนุน และมีความพร้อมในการบริการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการผลงานศิลปะ นอกจากนี้ยังอยู่ในทำเลแหล่งการค้าที่มีความพร้อมในการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการที่หลากหลาย รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่มและยังสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่บุคคลทั่วไปได้ทุกระดับ

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คือ ปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งได้งบประมาณสนับสนุนจากรัฐส่วนหนึ่ง แต่ยังคงต้องหางบประมาณเพิ่มเอง เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษา

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่สร้างสรรค์ลึกซึ้งต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง คือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่ายและศิลปินต่าง ๆ จากหลากหลายสาขา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในทุกสาขา ให้การ

¹²⁵ กมลวรรณ จันทวร. การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 296.

สนับสนุนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประเทศไทย¹²⁶ เป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชนในการจัดตั้งสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครและประเทศไทย ในการนี้จึงได้จัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิ มีแหล่งเงินทุนจากการได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาโดยสภากรุงเทพมหานคร และจากการจัดหารายได้จากเงินสนับสนุนรายปี/รายกิจกรรมจากหน่วยงานภาคเอกชน และจากการจัดหารายได้จากอสังหาริมทรัพย์ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในพื้นที่ส่วนโครงการร้านค้า การให้บริการพื้นที่จัดนิทรรศการและกิจกรรม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับนิทรรศการและกิจกรรม และจากการสนับสนุนจากประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ

และเนื่องจากหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่นที่มีรูปแบบการบริหารแบบสถาบันที่อยู่ภายใต้มูลนิธิ ซึ่งเอื้อให้อำนาจในการบริหาร ทั้งทรัพยากรบุคคล ทางกายภาพ และทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับปรุงขั้นตอนการทำงานได้รวดเร็วขึ้น สู่วิธีการดำเนินงานที่มีความสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน เช่น สามารถหารายได้เพิ่มเองทดแทนงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร¹²⁷ และเนื่องจากหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีข้อดีที่จัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของรัฐและภาคประชาชน มีการจัดการที่ดี คือมีคณะกรรมการดูแลถึง 3 คณะ คือคณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถ คอยกำกับดูแลการบริหารงาน คัดสรรผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย โดยปัจจุบันมีนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะที่น่าสนใจหรือผลงานศิลปะจากต่างประเทศมาจัดแสดงอยู่เสมอ ซึ่งนับได้ว่าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมมากกว่าหอศิลป์ทั่วไป จากการที่มีผู้อำนวยการและบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ความใส่ใจ และความสามารถในสายงานร่วมกับพันธมิตรเครือข่ายศิลปะหลากหลายสาขา ให้การสนับสนุน และมีความพร้อมในการบริการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการจัดนิทรรศการผลงานศิลปะและกิจกรรมต่าง ๆ สามารถปรับตัวให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ในอนาคตได้ดี อีกทั้งยังตั้งอยู่ในทำเลแหล่ง

¹²⁶ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 6.

¹²⁷ กมลวรรณ จันทวร. **การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555, 296.

การค้าย่านเศรษฐกิจใจกลางกรุงเทพมหานคร เดินทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยระบบขนส่งมวลชนที่ทันสมัย มีจำนวนผู้สัญจรผ่านมาก ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้มีความพร้อมในการบริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ รองรับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายและยังสามารถเป็นแหล่งพักผ่อนแก่บุคคลทั่วไปได้ทุกระดับ

รายการอ้างอิง

- ICOM. (2004). *Running a Museum : Practical Handbook page 222*. Paris: ICOM.
- ICOM. (2010). *Key Concepts of Museology page 45*. Paris: Armand Colin.
- Monika Hagedorn-Saupe and Axel Emert. (2004). *A guide to European Museum Statistic page 69*. Berlin: The Network of European Museum organizations.
- Musicandartmag. (2565). จรัสLIGHT FEST. เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 เข้าถึงได้จาก <http://www.musicandartmag.com/15466/>.
- เทิดศักดิ์ เหล็กดี. (2547). แนวนโยบายในการจัดการศิลปะร่วมสมัยของไทย : กรณีศึกษาสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม หน้า 103. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยพับลิก้า. (264). รายรับ-รายจ่าย หอศิลป์ฯ กรุงเทพฯ กับการดำรงอยู่ของ bacc. เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2018/10/save-bacc-bma/>.
- กานต์รวี ชมเชย. (2558). การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษามิวเซียมสยาม และพิพิธภัณฑ์บ้านไทยจิม ทอมป์สัน หน้า 12. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2548). องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย หน้า 10. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2540). หอศิลป์ในประเทศไทย หน้า 2. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิคม มุสิกคามะ. (2536). คู่มือ: การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรมศิลปากร หน้า 13. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์. (2564). ประวัติและบทบาทหน้าที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์. เข้าถึงเมื่อ 26 กรกฎาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.finearts.go.th/museumnationalgallery/categorie/history>
- มงคล สำราญสุข. (2541). พระมหากษัตริย์ไทยกับการพิพิธภัณฑ์ หน้า 196. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกพอร์แทท.
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2564). สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM. เข้าถึงเมื่อ 16 สิงหาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.museumthailand.com/th/462/webboard/topic/สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ-หรือ-ICOM/>.

- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก, ต. (2540). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก, 11 ตุลาคม 2540 หน้า 16. กรุงเทพฯ: ราชกิจจานุเบกษา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 165. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 หน้า 986. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิโชค มุกดามณี. (2555). “หอศิลป์” เล่มที่ 37 หน้า 72. กรุงเทพฯ: สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม หน้า 143. กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิลป์ พีระศรี. (2543). บทความ ข้อเขียนและงานศิลปกรรมของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี หน้า 22. กรุงเทพฯ: หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สามมิติ สุขบรรจง. (2560). แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทเมืองสร้างสรรค์และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน หน้า 15. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2547). ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หน้า 100. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2560a). รายงานองค์ความรู้ ผลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ประจำปี 2554 หน้า 139. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2560b). ศิลปร่วมสมัย : *Art scenes in transition* หน้า 7. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- สิทธิธรรม โรหิตะสุข. (2560). ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มองผ่านความเคลื่อนไหวของหอศิลป์ เอกชนและการซื้อขายงานศิลปะในกรุงเทพมหานคร ทศวรรษ 2500 ถึงทศวรรษ 2530 หน้า 210. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริพรรณ นกสวน และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2546). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย หน้า 370. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2546). จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย หน้า 22. กรุงเทพฯ: หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2554). หนังสือชุด เรียนรู้ศิลปะไทย เรื่องทัศนศิลป์ หน้า 382. กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.

- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2552). *Bangkok Art and Culture Centre* หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หน้า 112. กรุงเทพฯ: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2558). *Bangkok Art and Culture Centre* รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2558 หน้า 26. กรุงเทพฯ: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2562). *Bangkok Art and Culture Centre* รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562 หน้า 86. กรุงเทพฯ: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2564a). *Bangkok Art and Culture Centre* รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2564 หน้า 25. กรุงเทพฯ: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2564b). โครงการผลงานศิลปะระดมทุนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/event/2218.html>.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2564c). ตราสัญลักษณ์หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.bacc.or.th/content/28.html>.
- หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2564d). หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2564. เข้าถึงได้จาก http://www.museumthailand.com/Bangkok_Art_and_Culture_Centre.
- อะเดย์แมกกาซีน. (2564). save your bacc. เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://adaymagazine.com/save-your-bacc-2018>.

ภาคผนวก

ลำดับเหตุการณ์สำคัญของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ตุลาคม 2537 แนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทย เริ่มมีแนวความคิดในการก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัย ในระหว่างการจัดงานครบรอบ 20 ปี มีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการสานต่อแนวคิด และสร้างสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกหมู่เหล่า

กันยายน 2538 เริ่มโครงการศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 โดยบรรจุความคิดในการก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยไว้ในโครงการด้วย

11 กรกฎาคม 2539 คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ได้ประชุมร่วมกับ ดร.พิจิตต รัตตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น และได้เสนอแนวคิดเรื่องการสร้างหอศิลป์ร่วมสมัย ซึ่งที่ประชุมมีมติให้กรุงเทพมหานครจัดสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์ศิลปะทุกสาขา

พฤศจิกายน 2539 จัดตั้ง “มูลนิธิหอศิลป์แห่งรัชกาลที่ 9” เพื่อสนับสนุนการเตรียมโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยแห่งกรุงเทพมหานคร ในช่วงที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และกำหนดจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ขึ้น

29 ธันวาคม 2539 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แทนพระองค์ ทรงเปิดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดแสดงระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2539 - 8 มกราคม 2540 ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานภาพฝีพระหัตถ์ 31 ชิ้น และมีศิลปินส่งผลงานเข้าร่วมแสดงมากกว่า 1,100 ชิ้น เมื่อสิ้นสุดนิทรรศการ ศิลปินได้บริจาคผลงานจำนวน 108 ชิ้น ให้เป็นสมบัติของหอศิลป์ต่อไป

2 มีนาคม 2540 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จฯ แทนพระองค์ ทรงเปิดการแสดง JAZZ IN THE PARK คอนเสิร์ตเพื่อโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9 ณ สวนสราญรมย์ คณะกรรมการฯ นำรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจำนวน 4,145,817.50 บาท ทูลเกล้าฯ ถวายและทรงพระราชทานเงินจำนวนดังกล่าวให้เป็นเงินทุนในการจัดตั้งมูลนิธิศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ธันวาคม 2540 จัดตั้งมูลนิธิศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการมูลนิธิ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการก่อสร้าง “หอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติแห่งกรุงเทพมหานคร”

กรกฎาคม - พฤศจิกายน 2541 กรุงเทพมหานคร โดย พิจิตต รัตตกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาข้อกำหนดของการประกวดแนวความคิดในการออกแบบและประกวดแบบอาคารเพื่อก่อสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยแห่ง

กรุงเทพมหานคร และแต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการประกวดแบบฯ และดำเนินการประกวดแบบตามลำดับ

30 พฤศจิกายน 2541 ผู้ชนะการประกวดแบบอาคาร คือ บริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด และได้รับมอบหมายให้พัฒนาแบบต่อไป เพื่อใช้ในการประกวดราคาก่อสร้าง

7 พฤษภาคม 2543 กรุงเทพมหานคร โดย ดร.พิจิตต รัตตกุล ทำพิธีวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างอาคารหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ แห่งกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณสี่แยกปทุมวัน ในงานมีนิทรรศการแบบที่ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัล

28 กรกฎาคม 2543 เปลี่ยนผู้บริหารกรุงเทพมหานคร สมัคร สุนทรเวช เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

สิงหาคม 2543 สมัคร สุนทรเวช ได้เปลี่ยนนโยบายโครงการสร้างหอศิลป์ฯ จากเดิมที่กรุงเทพมหานครเป็นผู้สร้างโดยกระบวนการร่วมคิดร่วมตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นกำหนดให้เอกชนเข้ามาลงทุนในรูปแบบอาคารพาณิชย์ ประกอบด้วยศูนย์การค้า ลานจอดรถ และหอศิลป์ ซึ่งกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการ โดยให้เอกชนลงทุนสัมปทานเช่าพื้นที่ในส่วนพาณิชย์ของอาคาร นานถึง 30 ปี เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างอันเป็นสาระสำคัญของกรอบความคิดและปรัชญาเดิมโดยสิ้นเชิง

31 สิงหาคม 2543 สภาคณบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทย ซึ่งในขณะนั้นมี อาจารย์ปรีชา เถาทอง เป็นประธาน ยื่นจดหมายทักท้วงการระงับโครงการหอศิลป์ฯ และขอเข้าพบผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อรับฟังคำชี้แจงถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงโครงการฯ

26 กันยายน 2543 สภาคณบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทย จัดประชุมอย่างเป็นทางการ ที่อาคารรัฐสภา เพื่อเป็นการแสดงพลัง และความคิดเห็น คัดค้านการยกเลิกโครงการหอศิลป์เดิม

27 กุมภาพันธ์ 2544 กลุ่มศิลปิน นำโดย วสันต์ สิทธิเขตต์, ประเทือง เอมเจริญ และตัวแทนอาจารย์ นิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบัน รวมกว่า 50 คน ร่วมชุมนุม ภายใต้ชื่อ “กิจกรรมวันทวงหอศิลป์ กรุงเทพมหานคร” ที่หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เรียกร้องให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเร่งดำเนินการก่อสร้างหอศิลป์บริเวณสี่แยกปทุมวัน ตามแบบเดิม

3 มีนาคม 2544 จัดชุมนุมศิลปินครั้งแรก ที่บริเวณวางศิลาฤกษ์อาคารหอศิลป์ สี่แยกปทุมวัน และได้ประกาศจัดตั้ง เครือข่ายศิลปินรณรงค์เพื่อหอศิลป์ร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ แห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์เรียกร้องหอศิลป์แบบเดิม เช่น ยื่นจดหมายถึงผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ขอให้มีการทำประชาพิจารณ์การก่อสร้างหอศิลป์

15 มีนาคม 2544 สภาคณบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทย ร่วมกับศิลปินแห่งชาติ ศิลปินชั้นเยี่ยม ศิลปินอิสระ คณาจารย์จากสถาบันการศึกษาทางศิลปะ ผู้ทรงคุณวุฒิในแวดวงศิลปะ นักร้อง นักแสดง นักศึกษาทางศิลปะ ประชาชนที่สนใจ จัดอภิปรายกรณีล้มเลิกหอศิลป์ร่วมสมัย ณ ลาน

อนุสาวรีย์ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

20 มีนาคม 2544 สมาคมบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทย ร่วมกับศิลปสมาคมระหว่างชาติแห่งประเทศไทย กลุ่มผู้บริหารสถาบันทางศิลปะที่เกี่ยวข้อง ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินชั้นเยี่ยม ศิลปินอิสระ สื่อมวลชน และนักศึกษาศิลปะ ฯลฯ ออกแถลงการณ์ร่วมขอให้กรุงเทพมหานครทบทวนโครงการ และชี้แจงเหตุผลในการยกเลิกการก่อสร้างหอศิลป์ตามแบบเดิม ณ ห้องประชุมคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1 มิถุนายน 2544 ประธานสมาคมบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทย อาจารย์ปรีชา เถาทอง ส่งหนังสือร้องเรียนและขอความเป็นธรรม กรณีระงับการก่อสร้างหอศิลป์ไปยัง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรี, นายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, รัฐมนตรีว่าการทบวงวิทยาลัย, ประธานรัฐสภา, ประธานสภากรุงเทพมหานคร, ประธานกรรมการด้านศิลปวัฒนธรรม และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์

9 มิถุนายน 2544 มีการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อร่วมสมทบทุนเครือข่ายศิลปินฯ ที่โรงแรมฟอร์จูน มีผลงานร่วมแสดงกว่า 100 ชิ้น และเข้าร่วมประมูล 15 ชิ้น มีรายได้ (หลังหักค่าใช้จ่าย) รวมเป็นเงินกว่า 600,000 บาท

28 กรกฎาคม - 9 สิงหาคม 2544 จัดมหกรรมศิลปะเพื่อประชาชน “ฉันเรียกร้องหอศิลป์ไม่เอาศูนย์การค้า” ณ บริเวณวางศิลาฤกษ์อาคารหอศิลป์ สีแยกปทุมวัน และประกาศเริ่มโครงการภาพเขียนยาวที่สุดในโลก

18 สิงหาคม - 16 ตุลาคม 2544 มีการรณรงค์ “ฉันเรียกร้องหอศิลป์ ไม่เอาศูนย์การค้า” ในชุมชนและสถาบันต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

20 กันยายน 2544 อาจารย์ปรีชา เถาทอง และหงา คาราวาน พร้อมเครือข่ายศิลปินฯ ยื่นหนังสือต่อเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อเรียกร้องให้ทำประชาพิจารณ์หอศิลป์

30 ตุลาคม 2544 คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา มีมติเสนอให้กรุงเทพมหานคร จัดทำประชาพิจารณ์

3 พฤศจิกายน 2544 มีการเดินขบวนศิลปะที่ยาวที่สุดในโลก โดยสมาชิกเครือข่ายศิลปินฯ และอาสาสมัคร ประมาณ 100 คน เริ่มต้นที่สีแยกปทุมวัน และได้จัดขบวนแถวยาวต่อเนื่องเรียงหนึ่งช่วยกันถือภาพเขียนที่เย็บต่อเนื่องกันเป็นชุด ชุดละ 5 ภาพ จนได้แถวยาวประมาณ 4 กิโลเมตรภาพที่เหลือนับทุกรถปีคัท 3 คัน ลำเลียงกันไปจากสีแยกปทุมวันไปศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เสาชิงช้า แล้วนำภาพทั้งหมดจำนวน 4,000 ภาพ ออกบูตเต็มพื้นที่หน้าที่ทำการกรุงเทพมหานคร แสดงภาพอยู่ประมาณ 1 ชั่วโมง และนำแถลงการณ์ปิดไว้ที่ประตูทางเข้า กทม.

3-11 เมษายน 2545 มีการจัดแสดงผลงานศิลปะชุด “ฉันเรียกร้องหอคิลป์ ไม่เอา ศูนย์การค้า” ณ หอคิลป์ ดาตุ ซึ่งทางคณะกรรมการเครือข่ายฯ ได้คัดเลือกผลงานชิ้นเยี่ยม 150 ชิ้น จาก 4,000 ชิ้น ออกแสดงเพื่อจำหน่ายหารายได้สมทบทุนการรณรงค์เพื่อหอคิลป์ นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมประมุขผลงานชิ้นเยี่ยมยอดอีก 15 ชิ้น

9 เมษายน 2545 ศาลปกครองกลางได้ประทับรับฟ้อง คดีดำหมายเลขที่ 636/45 ภายหลังจากที่ ปรีชา เกาทอง, จอน อึ้งภากรณ์, สุรัชย์ จันทิมาธร, จุมพล อภิสุข, วรินทร์ เทียมจรัส กับพวก รวม 9 คน ยื่นคำฟ้อง ให้มีคำสั่งให้เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะตามกฎหมายรัฐธรรมนูญตามมาตรา 59 ทำให้โครงการที่จะผลักดันหอคิลป์ในศูนย์การค้าต้องหยุดลง

พฤษภาคม - มิถุนายน 2547 ในช่วงการรณรงค์เพื่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนใหม่ เครือข่ายศิลปินฯ ได้จัดประชุมเพื่อขยายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กรทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวมถึงภาคประชาชน จัดตั้งเป็น “เครือข่ายประชาชนเพื่อหอคิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร” (People's Network for Bangkok Art and Culture Centre)

8 สิงหาคม 2547 มีการแถลงข่าวครั้งแรก ณ บ้านจิม ทอมป์สัน เพื่อเดินหน้าจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนและผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการมีหอคิลป์

22-28 สิงหาคม 2547 เครือข่ายประชาชนเพื่อหอคิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จัดกิจกรรม “Art Vote” โหวตเพื่อหอคิลป์ บริเวณสวนสาธารณะ สีแยกปทุมวัน จัดคูหาลงประชามติ เพื่อลงคะแนนว่า ชาวกรุงเทพมหานคร ต้องการหอคิลป์หรือไม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมรายชื่อให้ครบ 50,000 รายชื่อ และนำเสนอต่อผู้ว่าราชการคนใหม่ต่อไป รวมทั้งมีการจัดแสดงกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้ให้อาสาสมัครลงพื้นที่ และจัดคูหาลงคะแนนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนลงคะแนนสนับสนุนการจัดสร้างหอคิลป์ เครือข่ายฯ ได้เดินทางเข้าพบผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อชี้แจงถึงประโยชน์ของการมีหอคิลป์ และผลักดันให้หอคิลป์เป็นหนึ่งในนโยบายของกรุงเทพมหานคร

28 สิงหาคม 2547 มีการนับจำนวนรายชื่อผู้สนับสนุนการจัดสร้างหอคิลป์ หนึ่งในเสียงโหวตนั้นคือ อภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนต่อมา

6 กันยายน 2547 หลังจากทีอภิรักษ์ โกษะโยธิน เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เครือข่ายประชาชนเพื่อหอคิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้นำเรื่องโครงการหอคิลป์เข้าหารือ ซึ่งก็ได้รับการพิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการจัดสร้างหอคิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

24 มกราคม 2548 กรุงเทพมหานคร โดยผู้ว่าราชการจังหวัด อภิรักษ์ โกษะโยธิน ได้มีคำสั่งที่ 231/2548 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการหอคิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครขึ้น โดยมีผู้ว่า

ราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธาน พร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการอีก 3 ชุด เพื่อกำหนดนโยบาย การดำเนินการก่อสร้าง แนวทางการบริหารจัดการ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการของหอ ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คือ

1. คณะอนุกรรมการอำนวยการก่อสร้าง โดยมี ศ.เกียรติคุณ ดร.ตริงใจ บุรณสมภพ เป็น ประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานก่อสร้างหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

2. คณะอนุกรรมการวางนโยบายการบริหารจัดการ โดยมี ฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที เป็น ประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินงานนโยบายการบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร

3. คณะกรรมการรณรงค์เครือข่ายและการมีส่วนร่วม โดยมี ศ.ปรีชา เกาทอง เป็นประธาน ทำหน้าที่จัดวางแผนการดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับหอ ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ได้มีมติให้ ก่อสร้างหอศิลป์ฯ ตามโครงการเดิม คือ บริเวณสี่แยกปทุมวัน ถนนพระราม 1 เขตปทุมวัน ใช้แบบ ก่อสร้างที่ชนะการประกวด โดยบริษัท โรเบิร์ต จี บุย แอนด์ แอสโซซิเอตส์ จำกัด และให้โครงการหอ ศิลป์ฯ ดังกล่าวแล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม 2549 เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา รวมทั้งให้บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมาย อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต และนันทนาการของประชาชน ตามยุทธศาสตร์ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต่อไป สภากรุงเทพมหานครอนุมัติงบประมาณ 509 ล้านบาท เพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

19 สิงหาคม 2548 มีการลงนามใน “ปฏิญญาว่าด้วยเรื่องข้อตกลงความร่วมมือทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ระหว่างกรุงเทพมหานครและพันธมิตรด้านศิลปวัฒนธรรม” ณ อุทยานเบญจศิริจากนั้นได้มีการจัดตั้งมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครให้เป็น ผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

20 กันยายน 2548 ลงนามสัญญาก่อสร้างหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ระยะเวลาก่อสร้าง 570 วัน โดยบริษัท ซิโน-ไทย เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน)

22 ธันวาคม 2549 งานแถลงข่าวความคืบหน้าการก่อสร้างหอศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร โดย อภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร บนลาน BTS สนาม กีฬา แห่งชาติ

19 - 22 เมษายน 2550 กรุงเทพมหานครจัดการแสดงนิทรรศการจิตรกรรม “เติมศิลปะให้ ชีวิต...สร้างศิลปินให้กรุงเทพฯ” ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน เพื่อประชาสัมพันธ์การก่อสร้างหอ ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

17 กรกฎาคม 2550 จัดทะเบียนตั้งมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานมูลนิธิ

30 พฤศจิกายน 2550 กรุงเทพมหานครจัด Soft Launch เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณลานด้านหน้าอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

เมษายน - พฤษภาคม 2551 กรุงเทพมหานครจัดงานแคมป์ศิลปะ 'เราจะโตไปด้วยกัน' สนับสนุนโครงการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ณ ลานกิจกรรมศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เขต ปทุมวัน

พฤษภาคม 2551 การก่อสร้างอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครแล้วเสร็จสมบูรณ์ หลังจากได้ดำเนินการก่อสร้างเป็นระยะเวลาประมาณ 4 ปี

29 กรกฎาคม 2551 เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

19 สิงหาคม 2552 พิธีเปิดเป็นทางการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

รายนามคณะกรรมการและผู้เกี่ยวข้องของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการดำเนินการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2549 - 2551)

นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	ที่ปรึกษา
นายสุรรัตน์ โอสถานุเคราะห์	ที่ปรึกษา
นายศิวัชร ทรรทรานนท์	ที่ปรึกษา
คุณหญิงวรรณมา สิริวัฒนภักดี	ที่ปรึกษา
นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	ที่ปรึกษา
นายบุญชัย เบญจรงค์กุล	ที่ปรึกษา
นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ที่ปรึกษา
นายชัยวัฒน์ ธีรพันธ์	ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการ
นางตรึงใจ บุรณสมภพ ที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการปลัด
กรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการรอง
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการ
นายปรีชา เถาทอง	รองประธานกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย	กรรมการ
ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	กรรมการผู้แทนกระทรวง

การต่างประเทศ	กรรมการ
คณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	กรรมการ
คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กรรมการ
คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	กรรมการ
ผู้อำนวยการหอศิลป์วัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
ผู้อำนวยการหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	กรรมการ
หัวหน้าโครงการหอศิลป์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	กรรมการ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการ
นายปัญญา วิจินธนสาร	กรรมการ
นายขวัญสรวย อดิโพธิ์	กรรมการ
นายสรรเสริญ มลิณฑสุต	กรรมการ
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการ
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	กรรมการ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการ
นายอรรคม พองสมุทร	กรรมการ
นายยุทธพันธ์ มีชัย	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานสวัสดิการสังคม	กรรมการและเลขานุการ
รองผู้อำนวยการสำนักงานสวัสดิการสังคม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองนันทนาการ สำนักสวัสดิการสังคม	ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายผู้อำนวยการก่อสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2549-2551)

นางบรรดโคภิชณ์ เมฆวิชัย รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ที่ปรึกษา
นางตรึงใจ บุรณสมภพ	ที่ปรึกษา
ผู้ทรงคุณวุฒิของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานอนุกรรมการ
รองปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	รองประธานอนุกรรมการ
คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	อนุกรรมการ
รองผู้อำนวยการสำนักโยธา สำนักงานงานออกแบบ	อนุกรรมการ
รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ

ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างและบูรณะ สำนักการโยธา	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการกองควบคุมการก่อสร้าง สำนักการโยธา	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	อนุกรรมการ
นายอรรม พองสมุทร	อนุกรรมการ
นายปัญญา วิจินธนสาร	อนุกรรมการ
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	อนุกรรมการ
นายยุทธพันธ์ มีชัย	อนุกรรมการ
สถาปนิก 7 วช. สำนักการโยธา	อนุกรรมการ
นายช่างโยธา 6 สำนักเลขานุการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
สถาปนิก 6 ว. สำนักเลขานุการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
หัวหน้าฝ่ายการคลัง สำนักงานเลขานุการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ

คณะอนุกรรมการฝ่ายวางแผนนโยบายบริหารจัดการ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2549-2551)

นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ที่ปรึกษา
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเทวี	ประธานอนุกรรมการ
รองปลัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	รองประธานอนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	รองประธานอนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และการประเมินผล	อนุกรรมการ
หม่อมหลวงภาวิณี สันติศิริ	อนุกรรมการ
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	อนุกรรมการ
นางเกล้ามาศ ยิบอินซอย	อนุกรรมการ
นางสาวประคำกรอง พงษ์ไพบูลย์	อนุกรรมการ
นางสาววิมลลักษณ์ ชูชาติ	อนุกรรมการ
นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต	อนุกรรมการ
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	อนุกรรมการ
นายประธาน ธีระธาดา	อนุกรรมการ
นายดนุ ฮันตระกูล	อนุกรรมการ

นายสรรเสริญ มิวินทสูต	อนุกรรมการ
นายพิทักษ์พล วิสุทธิอัมพร	อนุกรรมการ
นายกมล เผ่าสวัสดิ์	อนุกรรมการ
นายปราบดา หยุ่น	อนุกรรมการ
นายประสิทธิ์ ประสาททอง	อนุกรรมการ
นายชาญยุทธ มนูญวิริยะ	อนุกรรมการ
รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการและเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม การท่องเที่ยว	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายยุทธพันธ์ มีชัย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**คณะอนุกรรมการฝ่ายรณรงค์และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร (2549-2551)**

นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ที่ปรึกษา
นายปรีชา เกาทอง	ประธานอนุกรรมการ
รองปลัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	รองประธานอนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	รองประธานอนุกรรมการ
รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักการคลัง	อนุกรรมการ
นายกิตติศักดิ์ ปันมณี	อนุกรรมการ
นายขวัญสรวง อติโพธิ	อนุกรรมการ
นายจุมพล อภิสุข	อนุกรรมการ
นายชัยวัฒน์ ธีรพันธ์	อนุกรรมการ
นายนิวัฒน์ กองเพียร	อนุกรรมการ
นายวสันต์ สิทธิเขตต์	อนุกรรมการ
นายภิญโญ ไตรสุริยธรรมา	อนุกรรมการ
นายพัฒนทรัพย์ มีสายญาติ	อนุกรรมการ
นายไพฑูรย์ ไหลสกุล	อนุกรรมการ
นายวรารุติ บุลกุล	อนุกรรมการ
นายสมศักดิ์ เชาวร์ธาดาพงศ์	อนุกรรมการ
นายอภิศักดิ์ สนจด	อนุกรรมการ

นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	อนุกรรมการ
นางสาวกฤติยา กาวีวงศ์	อนุกรรมการ
นางสาวกุลยา กาศสกุล	อนุกรรมการ
รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	อนุกรรมการและเลขานุการ
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 ฝ่ายเลขานุการ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายยุทธพันธ์ มีชัย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร¹²⁸

หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	ประธานกรรมการ
นางทยา ทีปสุวรรณ	รองประธานกรรมการ
นายพงศ์ศักดิ์ สุขุมดิษฐ์ เสมสันต์	รองประธานกรรมการ
นายทวีศักดิ์ เดชเดโช	รองประธานกรรมการ
นางนินนาท ชลิตานนท์	กรรมการ
นายกฤษฎา กลั่นทานนท์	กรรมการ
ศ.เกียรติคุณ ดร.ตรึงใจ บุรณสมภพ	กรรมการ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปษยานนท์	กรรมการ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการ
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	กรรมการ
ศ.ปรีชา เกาทอง	กรรมการ
นายสมศักดิ์ จันทวัฒนา	กรรมการและเหรัญญิก
นายบุญช่วย โภชะ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2553-2555)¹²⁹

นายอภิรักษ์ โภชะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
-----------------------	----------------------

¹²⁸

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 112

¹²⁹

รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2554. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2554), 114.

ศ.ปรีชา เกาทอง	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	กรรมการและเหรัญญิกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการและเลขานุการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จูตระกูล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นายศุภชัย เจียรวนนท์	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสธานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ
คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2553-2555)	
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	ประธานกรรมการบริหาร
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการบริหาร
นายจิตติชัย แสงทอง	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
ผศ.สรรเสริญ มลิณทิสุต	กรรมการบริหาร
คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2553-2555)	
ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นางทยา ทีปสุวรรณ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี	กรรมการที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ
คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2553-2555)	
นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
ศ.ปรีชา เถาทอง	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	กรรมการและเหรัญญิกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการและเลขานุการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จุตระกูล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นายศุภชัย เจียรวนนท์	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสธานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ
คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2553-2555)	
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	ประธานกรรมการบริหาร
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการบริหาร
นายจิตติชัย แสงทอง	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
ผศ.สรรเสริญ มลิณฑสุต	กรรมการบริหาร
คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2556-2558)¹³⁰	
ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นายอมร กิจเชวงกุล รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา

¹³⁰ รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2556. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2556), 106.

ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดีกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2556-2558)

นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
ศ.ปรีชา เถาทอง	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	กรรมการและเหรัญญิกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการและเลขานุการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จุตระกูล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นายศุภชัย เจียรนวนนท์	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปะยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสถานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ

คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2556-2558)

ผศ.สรรเสริญ มลิณฑสุต	ประธานกรรมการบริหาร
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการบริหาร
นายธวัชชัย สมคง	กรรมการบริหาร
นายจักรพันธ์ วิชาสินีกุล	กรรมการบริหาร

นายเจตน์ ไศภิชฐ์พงศธร	กรรมการบริหาร
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	กรรมการบริหารและเลขานุการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2559)¹³¹

พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นายจ๊กกพันธ์ ผิวงาม รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2559)

นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
นายปัญญา วิจินธนสาร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัคฆ์เชียร	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสธานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จุตระกูล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ

¹³¹ รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2559. (กรุงเทพฯ : หอ

นางวรรณพร พรประภา	กรรมการมูลนิธิและเหรียญกมุลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการมูลนิธิและเลขานุการมูลนิธิ

คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2559)

ผศ.สรรเสริญ มลิณทิสุต	ประธานกรรมการบริหาร
นายวิโรจน์ ใจอารีรอบ	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการบริหาร
นายจักรพันธ์ วิลาสินีกุล	กรรมการบริหาร
นายธวัชชัย สมคง	กรรมการบริหาร
นายเจตน์ ไศภิชฐ์พงศธร	กรรมการบริหาร
นายวิภว์ บุรพาเดชะ	กรรมการบริหาร
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	กรรมการบริหารและเลขานุการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2560)¹³²

พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นายทวีศักดิ์ เลิศประพันธ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2560)

นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
-----------------------	----------------------

¹³²

รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2560. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2560), 99.

นายปัญญา วิจินธนสาร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัฆวิเชียร	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิรักษ์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสธานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จูตระกูล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นางวรรณพร พรประภา	กรรมการมูลนิธิและเหรียญกฐนมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการมูลนิธิและเลขานุการมูลนิธิ
คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2560)	
ผศ.สรรเสริญ มลิณทสุต	ประธานกรรมการบริหาร
นายวิโรจน์ ใจอารีรอบ	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการบริหาร
นายจักรพันธ์ วัลลาสินีกุล	กรรมการบริหาร
นายธวัชชัย สมคง	กรรมการบริหาร
นายเจตน์ ไศภิชร์พงษ์ศธร	กรรมการบริหาร
นายวิภว์ บุรพาเดชะ	กรรมการบริหาร
นางลักขณา คุณาวิษยานนท์	กรรมการบริหารและเลขานุการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2561)¹³³

พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นายทวีศักดิ์ เลิศประพันธ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา

133

รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2561. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2561), 99.

รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2561)

นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน	ประธานกรรมการมูลนิธิ
นายปัญญา วิจินธนสาร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	กรรมการมูลนิธิ
นายภราเดช พยัฒวิเชียร	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิวัฒน์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายจุมพล อภิสุข	กรรมการมูลนิธิ
นายเพชร โอสธานุเคราะห์	กรรมการมูลนิธิ
นางชฎาทิพ จุตรระกุล	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นางวรรณพร พรประภา	กรรมการมูลนิธิและเหรัญญิกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการมูลนิธิและเลขานุการมูลนิธิ

คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2561)

ผศ.สรรเสริญ มลีนทสูต	ประธานกรรมการบริหาร
นายวิโรจน์ ใจอารีรอบ	กรรมการบริหาร
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการบริหาร
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการบริหาร
นายจักรพันธ์ วิชาสินีกุล	กรรมการบริหาร
นายธวัชชัย สมคง	กรรมการบริหาร
นายเจตน์ ไศภิชฐ์พงศธร	กรรมการบริหาร

นายวิภว์ บูรพาเดชะ	กรรมการบริหาร
ผศ.ปวีตร มหาสารินันท์	กรรมการบริหารและเลขานุการ
คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2562)¹³⁴	
พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษาและเลขานุการ
คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2562)	
รศ.ดร. บรรโศภิชฐ์ เมฆวิชัย	ประธานกรรมการมูลนิธิ
นางเยาวณี นีรันดร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
ผศ.ดร. วุฒิพงษ์ กิตติธเนศวร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายปัญญา วิจินธนสาร	กรรมการมูลนิธิ
ศ.ดร.อภิรักษ์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
รศ.ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร	กรรมการมูลนิธิ
นายอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ	กรรมการมูลนิธิ
ดร.ก้องเกียรติ โอภาสวงการ	กรรมการมูลนิธิ
นายสาระ ล่ำซำ	กรรมการมูลนิธิ
นายศักดิ์ชัย ยอดวานิช	กรรมการมูลนิธิและற்றுณีกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการมูลนิธิและเลขานุการมูลนิธิ

¹³⁴ รายงานประจำปีหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562. (กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2562), 93.

คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (2563)¹³⁵

พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการที่ปรึกษา
นายเกรียงยศ สุดลาภา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักคลัง	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม	กรรมการ
ผู้อำนวยการส่วนวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว	กรรมการและเลขานุการ
หัวหน้ากลุ่มงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย สำนักงานวัฒนธรรม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (2563)

นางบรรณโคภิชษฐ์ เมฆวิชัย	ประธานกรรมการมูลนิธิ
นางเยาวณี นรินทร์	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายวุฒิพงศ์ กิตติธเนศวร	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
นายปัญญา วิจินธนสาร	กรรมการมูลนิธิ
นายอภิรักษ์ โปษยานนท์	กรรมการมูลนิธิ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการมูลนิธิ
นางสาวตรีศิลป์ บุญขจร	กรรมการมูลนิธิ
นายอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ	กรรมการมูลนิธิ

¹³⁵ รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย 2563. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, 2563), 93.

นายก้องเกียรติ โอภาสวงการ	กรรมการมูลนิธิ
นายสาระ ลำชา	กรรมการมูลนิธิ
นายศักดิ์ชัย ยอดวานิช	กรรมการและเหรัญญิกมูลนิธิ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการมูลนิธิและเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2563)

นายอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ	ประธานกรรมการ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการ
นายสรรเสริญ มลิณฑสุต	กรรมการ
นายจักรพันธ์ วิชาสินีกุล	กรรมการ
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการ
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	กรรมการ
นายบงการ ช่วยดำรงค์	กรรมการ
นายดำรงห์ บรรณวิทยกิจ	กรรมการ
นายอภิศักดิ์ สนจด	กรรมการ
นายวรรณศักดิ์ ศิริห้ำ	กรรมการ
นายวิภว์ บุรพาเดชะ	กรรมการ
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการ
ผู้อำนวยการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2564)¹³⁶

พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ประธานกรรมการ
นายเกรียงยศ สุดลาภา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการ
ปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการ

¹³⁶ รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2564. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2564), 92.

รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักคลัง	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานกฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว	กรรมการ
ผู้อำนวยการส่วนวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว	เลขานุการและเลขานุการ
หัวหน้ากลุ่มงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่วนวัฒนธรรม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2564)

นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร	ประธานกรรมการ
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	รองประธานกรรมการ
นางเยาวณี นีรันดร	รองประธานกรรมการ
นายฐาปน สิริวัฒนภักดี	กรรมการ
นางมารีษา เจียรนวนนท์	กรรมการ
นายเสริมคุณ คุณาวงศ์	กรรมการ
นางวรรณพร พรประภา	กรรมการ
นางชัมย์กร บางคมบาง	กรรมการ
นายญาณวิทย์ กุญแจทอง	กรรมการ
นายสรรเสริญ มลิณฑสุต	กรรมการ
นายสมิทร โอบายะวาทย์	กรรมการและเหรียญก
นายอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (2564)

นางเยาวณี นีรันดร	ประธานกรรมการบริหาร
นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที	กรรมการ
นายเสริมคุณ คุณาวงศ์	กรรมการ
นางวรรณพร พรประภา	กรรมการ

นายอำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ	กรรมการ
นายเกรียงยศ สุตลาภา	กรรมการ
นายสมบูรณ์ หอมนาน	กรรมการ
นายมานิต ศรีวานิชภูมิ	กรรมการ
นายวิภวั บุปพาเดชะ	กรรมการ
นายสุภัทร์ วนกำจร	กรรมการ
นายดำริห์ บรรณวิทยกิจ	กรรมการ
นายอภิศักดิ์ สนจด	กรรมการ
นายพงษ์สวัสดิ์ อักษรสวัสดิ์	กรรมการ
นายเกรียงไกร กาญจนะโกคิน	กรรมการ
นายเผ่าทอง ทองเจือ	กรรมการ
นางลักขณา คุณาวิชยานนท์	กรรมการและเลขานุการ

จำนวนผู้เยี่ยมชมของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2554 : 822138 คน¹³⁷

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2555 : 938940 คน¹³⁸

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2556 : 1205455 คน¹³⁹

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2557 : 987295 คน¹⁴⁰

¹³⁷ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre

รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2554. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2554), 104

¹³⁸ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre

รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2555. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2555), 23

¹³⁹ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre

รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2556. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2556), 21

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2558 : 1086955 คน¹⁴¹

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2559 : 1274136 คน¹⁴²

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2560 : 1757970 คน¹⁴³

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2561 : 1753682 คน¹⁴⁴

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2562 : 1818622 คน¹⁴⁵

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2563 : 1167515 คน¹⁴⁶

จำนวนผู้เยี่ยมชม ปี 2564 : 647242 คน¹⁴⁷

¹⁴⁰ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2557. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2557), 30

¹⁴¹ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2558. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2558), 28

¹⁴² หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2559. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2559), 33

¹⁴³ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2560. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2560), 29

¹⁴⁴ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2561. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2561), 18

¹⁴⁵ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2562. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2562), 14

¹⁴⁶ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2563. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2563), 16

บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

พิจิตต รัตตกุล

พิจิตต รัตตกุล เป็นอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร เคยดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง เช่น อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยนวมินทราชินราช และเป็นอดีตที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์) ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2539 ในชื่อของกลุ่มมตงาน (ซึ่งภายหลังบางส่วนได้กลายมาเป็นพรรคถิ่นไทย และพิจิตต ก็ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคด้วย)¹⁴⁸

พิจิตต รัตตกุล ได้มีมติร่วมกับคณะกรรมการโครงการ เฉลิมพระเกียรติฯ ศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 เมื่อปีพ.ศ. 2538 ให้กรุงเทพมหานครจัดสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ณ สีแยกปทุมวัน โดยมีรูปแบบที่ผ่านการคิดและการตัดสินใจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม โครงการต้องมาถูกชะลอลงเมื่อสมัคร สุนทรเวช เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร

ดร.พิจิตต รัตตกุล มีภาพลักษณ์ของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็นผู้ออกกฎหมายห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะระหว่างดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและยังมีผลจนถึงปัจจุบัน มีแนวคิดว่าการจะพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ ต้องเริ่มต้นจากระดับจิตใจของคนในเมืองเป็นอันดับแรก ตามคำกล่าว “เมืองในอุดมคติก็คือ เมืองที่ผู้อยู่อาศัยเต็มความรักให้ถนนหนทางเป็นเมืองที่มีความรัก มีความ

¹⁴⁷ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. Bangkok Art and Culture Centre

รายงานประจำปีหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร 2564. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2564), 25

¹⁴⁸ เปิดประวัติ พิจิตต รัตตกุล. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

<https://www.komchadluek.net/news/scoop/253847>

รับผิดชอบร่วมกันในสังคม หรือที่เรียกว่าจิตงาม นั่นคือความเอื้ออาทรต่อกันและกัน สิ่งที่สังคมต้องคาดหวังคือคนรุ่นใหม่ที่พร้อมจะแบ่งปันให้ผู้อื่นเสมอ”¹⁴⁹

สมัคร สุนทรเวช

สมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรีไทยคนที่ 25 เคยดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง เช่น อดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร, อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม, อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

สมัคร สุนทรเวช ได้เปลี่ยนนโยบายโครงการสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จากเดิมที่กรุงเทพมหานครเป็นผู้สร้างโดยกระบวนการร่วมคิดร่วมตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นกำหนดให้เอกชนเข้ามาลงทุนในรูปแบบอาคารพาณิชย์ ประกอบด้วยศูนย์การค้า ลานจอดรถ และหอศิลป์ ซึ่งกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโครงการ โดยให้เอกชนลงทุนสัมปทานเช่าพื้นที่ในสวนพาณิชย์ของอาคาร นานถึง 30 ปี เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างอันเป็นสาระสำคัญของกรอบความคิดและปรัชญาเดิมโดยสิ้นเชิง¹⁵⁰

สมัคร สุนทรเวช เป็นที่รู้จักจากการทำงานเป็นสื่อมวลชนสายการเมือง โดยเขียนบทความและความคิดเห็นทางการเมือง ในปีพ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนที่มีสมัครเป็นหัวหน้าพรรคได้จัดตั้งรัฐบาล โดยนโยบายส่วนใหญ่เป็นเรื่องการช่วยเหลือค่าครองชีพหลังวิกฤตการณ์การเงิน ปีพ.ศ. 2550–2551 สมัครถูกกล่าวหาว่าเป็นอนิเมียนของทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี จนทำให้เกิดการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในปีพ.ศ. 2551 และพ้นจากตำแหน่งหลังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นลูกจ้างของเอกชนแห่งหนึ่ง¹⁵¹

¹⁴⁹ พิชิต รัตตกุล. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

<https://mgronline.com/politics/detail/9470000032368>

¹⁵⁰ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok Art and Culture Centre**. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 25.

¹⁵¹ สมัคร สุนทรเวช. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/สมัคร_สุนทรเวช

อภิรักษ์ โกษะโยธิน

อภิรักษ์ โกษะโยธิน เป็นอดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2547 เคยดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง เช่น อดีตกรรมการสภาที่ปรึกษาพรรคประชาธิปัตย์, อดีตรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบบัญชีรายชื่อพรรคประชาธิปัตย์, อดีตที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี และอดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

อภิรักษ์ โกษะโยธิน เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงในองค์กรธุรกิจหลายแห่ง ก่อนที่จะเข้าสู่วงการเมือง มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการสำคัญของรัฐบาล โดยร่วมในองค์ประกอบคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจ และคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ เพื่อเร่งรัดโครงการตามนโยบายเร่งด่วนเพื่อแก้ไขและบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีต่อประชาชน เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดทำแผนปฏิรูปประเทศไทยเสนอนายกรัฐมนตรี รวมทั้งผลักดันงานด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนโยบายด้านการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม โดยในช่วงที่อภิรักษ์ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการทำโครงการสำคัญต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกรุงเทพมหานคร เช่น การพัฒนาระบบขนส่งมวลชน (รถไฟฟ้าบีทีเอส), การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา, การวางผังพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน และสร้างความสัมพันธ์อันดีและทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนากรุงเทพมหานครร่วมกับเมืองหลวงสำคัญ ๆ ทั่วโลก¹⁵²

อภิรักษ์ โกษะโยธิน เป็นผู้พิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการจัดสร้างหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร หลังเข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีเครือข่ายประชาชนเพื่อหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เป็นผู้เสนอโครงการ¹⁵³

ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ

¹⁵² สมัคร สุนทรเวช. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

https://th.wikipedia.org/wiki/อภิรักษ์_โกษะโยธิน

¹⁵³ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, **หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร Bangkok**

Art and Culture Centre. (กรุงเทพฯ : หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2552), 25.

ไกรศักดิ์ เป็นบุตรชายคนเดียวของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตนายกรัฐมนตรี และท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ นายไกรศักดิ์เคยมีบทบาทเป็นหนึ่งในทีมที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ซึ่งเป็นทีมที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย วุฒิสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในสมัยนายพิจิตต์ รัตตกุล จนสามารถสร้างผลงานสำคัญ ๆ เช่น สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) พิพิธภัณฑ์เด็ก สวนรถไฟ รวมถึงหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังนับได้ว่าไกรศักดิ์เป็น นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักต่อสู้เพื่อสิ่งแวดล้อม และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญบนเส้นทางประวัติศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหวและการต่อสู้ภาคประชาชนเพื่อสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อมตลอดมา

แบบขอข้อมูลชุดที่ 1 เกี่ยวกับการบริหารจัดการและนโยบาย

แบบขอข้อมูลฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดย นายธีรรัช ภิบุลศิริ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง

1. แบบขอข้อมูลนี้เป็นคำถามแบบปลายเปิด
2. แบบขอข้อมูลนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2. ข้อคำถามเกี่ยวกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1. ท่านมีวิสัยทัศน์ในการบริหารอย่างไร (เช่น เป้าหมายในระยะยาวคืออะไร)

.....

.....

.....

.....

.....

2. หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร (ที่อยู่ระหว่างการพัฒนาหรือคาดว่าจะพัฒนา)

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านให้ความสำคัญหรือเน้นหลักการอะไรในการบริหารจัดการเป็นพิเศษหรือไม่ (เช่น แนวทาง และนโยบาย การคัดสรรและพัฒนาบุคลากร การสื่อสารและทำงานร่วมกัน เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

4. หากท่านเคยปฏิบัติงานลักษณะเดียวกันนี้ที่หอศิลป์แห่งอื่น ท่านคิดว่าการจัดการของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เหมือนหรือแตกต่างจากที่อื่นหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าอะไรคืออุปสรรคในการจัดการหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และท่านมีความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ไขหรือไม่

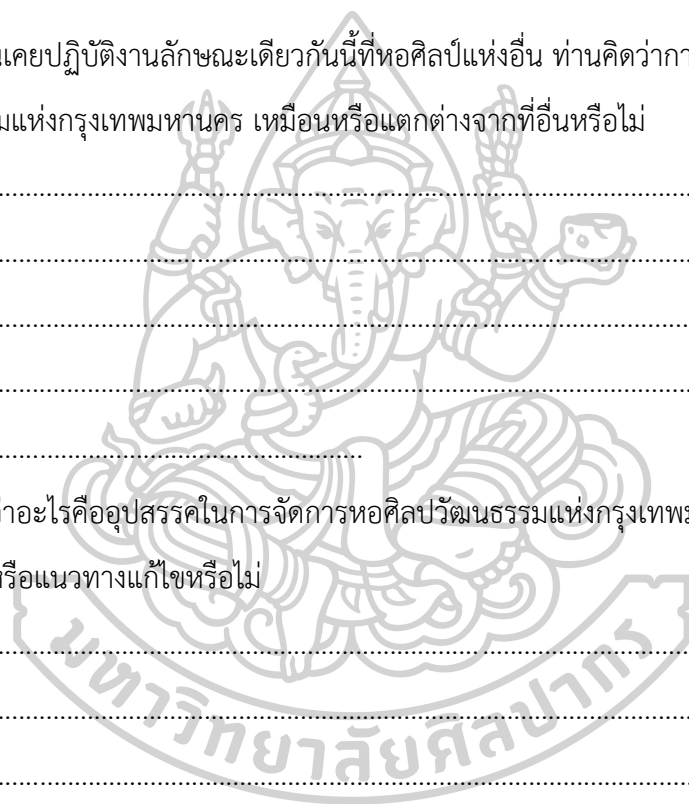
.....

.....

.....

.....

.....

แบบขอข้อมูลชุดที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและบทบาทหน้าที่

แบบขอข้อมูลฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดย นายธีรรัช ภิบุลศิริ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง

1. แบบขอข้อมูลนี้เป็นคำถามแบบปลายเปิด
2. แบบขอข้อมูลนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1. โครงสร้างการบริหารจัดการ การแบ่งส่วนงานและการมอบหมายหน้าที่ของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีการประสานงานภายในองค์กรอย่างไร มีการสนับสนุนการทำงานร่วมกันหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

3. หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีนโยบายหรือกลยุทธ์ในการคัดสรรและพัฒนาบุคลากรอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารงานบุคคลหรือไม่ และท่านมีข้อเสนอแนะหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

5. หากท่านเคยปฏิบัติงานลักษณะเดียวกันนี้ที่หอศิลป์แห่งอื่น ท่านคิดว่าการปฏิบัติงานและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เหมือนหรือแตกต่างจากที่อื่นหรือไม่

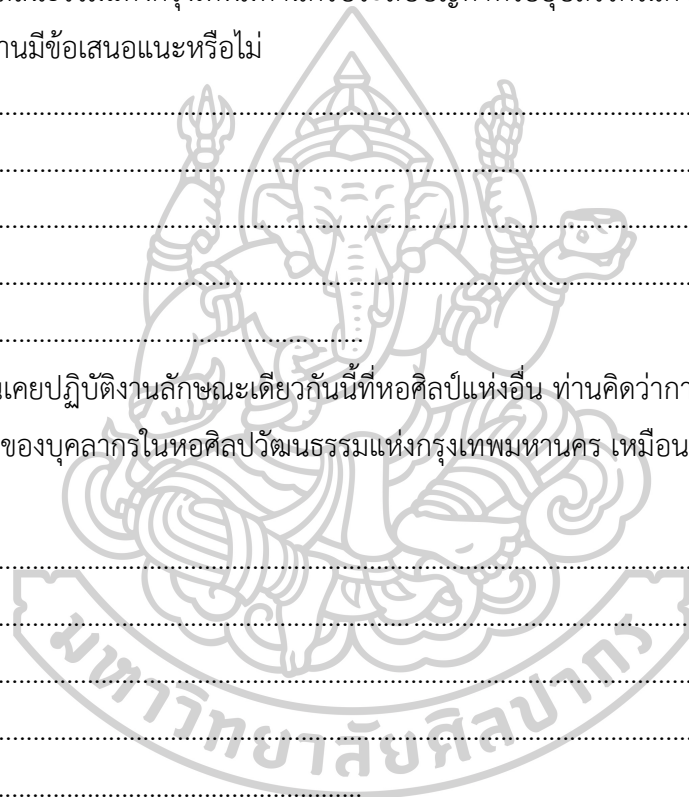
.....

.....

.....

.....

.....

แบบขอข้อมูลชุดที่ 3 เกี่ยวกับการเงินและงบประมาณ

แบบขอข้อมูลฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง การบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษา การบริหารจัดการหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดย นายธีรรัชช์ พิบูลศิริ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง

1. แบบขอข้อมูลนี้เป็นคำถามแบบปลายเปิด
3. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1.ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2.ข้อความเกี่ยวกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
2. ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการเงินและงบประมาณของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

1. แหล่งที่มาของงบประมาณในการบริหารจัดการของหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมาจากแหล่งใดบ้าง (เช่น งบประมาณจากรัฐ-เอกชน, รายได้จากร้านค้าและการเก็บค่าเข้าชม, การรับบริจาค รายรับจากแหล่งอื่น เป็นต้น)

2. หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครมีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณอย่างไร (รายจ่าย, การจัดสรรหรือแบ่งส่วนงบประมาณ)

3. หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครใช้ระเบียบหรือหลักเกณฑ์ใดในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาและอุปสรรคในด้านการเงินและงบประมาณของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และท่านมีข้อเสนอแนะหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

5. หากท่านเคยบริหารหรือปฏิบัติงานที่หอศิลป์แห่งอื่น ท่านคิดว่าการบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครแตกต่างจากที่อื่นหรือไม่ อย่างไร

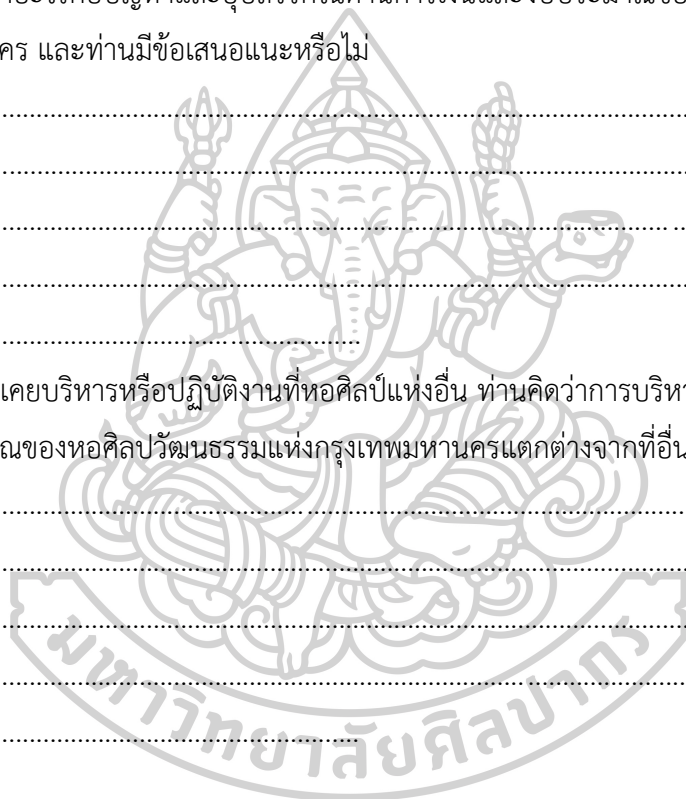
.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

ธีรรัช พิบูลศิริ

วัน เดือน ปี เกิด

2 กันยายน 2538

ที่อยู่ปัจจุบัน

415/1 นราธิวาส24 ซ่องนนทรี ยานนาวา กทม 10120

